

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi Suomen Pankista ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki Suomen Pankista. Lakiin ehdotetaan tehtäviksi muutokset, jotka ovat tarpeen Suomen Pankin liittämiseksi osaksi Euroopan keskuspankkijärjestelmää silloin, kun Suomi osallistuu Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 109 l artiklan mukaisesti euroalueeseen.

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi Suomen kansallisen keskuspankin toimimisesta Euroopan yhteisön perustamissopimuksen sekä Euroopan keskuspankkijärjestelmän ja Euroopan keskuspankin perussäännön mukaisesti osana Euroopan keskuspankkijärjestelmää sekä toimimisesta Euroopan keskuspankin suuntaviivojen ja ohjeiden mukaisesti. Suomen Pankin ensisijaisena tavoitteena olisi perustamissopimuksen mukaisesti hintavakauden ylläpitäminen. Suomen Pankin toiminta sisältäisi myös pyrkimyksen perustamissopimuksen mukaisesti tukea muidenkin talouspolitiikan tavoitteiden saavuttamista. Suomen Pankki tai sen toimielimen jäsen ei saisi Euroopan keskuspankkijärjestelmän tehtäviä hoitaessaan pyytää tai ottaa vastaan toimintaansa koskevia määräyksiä. Muutoin Suomen Pankin olisi oltava tarvittaessa yhteistoiminnassa valtioneuvoston ja muiden viranomaisten kanssa.

Suomen Pankin tehtävänä olisi esityksen mukaan toteuttaa osaltaan Euroopan keskuspankin neuvoston määrittelemää rahapolitiikkaa. Tehtävänä olisi myös huolehtia osaltaan rahahuollosta ja setelien liikkeeseen laskeamisesta, valuuttavarannon hallussapidosta ja hoidosta sekä maksu- ja muun rahoitusjärjestelmän luotettavuudesta ja tehokkuudesta samoin kuin osallistua sen kehittämiseen. Lisäksi Suomen Pankin tehtävänä olisi huolehtia toimintansa kannalta tarpeellisten tilastojen laatimisesta ja julkaisemisesta.

Säännöstä peruskoron ja muiden Suomen

Pankin soveltamien korkojen määrittämisestä ei sisällytettäisi lakiin. Lakiin ei enää sisällytettäisi myöskään voimassa olevan lain säännöstä, jonka mukaan Suomen Pankki voi tilapäisesti olla vaatimatta vakuuksia, jos se erityisen painavista syistä on perusteltua.

Suomen Pankin toimielimiä olisivat edelleen pankkivaltuusto ja johtokunta. Sen sijaan tilintarkastajat eivät enää olisi pankin toimielin. Pankkivaltuuston tehtävät jakautuisivat edelleen kolmeen ryhmään: valvontatehtäviin, keskeisiin hallintotehtäviin ja muihin tehtäviin. Pankkivaltuusto antaisi eduskunnalle vuosittain kertomuksen pankin toiminnasta ja hallinnosta sekä pankkivaltuuston käsittelemistä tärkeimmistä asioista. Lisäksi pankkivaltuusto voisi tarvittaessa antaa kertomuksia rahapolitiikan toteuttamisesta ja muusta Suomen Pankin toiminnasta. Pankkivaltuusto ei enää myöntäisi vastuuvapautta johtokunnalle.

Suomen Pankin johtokuntaan kuuluisi puheenjohtaja ja enintään viisi muuta jäsentä, jotka tasavallan presidentti nimittää. Johtokunnan puheenjohtaja nimitettäisiin seitsemän vuoden toimikaudeksi ja muut johtokunnan jäsenet viiden vuoden toimikaudeksi. Johtokunnan tehtävänä olisi huolehtia Suomen Pankille kuuluvien tehtävien hoitamisesta ja pankin hallinnosta, jos asia ei ole muutoin lailla säädetty pankkivaltuuston tehtäviin kuuluvaksi tai jos rahoitustarkastuslaista ei muuta johdu.

Esityksessä ehdotetaan lakiin sisällytettäväksi säännös, jonka mukaan Suomen Pankin pääjohtajan riippumattomuudesta ja toimivallasta hänen suorittaessaan tehtäviään Euroopan keskuspankin neuvostossa määrätään perustamissopimuksessa ja perussäännössä. Esityksessä ehdotetaan edelleen, että tasavallan presidentti voisi erottaa johtokunnan jäsenen tehtävästään ainoastaan, jos hän

ei enää täytä niitä vaatimuksia, joita hänen tehtävänsä edellyttävät, tai jos hän on syylistynyt vakavaan rikkomukseen. Muu johtokunnan jäsen kuin johtokunnan puheenjohtaja voisi valittaa erottamisesta korkeimpaan hallinto-oikeuteen.

Lakiin sisällytettäisiin yleissäännös Euroopan keskuspankkijärjestelmässä kertyvästä rahoitustulosta. Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi Suomen Pankin ylijäämää koskevat säännökset. Suomen Pankin vuotuisesta ylijäämästä käytettäisiin puolet vararahaston kartuttamiseen ja puolet siirrettäisiin valtion tarpeisiin käytettäväksi. Jos pankin taloudellinen asema tai vararahaston suuruus sitä edellyttää, pankkivaltuusto voisi päättää ylijäämän käyttämisestä toisinkin. Valtion tarpeisiin siirrettävän ylijäämän osan käyttämisestä päättäisi eduskunta.

Esityksessä ehdotetaan, että rahalaki kumottaisiin. Kumottavan lain eräitä säännöksiä sovellettaisiin kuitenkin edelleen, jotta

kumottavan rahalain nojalla liikkeeseen lasketut rahat säilyisivät laillisina maksuvälineinä tarvittavan siirtymäkauden ajan sen jälkeen, kun Suomi osallistuu euroalueeseen.

Esityksessä ehdotetaan myös säädettäväksi uusi laki metallirahasta. Lakiin sisältyisivät yhteisön lainsäädäntöä täydentävät kansalliset metallirahaa koskevat säännökset.

Ehdotetut lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan, kun Suomi Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 109 l artiklan mukaisesti osallistuu yhtenäisvaluutan alueeseen. Suomen Pankin riippumattomuutta, pääjohtajan riippumattomuutta ja toimivaltaa hänen toimiessaan Euroopan keskuspankin neuvostossa sekä Suomen Pankin johtokunnan jäsenen virkasuhteen päättämistä ja sivutoimilupaa koskevien Suomen Pankista annettavan lain säännösten olisi tultava voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun laki on hyväksytty ja vahvistettu.

SISÄLLYSLUETTELO

	Sivu
ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	1
YLEISPERUSTELUT	5
1. Johdanto	5
2. Nykytila	5
2.1. Suomen Pankkia koskeva lainsäädäntö	5
Yleistä	5
Suomen Pankin valtiosääntöoikeudellinen asema	6
Pankkivaltuusto	6
2.2. Laki Suomen Pankista	7
Suomen Pankin tavoite ja tehtävät	7
Suomen Pankin hallinto	7
Suomen Pankin virkamiehet	8
Suomen Pankin talous	8
2.3. Suomen Pankin asema erityissäädösten mukaan	8
Valmiuslaki	8
Valuuttalaki	9
2.4. Rahalaki	9
3. Talous- ja rahaliiton kolmas vaihe	10
3.1. Yleistä	10
3.2. Euroopan keskuspankkijärjestelmä	12
EKPJ:n toiminnan perusteet	12
EKPJ:ää koskevat säädökset	13
EKP:n ja kansalliset keskuspankkien itsenäisyys	13
EKP:n päätöksentekuelimet	14
EKP:n päätöksenteko	15
EKP:n norminanto-oikeus	15
EKP:n oikeus määrätä sakkoja	16
3.3. Suomen Pankin asema osana EKPJ:ää	16
Suomen Pankin asema	16
Suomen Pankin toimielimet	16
3.4. EKPJ:n perustehtävät	18
Rahapolitiikan määrittelemine ja toteuttaminen	18
Valuuttakurssipolitiikan toteuttaminen ja valuuttavarannon hoito	20
Maksu- ja selvitysjärjestelmät	21
Seteleiden liikkeeseen laskeminen ja rahahuolto	22
3.5. EKPJ:n muut tehtävät	22
Myötävaikuttaminen luottolaitosten valvontaan ja rahoitusjärjestelmän vakauteen	22
Tilastot	23
Kansainvälinen yhteistyö	23
3.6. Suomen Pankin muut kuin EKPJ:n tehtävät	24
3.7. EKPJ:n ja Suomen Pankin talous	25
EKP:lle siirrettävä pääoma	25
Rahoitustulon jakaminen	25
EKP:n nettovoittojen ja -tappioiden jakaminen	26
Suomen Pankin talous	26
3.8. Rahapolitiikan yleinen hyväksyttävyyys	27
Euroopan keskuspankki	27

Suomen Pankki	27
3.9. Talouspolitiikan yhteensovittaminen	28
Yleistä	28
Kasvu- ja vakaussopimus	29
Neuvoston tehtävät	29
Talous- ja rahoituskomitea	30
3.10. Valuuttakurssipolitiikka	30
Kansainväliset valuutta- ja rahoitusmarkkinat	30
Uusi valuuttakurssimekanismi	30
EKP:n ja neuvoston välinen työnjako valuuttakurssipolitiikassa	31
4. Kansainvälinen vertailu	32
4.1. Yleistä	32
4.2. Keskuspankkeja koskeva lainsäädäntö	32
Belgia	32
Alankomaat	33
Itävalta	33
Ruotsi	34
Saksa	35
Iso-Britannia	36
5. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset	37
5.1. Tavoitteet	37
5.2. Keskeiset ehdotukset	38
6. Esityksen vaikutukset	39
6.1. Taloudelliset vaikutukset	39
Kokonaistaloudelliset vaikutukset	39
Vaikutukset valtiontalouteen	39
Vaikutukset Suomen Pankin talouteen	39
6.2. Organisaatio- ja henkilöstövaikutukset	40
7. Asian valmistelu	40
8. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja	40
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	41
1. Lakiehdotusten perustelut	41
1.1. Laki Suomen Pankista	41
1.2. Laki rahalain kumoamisesta	53
1.3. Laki metallirahasta	54
2. Voimaantulo	55
3. Sääntämisyjärjestys	55
LAKIEHDOTUKSET	56
1. Laki Suomen Pankista	56
2. Laki rahalain kumoamisesta	62
3. Laki metallirahasta	62

YLEISPERUSTELUT

1. Johdanto

Euroopan talous- ja rahaliiton tavoitteiden toteuttamiseksi Euroopan unionin jäsenvaltioiden tulee huolehtia siitä, että niiden kansallinen lainsäädäntö on sopusoinnussa Euroopan yhteisön perustamissopimuksen kanssa. Talous- ja rahaliiton toisen vaiheen aikana jäsenvaltioiden on toteutettava kansallisten keskuspankkien aseman itsenäistäminen. Suomen Pankin riippumattomuus sekä muut talous- ja rahaliiton toisen vaiheen vaatimukset on pääosin toteutettu 1 päivänä tammikuuta 1998 voimaan tulleella lailla Suomen Pankista (719/1997).

Talous- ja rahaliiton kolmas vaihe edellyttää yhtenäisvaluutan käyttöön ottavien jäsenvaltioiden kansallisten keskuspankkien liittämistä osaksi Euroopan keskuspankkijärjestelmää. Suomen Pankin siirtyminen osaksi Euroopan keskuspankkijärjestelmää edellyttää, että Suomen Pankkia koskevaan lainsäädäntöön tehdään Euroopan yhteisön perustamissopimuksesta aiheutuvat muutokset.

Rahapoliittisen toimivallan siirtyminen Euroopan keskuspankkijärjestelmälle ja kansallisten keskuspankkien riippumattomuus johtavat tarpeeseen arvioida mahdollisuuksia kehittää toimenpiteitä, joilla voitaisiin edistää rahapolitiikan yleistä hyväksyttävyyttä ja Suomen Pankin valvontaa. Tämän vuoksi on tarpeen uudistaa edelleen Suomen Pankista annettua lakia, kun Suomi osallistuu yhtenäisvaluutan alueeseen talous- ja rahaliiton kolmannessa vaiheessa. Muutosten lähtökohdaksi on Suomen Pankin pysyttäminen edelleen eduskunnan pankkina. Talous- ja rahaliiton kolmas vaihe ja yhtenäisvaluutan, euron, käyttöön ottaminen edellyttävät myös

rahalainsäädännön muuttamista.

2. Nykytila

2.1. Suomen Pankkia koskeva lainsäädäntö

Yleistä

Hallitusmuodon 73 §:n mukaan Suomen Pankki toimii eduskunnan takuulla ja hoidossa sekä eduskunnan valitsemien pankki-valtuutettujen valvomana ja sitä hoidetaan niin kuin siitä lailla säädetään. Täydentäviä säännöksiä eduskunnan valitsemista pankki-valtuutetuista ja tilintarkastajista on valtiopäiväjärjestyksen 83 §:ssä. Lisäksi valtiopäiväjärjestyksen 50 §:ssä säädetään Suomen Pankkiin liittyviä asioita käsittelevän valiokunnan tehtävistä ja toimivaltuuksista. Eduskunnan työjärjestyksen (377/1927) 10 §:n 3 momentissa valtiopäiväjärjestyksen 50 §:ssä tarkoitetuksi valiokunnaksi on määrätty talousvaliokunta.

Laki Suomen Pankista sisältää säännökset Suomen Pankin tehtävistä ja toimivaltuuksista sekä pankin hallinnollisesta rakenteesta. Lain 1 §:n mukaan Suomen Pankki on Suomen keskuspankki. Se on itsenäinen julkisoikeudellinen laitos, jonka asemasta säädetään hallitusmuodossa, valtiopäiväjärjestyksessä ja Suomen Pankista annetussa laissa. Suomen Pankista annetun lain ohella pankkiin liittyvistä asioista säädetään useassa muussa laissa. Rahalaisissa (358/1993) säädetään yleisesti Suomen Pankin tehtävistä maan rahaviranomaisena. Lisäksi rahalaki sisältää säännöksiä erityiskysymyksistä, muun muassa markan ulkoisen arvon määrittämisestä. Myös valuuttalaki (954/1985)

ja valmiuslaki (1080/1991) sisältävät säännöksiä Suomen Pankin tehtävistä ja toimivaltuuksista poikkeusoloissa. Suomen Pankin yhteydessä toimivasta rahoitustarkastuksesta säädetään rahoitustarkastuslaissa (503/1993). Suomen Pankkia koskevia säännöksiä on vielä laissa valtion vakuusrahastosta (379/1992).

Lakien alapuolella säädöshierarkiassa ovat vielä joko eduskunnan tai pankkivaltuuston vahvistamat johtosäännöt. Eduskunta on vahvistanut eduskunnan pankkivaltuuston johtosäännön (101/1926), joka pääasiassa sisältää määräyksiä pankkivaltuutettujen valvontatehtävän hoidosta ja toiminnan käytännön järjestämisestä.

Lisäksi pankkivaltuutetut ovat vahvistaneet aiemman Suomen Pankista annetun lain (365/1925) mukaisesti Suomen Pankin eläkesäännön ja perhe-eläkesäännön, jotka ovat edelleen voimassa.

Suomen Pankin valtiosääntöoikeudellinen asema

Hallitusmuodon 73 §:n 1 momentin mukaan Suomen pankki toimii eduskunnan takuulla ja hoidossa sekä eduskunnan valitsemien pankkivaltuutettujen valvomana. Suomen Pankin toimisen "eduskunnan takuulla" on vakiintuneesti tulkittu (PeVL 5/1997 vp) tarkoittavan sitä, että eduskunta vastaa viime kädessä pankin taloudellisista velvoitteista, jos pankki ei kykene itse niistä suoriutumaan. Suomen Pankin toimisen eduskunnan hoidossa on puolestaan tulkittu tarkoittavan (PeVL 5/1997 vp), että pankin tulee toimia eduskuntaan liittyvässä erikoishallinnossa erillään säännönmukaisesta valtionhallinnosta. Tärkein toiminnallinen yhteys eduskunnan ja Suomen Pankin välillä on eduskunnan valitsema pankkivaltuusto. Myös eduskunnan valitsevat Suomen Pankin tilintarkastajat ovat osa tätä toiminnallista yhteyttä.

Suomen Pankki on toiminnallisesti itsenäinen eduskuntaan nähden. Vaikka eduskunta valitsee pankkivaltuuston, se on Suomen Pankin toimielin. Eduskunta ei voi antaa yksittäistapauksellisia oikeudellisesti sitovia määräyksiä pankkivaltuutetuille. Eduskunta ei voi myöskään ottaa päätettäväkseen asioita, jotka kuuluvat pankkivaltuuston toimivaltaan. Eduskunta voi oikeudellisesti sitovasti vaikuttaa Suomen Pankin toimintaan yksinomaan säätämällä asiasta lailla ja eräissä tapauksissa niin sanotussa ainoassa käsitte-

lyssä vahvistettavilla johtosäännöillä. Hallitusmuodon 73 §:n 3 momentin mukaan eduskunta päättää kuitenkin Suomen Pankin voittovarojen käyttämisestä valtion tarpeisiin. Ennen päätöksen tekemistä talousvaliokunnan on valtiopäiväjärjestyksen 50 §:n 2 momentin mukaisesti annettava asiasta lausuntonsa. Näin ollen Suomen Pankin asema on eduskuntaan nähden myös oikeudellisesti itsenäinen. Valtiopäiväjärjestyksen 50 §:n nojalla eduskunnan talousvaliokunnalla on kuitenkin oikeus tutkia pankkivaltuutettujen ja johtokunnan toimintaa sekä pankin hallintoa ja tilaa yleensäkin. Valiokunta antaa asiasta mietinnön, ja mietinnön käsittelyn kautta eduskunta saa tilaisuuden lausua käsityksensä Suomen Pankista ja sen tehtävien hoidosta.

Suomen Pankki on itsenäinen myös hallitukseen nähden. Suomen Pankilla ei ole oikeudellista velvollisuutta neuvotella hallituksen kanssa rahapoliittisista päätöksistä, eikä velvollisuutta ottaa vastaa tai pyytää määräyksiä. Käytännössä yhteydenpitoa Suomen Pankin ja hallituksen välillä harjoitetaan säännöllisesti. Eräät erityislait muodostavat kuitenkin poikkeuksia toiminnallisesta itsenäisyydestä. Rahalain mukainen valtioneuvoston päätös markan ulkoisen arvosta ei ole mahdollista ilman Suomen Pankin esitystä. Valuuttalaki ja valmiuslaki antavat valtioneuvostolle toimivallan määrätä lakien mukaisissa erityisoloissa Suomen Pankin tehtävistä ja toimivaltuuksista.

Pankkivaltuusto

Valtiopäiväjärjestyksen 83 §:n mukaan eduskunta asettaa Suomen Pankin hallintoa ja liikettä valvomaan yhdeksän pankkivaltuutettua ja vahvistaa näille johtosäännön. Pankkivaltuutetut valitaan edustajanvaalien jälkeen alkavilla varsinaisilla valtiopäivillä eduskunnan valitsijamiesten toimittamissa vaaleissa. Pankkivaltuutetut ovat eduskunnan valitsemia luottamusmiehiä, joille ei ole asetettu lakisääteisiä kelpoisuusvaatimuksia. Käytännössä pankkivaltuuston kokoonpano määräytyy eduskunnassa vallitsevien poliittisten voimasuhteiden mukaan. Pankkivaltuutetuiksi valitaan kansanedustajia, vaikka kansanedustajus ei olekaan pankkivaltuutetuksi valitsemisen edellytys.

Valtiopäiväjärjestyksen 83 §:n 2 momentin mukaan kolme pankkivaltuutettua muodostavat niin sanotun suppean pankkivaltuuston.

Pankkivaltuuston vaalitoimituksessa määrätään siitä, ketkä kuuluvat suppeaan valtuustoon ja ketkä niin sanotusta laajemmasta yhdeksänjäsenisestä valtuustosta tulevat suppeaan valtuuston jäsenen tilalle sekä missä järjestyksessä. Pankkivaltuutetut valitsevat itse puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan niistä kolmesta valtuutetusta, jotka kuuluvat suppeaan pankkivaltuustoon. Suppean pankkivaltuuston tehtävänä on käsitellä kaikki ne asiat, joita johtosäännössä ei ole määrätty laajemman pankkivaltuuston käsiteltäviksi. Laajempi pankkivaltuusto on päätösvaltainen kuusijäsenisenä.

Suomen Pankista annetun lain 12 §:n 2 momentin mukaan pankkivaltuutettu on velvollinen eroamaan, jos hänet kutsutaan valtioneuvoston jäseneksi. Pankkivaltuuston johtosäännön 12 §:n mukaan pankkivaltuutettu on lisäksi velvollinen eroamaan, jos hän on ottanut sellaisen toimen, joka pankkivaltuutettujen yksimielisen päätöksen mukaan on soveltumaton hoidettavaksi valtuutetun toimen ohella. Muista ystä pankkivaltuutettua ei voi kesken toimikauden erottaa.

2.2. Laki Suomen Pankista

Suomen Pankin tavoite ja tehtävät

Suomen Pankin ensisijaisena tavoitteena on Suomen Pankista annetun lain 2 §:n mukaan turvata vakaa rahan arvo. Pankin on tuettava muidenkin talouspolitiikan tavoitteiden toteutumista sekä edistettävä rahoitusjärjestelmän vakautta. Tämä ei kuitenkaan saa vaarantaa ensisijaista tavoitetta.

Lain 3 §:n mukaan Suomen Pankin tehtävänä on päättää maan rahapolitiikasta ja toteuttaa sitä. Suomen Pankin tehtävänä on muun muassa myös huolehtia valuuttavaranosta, huolehtia osaltaan maksu- ja muun rahoitusjärjestelmän luotettavuudesta ja tehokkuudesta sekä huolehtia toimintansa kannalta tarpeellisten tilastojen laatimisesta ja julkaisemisesta. Suomen Pankin toimivaltuudet sen hoitaessaan tehtäviään määrittellään lain 6 §:ssä.

Suomen Pankki on 5 §:n mukaan velvollinen tarvittaessa olemaan yhteistyössä valtioneuvoston ja muiden viranomaisten kanssa. Rahapolitiikkaan liittyviä tehtäviään hoitaessaan Suomen Pankki ei saa pyytää eikä ottaa vastaan toimintaansa koskevia määräyksiä.

Suomen Pankin hallinto

Suomen Pankin toimielimiä ovat 11 §:n mukaan pankkivaltuusto, johtokunta ja tilintarkastajat.

Pankkivaltuustoon kuuluu yhdeksän eduskunnan valitsemaa pankkivaltuutettua. Lain 13 §:ssä on määritelty pankkivaltuuston tehtävät. Pankkivaltuuston tehtävät jakautuvat kolmeen pääryhmään. Pykälän 1 momentissa säädetään pankkivaltuuston tehtävistä Suomen Pankin hallintoa ja toimintaa valvovana toimielimenä. Näitä tehtäviä ovat muun muassa Suomen Pankin tilinpäätöksen perusteiden vahvistaminen ja vuosittaisen kertomuksen antaminen eduskunnalle pankin toiminnasta ja hallinnosta sekä tärkeimmistä pankkivaltuuston käsittelemistä asioista. Pankin hallinnon osalta pankkivaltuuston tehtävänä on 2 momentin mukaan muun muassa tehdä valtioneuvostolle esitys johtokunnan viran täyttämisestä, päättää johtokunnan jäsenten palkkauksen perusteista, määrätä johtokunnan varapuheenjohtaja sekä vahvistaa Suomen Pankin eläke- ja perhe-eläkesäännöt. Pykälän 3 momentissa säädetään pankkivaltuuston muista tehtävistä. Näitä ovat muun muassa eduskunnalle tehtävät esitykset ja valtioneuvostolle tehtävät esitykset periaatteellisesti merkityksellisissä asioissa.

Suomen Pankin johtokuntaan kuuluu 15 §:n mukaan puheenjohtaja ja enintään viisi muuta jäsentä. Johtokunnan jäsenet nimittää tasavallan presidentti. Johtokunnan puheenjohtaja nimitetään seitsemän vuoden toimikaudeksi ja muut johtokunnan jäsenet viiden vuoden toimikaudeksi. Johtokunnan puheenjohtaja on Suomen Pankin pääjohtaja. Sama henkilö voidaan nimittää johtokunnan jäseneksi enintään kolmeksi toimikaudeksi. Johtokunnan puheenjohtajaksi voidaan kuitenkin nimittää enintään kahdeksi toimikaudeksi.

Lain 16 § säätää johtokunnan tehtäväksi huolehtia kaikista laissa Suomen Pankille säädettyjen tehtävien hoitamisesta ja pankin hallinnosta, jollei asiaa ole muutoin lailla säädetty pankkivaltuuston tehtäviin kuuluvaksi tai jollei rahoitustarkastuslaista muuta johdu. Pykälän 4 momentin mukaan johtokunta on velvollinen säännöllisesti raportimaan pankkivaltuustolle noudatetusta rahapolitiikasta ja sen toteuttamisesta.

Lain 18 §:ssä on säännökset johtokunnan jäsenen virkasuhteen päättämisestä. Johtokunnan jäsenen virkasuhde voidaan päättää

vain, jos tämä on syyllistynyt virkavirheeseen tai muutoin menettelyllään osoittautunut sopimattomaksi jatkamaan tehtävässään taikka tullut kykenemättömäksi hoitamaan virkaansa. Johtokunnan jäsenen vapauttaa tehtävästään tasavallan presidentti. Lain 19 §:n mukaan johtokunnan jäsen ei ilman pankkivaltuuston lupaa saa ottaa vastaan eikä pitää sivutointa.

Suomen Pankin tilinpäätöstä ja kirjanpitoa sekä hallintoa tarkastaa 20 §:n mukaan viisi eduskunnan valitsemaa tilintarkastajaa, joille kullekin valitaan lisäksi yksi varajäsen. Vähintään kahden tilintarkastajan ja heidän varajäsentensä on oltava Keskuskauppakamarin hyväksymiä tilintarkastajia tai julkishallinnon ja talouden tilintarkastajan tutkinnon suorittaneita.

Suomen Pankin virkamiehet

Suomen Pankin virkamiehiin, virkoihin ja virkasuhteisiin sovelletaan 21 §:n mukaan Suomen Pankista annetun lain säännösten lisäksi soveltuvin osin valtion virkamieslakia (750/1994) lukuun ottamatta lain eräitä Suomen Pankkiin soveltumattomia säännöksiä. Johtokunnan jäseniin ei sovelleta valtion virkamieslain virkasuhteen irtisanomista ja purkamista, virkamiehen lomauttamista eikä työnantajan työjohto-oikeutta koskevia säännöksiä.

Lain 23 §:n mukaan Suomen Pankin virkamiesten palvelussuhteen ehdoista neuvotellaan ja sovitaan virkaehtosopimuksin. Suomen Pankki voi erikseen määrätä ne virkamiehet, joiden tehtävänä on edustaa työnantajaa virkaehtosopimusneuvotteluissa tai muutoin. Näiden virkamiesten palvelussuhteen ehdot määrää Suomen Pankki. Työrauha ja työriidat määräytyvät 24 §:n perusteella soveltuvin osin valtion virkaehtosopimuslain (664/1970) mukaisesti.

Työtaistelutoimenpiteet, jotka haittaavat Suomen Pankin laissa säädettyjen tehtävien hoitamista siten, että niistä voi aiheutua huomattavaa vahinkoa maalle tai vakavaa häiriötä maksu- ja rahoitusjärjestelmälle taikka vakava uhka Suomen Pankin turvallisuudelle, ovat 25 §:n mukaan kiellettyjä.

Suomen Pankin talous

Suomen Pankin tilikautena on 29 §:n mukaan kalenterivuosi. Pankin tilinpäätös on laadittava helmikuun loppuun mennessä ja

julkaistava huhtikuun loppuun mennessä. Lain 10 §:n mukaan Suomen Pankin peruspääoman muodostavat kantarahasto ja vararahasto. Vararahastoa voidaan käyttää kantarahaston kartuttamiseen tai alijäämän kattamiseen.

Lain 31 §:ssä säädetään Suomen Pankin alijäämän käytöstä. Pankin ylijäämä on ensisijaisesti käytettävä pankin vararahaston kartuttamiseen. Jos pankin rahastojen sekä varauksen yhteismäärä on enintään kolmasosa taseen loppusummasta, siirretään ylijäämä kokonaisuudessaan vararahastoon. Jos suhdelu on yli kolmasosa taseen loppusummasta, siirretään ylijäämästä vähintään neljäsosa vararahastoon. Ylijäämän siirrosta voidaan luopua, jos suhdelu on yli puolet taseen loppusummasta. Ylijäämän muun osan käyttämisestä valtion tarpeisiin päättää eduskunta.

Jos pankin tilinpäätös on alijäämäinen, alijäämä on katettava vararahastosta. Jos vararahasto ei riitä alijäämän kattamiseen, alijäämä voidaan jättää kattamatta. Tällöin seuraavien vuosien ylijäämä on käytettävä ensisijaisesti kattamatta jääneiden alijäämien kattamiseen. Pankin tilikauden tulosta koskevista toimeenpiteistä päättää 13 §:n 1 momentin 3 kohdan mukaan pankkivaltuusto johtokunnan esityksestä.

Suomen Pankista annettuun lakiin sisältyy lisäksi säännökset muun muassa hallintomenettelylain (598/1982) noudattamisesta hallintoasioita käsiteltäessä ja pankin virkakielestä (34 §), salassapitovelvollisuudesta (36 §), pankin oikeudesta saada ja antaa tietoja (37 §), pankin velvollisuudesta antaa tietoja eduskunnan asianomaiselle valiokunnalle (38 §), pankin tietojensaantioikeudesta maksutasetilastointia varten (39 §) sekä muutoksenhausta pankin päätöksistä (42 ja 43 §).

2.3. Suomen Pankin asema erityissäädösten mukaan

Valmiuslaki

Perustuslain säätämisjärjestyksessä säädetyn valmiuslain tarkoituksena on poikkeusoloissa turvata väestön toimeentulo ja maan talouselämä, ylläpitää oikeusjärjestystä ja kansalaisten perusoikeuksia sekä turvata maan alueellinen koskemattomuus ja itsenäisyys.

Valmiuslaki antaa valtioneuvostolle oikeu-

den pankkivaltuutettujen esityksestä antaa Suomen Pankin tehtävistä ja toimivaltuuksista luonteeltaan niitä laajentavia määräyksiä lain 2 §:ssä mainituissa poikkeusoloissa. Lisäksi edellytetään, että tilanteen hallitseminen ei ole mahdollista viranomaisten säännönmukaisin toimivaltuuksin. Valmiuslain mukaisesta päätöksentekomenettelystä on säädetty lain 2 luvussa.

Valtioneuvoston Suomen Pankkia koskevista toimivaltuuksista on säädetty valmiuslain 11—13 §:ssä. Ensinnäkin valtioneuvosto voi määrätä, että maksuvälineiden, arvopapereiden ja saamistodisteiden maastavienti ja maahantuonti ovat sallittuja vain Suomen Pankin luvalla. Toiseksi valtioneuvosto voi määrätä kotiuttamisvelvollisuudesta, toisin sanoen siitä, että Suomessa asuva on korvausta vastaan velvollinen Suomen Pankin tarkemmin määräämällä tavalla luovuttamaan tai siirtämään Suomen Pankille tai sen määräämälle omistamansa tai hallussaan olevat ulkomaiset maksuvälineet, ulkomailla olevat Suomen rahan määräiset maksuvälineet, ulkomaiset arvopaperit sekä saamiset ulkomailta asualta. Kotiuttamisvelvollisuus koskee eräin edellytyksin myös kultaa ja muita jalometalleja. Lisäksi valtioneuvosto voi määrätä Suomen Pankille oikeuden myöntää lupa poiketa kotiuttamisvelvollisuudesta.

Valmiuslain nojalla valtioneuvostolla on oikeus määrätä, että sellaiset toimet ovat kiellettyjä, jotka muuttavat tai saattavat muuttaa Suomessa asuvan omistuksessa tai hallussa olevien ulkomaisten maksuvälineiden, arvopapereiden tai ulkomailla asualta olevien saamisten määrää tai laatua. Kielletyiksi voidaan määrätä myös sellaiset Suomessa asuvan ja ulkomailla asuvan väliset toimet, jotka muuttavat tai saattavat muuttaa Suomessa asuvan varojen tai velkojen määrää tai laatua. Valtioneuvosto voi kuitenkin päättää, että toimet ovat sallittuja Suomen Pankin luvalla. Suomen Pankki voi liittää myöntämiinsä lupiin ehtoja. Valtioneuvosto voi pankkivaltuutettujen esityksestä laajentaa Suomen Pankin tehtäviä ja toimivaltaa siinä määrin kuin se on tarpeen valmiuslain 11, 12 ja 14 §:n nojalla annettujen määräysten täytäntöön panemiseksi.

Valmiuslain mukaisten toimivaltuuksien käyttöönottoa, käyttöä ja täytäntöönpanoa rajoittavat eräät yleiset, esimerkiksi toimivaltuuksien käytön välttämättömyyttä ja kohtuullisuutta painottavat periaatteet. Rajoit-

uksia asettavat myös vaatimukset, jotka johduvat Suomen lain soveltamisalalle perusoikeusjärjestelmästä, Suomen solmimista kansainvälisistä sopimuksista ja kansainvälisen oikeuden yleisesti tunnustetuista säännöistä.

Valuuttalaki

Perustuslain säätämisyjärjestyksessä säädetty valuuttalaki on määräaikainen niin sanottu säännöstelyvaltuuslaki. Valuuttalain määräaika on jatkettu vuoden 1998 loppuun.

Valuuttasäännöstelyyn voidaan ryhtyä valuuttalain nojalla huomion ottaen Euroopan yhteisön perustamissopimuksen säännökset kansantaloutta uhkaavan vakavan häiriötilan torjumiseksi. Valuuttasäännöstelyjärjestelmä on kolmiportainen. Valuuttalain antamien valtuuksien käyttöönotosta päättää valtioneuvosto. Valtioneuvosto voi antaa valuuttalain täytäntöönpanosta päätöksen, jonka mukaan Suomen Pankilla on oikeus ryhtyä valuuttasäännöstelyyn. Suomen Pankin tehtävä on toteuttaa valuuttasäännöstelyä käytännössä ja antaa tarvittavat yksityiskohtaiset määräykset. Valtuudet koskevat valuuttatoimien luvanvaraiseksi määräämistä, maksuvälineiden, arvopapereiden ja saamistodisteiden maastavientiä ja maahantuontia sekä valuuttan hankintatapaa koskevia määräyksiä tai rajoituksia ja kotiuttamisvelvollisuuden määräämistä sekä tietojenantovelvollisuutta.

Valtioneuvoston valuuttalain täytäntöönpanoa koskeva päätös on viipymättä ilmoitettava eduskunnan puhemiehelle, jonka on saatettava se eduskunnan tietoon. Valtioneuvoston päätös on kumottava, jos eduskunta niin päättää.

2.4. Rahalaki

Hallitusmuodon 72 §:n ensimmäisen virkkeen mukaan Suomen rahayksikkö on marka. Muut Suomen rahaa koskevat säännökset sisältyvät rahalakiin. Sen 1 §:n mukaan marka jakautuu sataan penniin. Lain 2 §:n mukaan vain rahalain mukaisesti liikkeeseen lasketut setelit ja metallirahat ovat laillisia maksuvälineitä. Hallitusmuodon 72 §:n mukaan lailla säädetään, miten markan ulkoisesta arvosta päätetään. Asiaa koskevat tarkemmat säännökset sisältyvät rahalain 4 §:ään. Lainkohdan mukaan ylin päätöksentekovalta markan ulkoisesta arvosta kuuluu valtioneuvostolle. Päätöksentekomenettelyyn

osallistuvat valtioneuvoston lisäksi pankki-
valtuusto ja Suomen Pankin johtokunta. Py-
kälän 3 momentin mukaan valtioneuvosto
voi yksittäistapauksissa ja määräämillään
ehdoilla Suomen Pankin esityksestä valtuut-
taa valtiovarainministeriön päättämään Eu-
roopan valuuttajärjestelmään kuuluvan va-
luuttakurssijärjestelmän (*Exchange Rate
Mechanism*), jäljempänä *ERM* puitteissa teh-
tävästä muutoksista markan ulkoiseen arvoon
ja vaihtelualueen rajoihin. Valtioneuvostolle
esityksen tekevät pankki- ja valtuutetut Suomen
Pankin johtokunnan ehdotuksen perusteella.

Valtioneuvoston rahalain 4 §:n 1 momen-
tin nojalla antaman päätöksen (712/1996)
mukaan markan ulkoinen arvo määritellään
ERM:n mukaisesti siten, että markalle mää-
ritään keskuskurssi Euroopan yhteisöjen va-
luuttayksikköön *ecu*n nähden. Voimassa
olevasta keskuskurssista on säädetty rahalain
4 §:n 3 momentin ja valtioneuvoston tämän
lainkohdan perusteella antaman valtuutuksen
nojalla annetussa valtiovarainministeriön
päättöksessä (873/1996).

Rahalain 6 ja 7 § sisältävät säännökset
viranomaisen rahaa koskevasta toimivallasta.
Yksinoikeus setelien antoon on Suomen
Pankilla, joka päättää myös setelien nimel-
lisarvoista ja ominaisuuksista. Metallirahaa
koskevat vastaavat oikeudet ovat valtiova-
rainministeriöllä. Ministeriö päättää metalli-
rahojen nimellisarvoista ja ominaisuuksista
pyydettyään asiasta lausunnon Suomen Pan-
kilta. Lain 8 §:n nojalla valtiovarainministe-
riö päättää tarvittaessa maksujen pennimääri-
en pyörityksistä. Voimassa olevat säännök-
set maksujen pennimäärien pyörittämisestä
sisältyvät valtiovarainministeriön asiaa kos-
kevaan päätökseen (360/1993).

Rahalaki sisältää myös säännökset rahan
vastaanotto- ja lunastusvelvollisuudesta. Lain
10 §:n mukaan ainoastaan Suomen Pankki
on velvollinen ottamaan seteleitä ja metalli-
rahaa vastaan rajoituksetta. Muut ovat velvol-
lisia ottamaan vastaan samassa maksussa
metallirahaa enintään 50 kappaletta. Lain 11
§:n mukaan huomattavasti vahingoittunutta
metallirahaa ei tule käyttää maksuvälineenä,
eikä sitä tarvitse hyväksyä maksuksi. Laki
sisältää myös säännökset Suomen Pankin
velvollisuudesta ottaa vastaan rikkinäisiä sete-
leitä. Lain 12 §:n nojalla valtio vastaa Suo-
men Pankille palautettujen metallirahojen
lunastuksesta niiden nimellisarvosta.

Suomen Pankilla on rahalain 13 §:n nojal-
la oikeus antaa pankeille, muille rahalaitok-

sille ja vastaaville yhteisöille rahan käsitte-
lyä koskevia ohjeita ja määräyksiä. Lain 14
§:n nojalla Suomen Pankki päättää setelien
ja valtiovarainministeriö metallirahojen lak-
kauttamisesta laillisina maksuvälineinä. Suo-
men Pankki on kuitenkin velvollinen lunas-
tamaan lakkautetut rahat kymmenen vuoden
ajan lakkauttamispäätöksestä. Valtiolla on
vastaavasti velvollisuus lunastaa Suomen
Pankin lunastamat lakkautetut metallirahat
vuoden kuluessa Suomen Pankin lunastamis-
velvollisuuden päättymisestä. Lain 15 § si-
sältää velvoitteen julkaista rahalakiin perus-
tuvien valtuutusten nojalla tehdyt valtiova-
rainministeriön ja Suomen Pankin päätökset
Suomen säädöskokoelmassa.

Rahalain voimaantulosäännösten nojalla
voimassa ovat edelleen markan ulkoista ar-
voa koskevien asioiden käsittelystä valtio-
neuvostossa 13 päivänä marraskuuta 1992
annettu asetus (998/1992) sekä 12 päivänä
huhtikuuta 1991 annettu metalliraha-asetus
(676/1991) siihen myöhemmin tehtyine
muutoksineen.

Lain 18 §:n mukaan setelit ja metallirahat,
jotka ovat laillisia maksuvälineitä ennen lain
voimaantuloa annettujen säännösten nojalla,
pysyvät edelleen laillisina maksuvälineinä,
kunnes 14 §:n nojalla toisin määrätään. Py-
kälä sisältää säännökset ennen vuotta 1963
voimaan tulleiden säännösten mukaisten ra-
hojen vastaavuudesta sen jälkeen liikkeeseen
laskettujen rahojen kanssa.

3. Talous- ja rahaliiton kolmas vaihe

3.1. Yleistä

Maastrichtissa sovittiin helmikuussa 1992
Euroopan yhteisön perustamissopimuksen,
jäljempänä *perustamissopimus*, muuttamisesta
Euroopan unionia koskevalla sopimuksella,
jäljempänä *unionisopimus*, joka tuli voi-
maan marraskuun 1 päivänä 1993. Unionisopi-
muksella lisättiin perustamissopi-
muksen muun muassa talous- ja rahaliittoa
(*Economic and Monetary Union*), jäljempänä
EMU, koskevat artiklat. Unionisopimuk-
seen kuuluu lisäksi erillisiä pöytäkirjoja, joi-
hin sisältyvät muun muassa Euroopan kes-
kuspankkijärjestelmän ja Euroopan kes-
kuspankin perussääntö, jäljempänä *perus-
sääntö*, sekä Euroopan rahapoliittisen insti-
tuutin perussääntö. Perustamissopimukseen
sisältyvistä artikloista osaa sovelletaan heti

ratifioinnin tapahduttua, osaa EMU:n toisen vaiheen aikana ja loppuja EMU:n kolmannen vaiheen aikana.

EMU:n toinen vaihe alkoi vuoden alusta 1994 ilman Euroopan yhteisöjen toimielinten nimenomaista päätöstä. Toimet, joihin jäsenvaltion on tullut ryhtyä ennen toisen vaiheen alkamista, liittyvät pääomien vapaata liikkuvuutta koskevien rajoitusten poistamiseen ja monivuotisten, EMU:n toteuttamiseksi tarvittavien talouspoliittisten ohjelmien hyväksymiseen. EMU:n toisen vaiheen aikana jäsenvaltioiden on kiellettävä julkisen sektorin keskuspankkirahoitus, pyrittävä välttämään liiallisia julkisen talouden alijäämiä sekä ryhdyttävä toimiin, joilla turvataan jäsenvaltion keskuspankin itsenäisyys.

EMU:n toinen vaihe on siirtymävaihe, jonka aikana toteutettava talouspoliittinen yhteistyö luo edellytykset osallistua EMU:n kolmanteen vaiheeseen sisältyvään yhteisen rahan alueeseen, jäljempänä *euroalue*. Euroopan rahapoliittinen instituutti, jäljempänä *ERI*, aloitti toimintaansa EMU:n toisen vaiheen alussa. *ERI* ei tee kansallisia keskuspankkeja sitovia rahapoliittisia päätöksiä. *ERI*:lla on kuitenkin keskeinen asema euroalueeseen siirtymistä koskevassa valmistelutyössä ja erityisesti valmistauduttaessa Euroopan keskuspankin, jäljempänä *EKP*, ja Euroopan keskuspankkijärjestelmän, jäljempänä *EKPJ*, perustamiseen.

Madridissa joulukuussa 1995 pidetyssä kokouksessa Eurooppa-neuvosto vahvisti, että EMU:n kolmas vaihe alkaa vuoden 1999 alusta. Päätös, jolla valitaan euroalueeseen ensimmäiseksi mukaan tulevat jäsenvaltiot, tehdään toukokuun alussa vuonna 1998. Silloin vahvistetaan, mitkä jäsenvaltiot täyttävät euroalueeseen liittymisen lähentymisedellytykset ja mitkä jäsenvaltiot jäävät valtioiksi, joita koskee poikkeus.

Euroopan unionin jäsenvaltion osallistuminen euroalueeseen edellyttää lähentymisedellytysten täyttämistä, jotka koskevat hintatason vakautta, julkisyhteisöjen alijäämää ja velkaa, valuuttakurssien vakautta ja pitkien korkojen tasoa. Lisäksi jokaisen jäsenvaltion on EMU:n toisen vaiheen aikana aloitettava tarvittaessa menettely, jolla sen keskuspankin itsenäisyys toteutuu, riippumatta siitä, osallistuuko jäsenvaltio euroalueeseen.

Vaatimukset kansallisten keskuspankkien itsenäisyydestä koskevat rahapolitiikan tavoitteita, pääjohtajan toimikautta ja erottamattomuutta, keskuspankin taloudellista ase-

maa sekä keskuspankin päätöksentekoaikaa koskevaa kieltoa pyytää tai ottaa vastaan määräyksiä keskuspankin hoitaessa sille annettuja tehtäviä. Kansallisen keskuspankin itsenäisyyttä koskevan lainsäädännön on oltava sopusoinnussa perustamissopimuksen vaatimusten kanssa, kun *EKP* ja *EKPJ* perustetaan. *EKP*:n neuvosto päättää muun muassa *EKPJ*:n tulevan rahapolitiikan välineistä ennen EMU:n kolmannen vaiheen alkua. Näitä päätöksiä tehdessään se tukeutuu siihen laajaan valmistelutyöhön, jota jäsenvaltioiden keskuspankit ovat tehneet *ERI*:n johdolla EMU:n toisen vaiheen aikana. *EKPJ* ja *EKP* perustetaan keväällä 1998 heti sen jälkeen, kun tiedetään, mitkä jäsenvaltiot osallistuvat euroalueeseen. *EKPJ* ja *EKP* valmistautuvat tuolloin aloittamaan toimintaansa. Ne käyttävät toimivaltaansa täysimääräisesti EMU:n kolmannen vaiheen ensimmäisestä päivästä lähtien.

EKP:n johtokunnan jäsenet nimitetään Euroopan unionin neuvoston, jäljempänä *neuvosto*, suosituksesta jäsenvaltioiden hallitusten valtion- tai hallitusten päämiesten tasolla ja heidän yhteisellä sopimuksella. Neuvosto antaa suosituksensa kuultuaan Euroopan parlamenttia ja *EKP*:n (tai *ERI*:n) neuvostoa. Jäsenvaltiot, jotka eivät osallistu euroalueeseen, eivät ole mukana päätöksenteossa. Perustamissopimukseen liitetyn julistuksen (N:o 3) mukaan muun muassa perustamissopimuksen talous- ja rahapolitiikkaa koskevassa osastossa neuvostolla tarkoitetaan pääsääntöisesti talous- ja valtiovarainministerien kokoonpanossa kokoontuvaa neuvostoa eli niin sanottua *ECOFIN*-neuvostoa.

EKP:n johtokunnan jäsenten on perustamissopimuksen 109 a artiklan mukaan oltava Euroopan unionin jäsenvaltioiden kansalaisia ja heillä on oltava ammattikokemusta rahataloudesta tai pankkitoiminnasta. Johtokuntaan kuuluvat puheenjohtaja, varapuheenjohtaja sekä neljä muuta päätoimista jäsentä.

Kun *EKP*:n johtokunta nimitetään ensimmäisen kerran, johtokunnan jäsenten määrä voi perussäännön 50 artiklan mukaan olla pienempi, mutta ei missään tapauksessa neljää pienempi. Johtokunnan jäsenten toimikausi on kahdeksan vuotta, eikä jäseniä voida valita toistamiseen. *EKP*:n toiminnan alkuvaiheessa toimikaudet poikkeavat pääsäännöstä siten, että johtokunnan puheenjohtaja nimitetään kahdeksaksi vuodeksi, johtokunnan varapuheenjohtaja nimitetään neljäksi vuodeksi ja muut johtokunnan jäsenet toi-

mikaudeksi, joka kestää viidestä kahdeksaan vuotta. Johtokuntaa ensimmäistä kertaa nimittävissä Euroopan parlamentti antaa lausuntonsa viimeistään toukokuun 11 ja 15 päivän välisenä aikana 1998.

EMU:n kolmas vaihe alkaa vuoden 1999 alusta, jolloin kiinnitetään peruuttamattomasti euroalueeseen osallistuvien jäsenvaltioiden kahdenväliset kurssit ja kunkin valuutan kurssi suhteessa euroon. Euron käyttöön ottamisesta säädetään tietyistä euron käyttöön ottamiseen liittyvistä säännöksistä annetussa neuvoston asetuksessa (EY) N:o 1103/97. Asetus tuli voimaan 20 päivänä kesäkuuta 1997. Lisäksi siitä säädetään myöhemmin annettavassa neuvoston asetuksessa (EY) euron käyttöön ottamisesta. Tästä asetusehdotuksesta on päästy yhteisymmärrykseen ja se on julkaistu euron käyttöön ottamisen oikeudellisista puitteista annetun neuvoston päätöslauselman (97/C 236/04) liitteenä Euroopan yhteisöjen virallisessa lehdessä. Asetus annetaan välittömästi sen jälkeen, kun euron käyttöön ottavista jäsenvaltioista on päätetty. Asetus on tarkoitettu tulemaan voimaan tammikuun 1 päivänä 1999. Tuolloin eurosta tulee itsenäinen valuutta. Kansallisista rahayksiköistä tulee euron alayksikköjä. Neuvoston asetuksissa määrätään oikeudellisesti täytäntöönpanokelpoinen vastaavuus euroyksikköjen ja kansallisten rahayksikköjen kesken. Kansallisen rahayksikön määräiset setelit ja metallirahat säilyttävät asemansa laillisina maksuvälineinä kunkin asianomaisen jäsenvaltion alueella siihen saakka, kunnes euromääräiset setelit on otettu käyttöön. Vuoden 1999 alusta euroyksikkö on laillinen maksuväline tilirahana. Euroyksikkö otetaan käyttöön heti alkuvaiheessa ainakin EKPJ:n rahapolitiikassa ja uusissa valtioneuloinnissa.

Viimeistään vuoden 2001 lopussa euromääräisiä seteleitä aletaan laskemaan liikkeeseen ja EKPJ ryhtyy vaihtamaan kansallisia seteleitä niitä vastaan. Viimeistään kuusi kuukautta myöhemmin kansalliset rahayksiköt on korvattu kokonaan euromääräisillä maksuvälineillä kaikissa euroalueeseen osallistuvissa jäsenvaltioissa ja siirtyminen yhteiseen rahaan on viety päätökseen. Kansalliset setelit ja metallirahat menettävät asemansa laillisina maksuvälineinä, ja euroalueella vain eurosetelit ja -metallirahat ovat laillisia maksuvälineitä. Tämän jälkeen kansallisia seteleitä ja metallirahoja voidaan vielä vaihtaa kansallisissa keskuspankeissa.

3.2. Euroopan keskuspankkijärjestelmä

EKPJ:n toiminnan perusteet

EKPJ käsitteenä kuvaa perustamissopimuksen 106 artiklan ja perussäännön 14 artiklan mukaisesti EKP:n ja kansallisten keskuspankkien olemassa oloa yhtenäisenä kokonaisuutena, jonka toimintaa ohjaavat yhteisesti sovitut määräykset ja joka on sidottu sille asetettujen tavoitteiden noudattamiseen ja tehtävien suorittamiseen. EKPJ ei itse ole oikeushenkilö. Järjestelmään kuuluvat keskuspankit ovat itsenäisiä oikeushenkilöitä kansallisen lainsäädäntönsä perusteella ja EKP on perustamissopimuksen 106 artiklan 2 kohdan mukaan oikeushenkilö. Tästä seuraa, että vain EKP ja kansalliset keskuspankit, mutta ei EKPJ, voi tehdä oikeustoimia tai olla osapuolena oikeudenkäynnissä. Belgian kanssa rahaliitossa olevalla Luxemburgilla ei ole omaa keskuspankkia, mutta Luxemburgin rahainstituutti (*Institut monétaire luxembourgeois*) katsotaan sen keskuspankiksi.

EKPJ:n toimintaa ohjaavat perustamissopimuksen ja perussäännön määräykset ja se on sidottu niissä sille asetettujen tavoitteiden noudattamiseen ja tehtävien suorittamiseen. Toiminnan ensisijainen tavoite on perustamissopimuksen 105 artiklan 1 kohdan mukaan hintavakauden ylläpitäminen. EKPJ:n tulee lisäksi tukea euroalueen yleistä talouspolitiikkaa vaarantamatta ensisijaista tavoitetta. Tehtäviään suorittaessaan EKPJ:n tulee toimia vapaaseen kilpailuun perustuvan, voimavarojen tehokasta kohdentumista suosivan avoimen markkinatalouden periaatteen mukaisesti. Sen tulee noudattaa yhteisön talouspolitiikan johtavia periaatteita, joita ovat hintavakauden ohella muun muassa terve julkinen talous ja kestävä maksutase.

EKPJ:n perustehtävät ovat perustamissopimuksen 105 artiklan 2 kohdan ja perussäännön 3 artiklan 1 kohdan mukaan euroalueen rahapolitiikan määrittelemisen ja toteuttamisen, valuuttamarkkinatoimien suorittamisen, jäsenvaltioiden virallisten valuuttavarojen hallussapito ja hoito sekä maksujärjestelmien moitteettoman toiminnan edistäminen. EKPJ:lle on määrätty perustehtävien ohella myös muita tehtäviä, kuten myötävaikuttaa luottolaitosten toiminnan vakauden valvontaan ja rahoitusjärjestelmän vakauten liittyvän toimivaltaisten viranomaisten moitteettoman toiminnan harjoittamiseen ja kerätä

tilastotietoja.

Perustamissopimuksen ja perussäännön mukaan EKP:n päätöksentekuelimet johtavat EKPJ:n toimintaa. Siltä osin kuin se on mahdollista ja tarkoituksenmukaista, EKP voi perussäännön 9 artiklan mukaan käyttää kansallisia keskuspankkeja EKPJ:n tehtäviin kuuluvien toimien suorittamiseen. Kansalliset keskuspankit toimivat tällöin EKP:n suuntaviivojen ja ohjeiden mukaisesti. Kansalliset keskuspankit voivat suorittaa myös muita kuin EKPJ:lle kuuluvia tehtäviä, elleivät nämä ole ristiriidassa EKPJ:n tavoitteiden ja tehtävien kanssa.

Myös euroalueen ulkopuolelle jäävien jäsenvaltioiden keskuspankit kuuluvat EKPJ:ään. Niillä on kuitenkin erilaiset oikeudet ja velvollisuudet kuin euroalueeseen osallistuvien jäsenvaltioiden keskuspankeilla. Euroalueen ulkopuolelle jäävien jäsenvaltioiden keskuspankit eivät osallistu euroalueen rahoituksen määrittämiseen ja toteuttamiseen, vaan vastaavat niille kansallisessa lainsäädännössä määrättyjen tehtävien hoitamisesta.

EKPJ:ää koskevat säädökset

EKPJ:n toimintaa säätelevät normihierarkialtaan useantasoiset säännökset. EKPJ:ää koskevien keskeisten määräysten sijoittaminen perustamissopimukseen sekä sen liitteenä olevaan perussääntöön ja siten osaksi primaarioikeutta, jolla on välittömiä oikeusvaikutuksia jäsenvaltioihin, antaa vakaan lainsäädännöllisen perustan järjestelmän toiminnalle ja vahvistaa osaltaan keskuspankkien riippumattomuutta. Näiden määräysten muuttaminen edellyttää pääsääntöisesti kaikkien jäsenvaltioiden suostumusta.

Neuvostolle on annettu kuitenkin valta muuttaa eräitä perustamissopimuksen 106 artiklan 5 kohdassa erikseen lueteltuja perussäännön artikloita. Neuvosto voi muuttaa ne joko määränemmistöllä EKP:n suosituksesta ja komissiota kuultuaan taikka yksimielisesti komission ehdotuksesta ja EKP:a kuultuaan. Kummassakin tapauksessa on perustamissopimuksen 106 artiklan mukaan saatava Euroopan parlamentin puoltava lausunto. Tätä päätöksentekomenettelyä noudattaen ei voida muuttaa EKPJ:n perusteita koskevia artikloja.

Perustamissopimuksen 106 artiklan 6 kohdassa yksilöidyissä tapauksissa myös neuvosto voi antaa EKPJ:n toimintaa koskevia

säännöksiä. Valmisteilla on esimerkiksi neuvoston asetukset, jotka koskevat EKP:n perussäännön 5 artiklan mukaista oikeutta kerätä tilastoja, EKP:n perussäännön 34 artiklan mukaista oikeutta määrätä sanktioita ja EKP:n perussäännön 19 artiklan mukaista oikeutta vaatia vähimmäisvarantoja.

EKP:n ja kansalliset keskuspankkien itsenäisyys

Perustamissopimuksen 108 artiklassa todetaan, että kunkin jäsenvaltion on huolehdittava siitä, että viimeistään EKPJ:ää perustettaessa sen kansallinen lainsäädäntö on sopusoinnussa perustamissopimuksen ja perussäännön kanssa. EMU:n toisen vaiheen aikana jokainen jäsenvaltio aloittaa tarvittaessa menettelyn, jolla sen keskuspankin itsenäisyys toteutuu 108 artiklan mukaisesti. EMU:n kolmannessa vaiheessa keskuspankit toimivat järjestelmässä, jonka tavoitteet on määritelty perustamissopimuksen 105 artiklan 1 kohdassa ja kansallisen lainsäädännön tulisi yksiselitteisesti kuvastaa tätä tilannetta.

Perustamissopimuksen 107 artiklassa määrätään, että käyttäessään sille perustamissopimuksella tai perussäännöllä annettuja valtuuksiaan tai suorittaessaan niillä sille annettuja tehtäviään tai velvollisuuksiaan EKP tai kansallinen keskuspankki taikka EKP:n tai kansallisen keskuspankin päätöksentekuelimen jäsen ei saa pyytää tai ottaa vastaan ohjeita yhteisön toimielimiltä tai laitoksilta, jäsenvaltioiden hallituksilta eikä miltään muultakaan taholta. Yhteisön toimielimet ja laitokset sitoutuvat kunnioittamaan tätä periaatetta ja pidättymään yrityksistä vaikuttaa EKP:n tai kansallisen keskuspankin päätöksentekuelinten jäseniin heidän suorittaessaan tehtäviään. Ohjeita ja vaikuttamisyrityksiä koskeva kielto kattaa kaikki tahot, joista voidaan ulkoapäin yrittää vaikuttaa kansallisiin keskuspankkeihin EKPJ:ää koskevissa asioissa.

ERI on katsonut, että seuraavat ulkopuolisten tahojen, kuten hallituksen ja eduskunnan, oikeudet ovat ristiriidassa perustamissopimuksen kanssa: ulkopuolisten tahojen oikeus antaa ohjeita kansallisille keskuspankeille tai niiden päätöksentekuelimille näiden hoitaessaan EKPJ:n tehtäviä; ulkopuolisten tahojen oikeus hyväksyä, lykätä tai kumota kansallisten keskuspankkien päätöksiä EKPJ:n tehtävien osalta; oikeus tarkastaa EKPJ:n tehtä-

vien hoitamista koskevia päätöksiä oikeudellisilla perusteilla; muiden elinten edustajien oikeus osallistua kansallisen keskuspankin päätöksentekoeleimiin ja käyttää niissä ääni-oikeutta päätettäessä asioista, jotka koskevat kansallisen keskuspankin EKPJ:n tehtävien hoitamista; sekä oikeus tulla etukäteen kuuluksi kansallisen keskuspankin päätöksistä. Ulkopuolisten tahojen vaikuttamista koskevaa kieltoa ei tule kuitenkaan tulkita niin laajasti, että sen katsottaisiin estävän keskustelun keskuspankin ja hallituksen tai muiden valtiollisten elinten kanssa. Ratkaisevaa on se, onko jollakin kansallisella elimellä käytävissään menettelytapa, jolla se voi varmistaa, että sen kanta vaikuttaa lopulliseen päätökseen.

Perustamissopimukseen sisältyy myös EKP:n päätöksentekoelementtien henkilökohtaista riippumattomuutta koskevia määräyksiä. Kansallisen keskuspankin pääjohtajan toimikauden on oltava vähintään viisi vuotta, ja hänet voidaan erottaa vain perussäännön 14 artiklassa määrätystä syystä eli jos hän ei enää täytä tehtävän edellyttämiä vaatimuksia tai jos hän on syyllistynyt vakavaan rikkomukseen. Samoja toimikausiturvaa koskevia säännöksiä tulee ERI:n mukaan soveltaa myös keskuspankin päätöksentekoelementtien jäseniin. ERI katsoo, että vastaavan toimikausiturvan soveltaminen voidaan johtaa useista perustamissopimuksen ja perussäännön artikloista. Esimerkkinä tästä on perustamissopimuksen 107 artikla, jossa puhutaan kansallisen keskuspankin päätöksentekoelementtien riippumattomuudesta.

ERI:n mukaan kansallisessa lainsäädännössä tulee lisäksi varmistaa, ettei kansallisten keskuspankkien päätöksentekoeleimiin kuuluvien jäsenten keskuspankkitehtävien ja heidän mahdollisten muiden, keskuspankin ulkopuolisten toimien välillä synny sellaisia eturistiriitoja, jotka voivat vaarantaa heidän henkilökohtaisen riippumattomuutensa.

ERI:n mielestä kansallisten keskuspankkien pitäisi itse voida määrätä niiden varojen käytöstä, joita ne tarvitsevat EKPJ:n tehtäviensä asianmukaiseen hoitamiseen. Ulkopuolisten tahojen mahdollisuus vaikuttaa etukäteen keskuspankin taloudellisiin voimavaroihin saattaa loukata kansallisen keskuspankin itsenäisyyttä. Sen sijaan tilinpäätösten jälkikäteistarkastamisen voidaan katsoa heijastavan keskuspankin tilintekovelvollisuutta omistajiaan kohtaan ja olevan hyväksyttävissä.

EKP:n päätöksentekoelementit

Perustamissopimuksen 106 artiklan mukaan EKPJ:ää johtavat EKP:n päätöksentekoelementit: neuvosto, jäljempänä *EKP:n neuvosto*, sekä johtokunta. Lisäksi EKP:n toimielimiin kuuluu yleisneuvosto, joka on euroalueeseen osallistuvien sekä sen ulkopuolella olevien jäsenvaltioiden keskuspankkien yhteinen toimielin. EKP:n kotipaikka tulee olemaan Frankfurt am Main Saksan liittotasavallassa.

EKP:n neuvostoon kuuluvat perustamissopimuksen 109 a artiklan mukaan EKP:n johtokunnan jäsenet ja euroalueeseen osallistuvien jäsenvaltioiden keskuspankkien pääjohtajat. EKP:n neuvosto käyttää ylintä päätösvaltaa EKPJ:ssä. EKP:n neuvosto antaa perussäännön 12 artiklan mukaan suuntaviivat ja tekee tarvittavat päätökset EKPJ:lle asetettujen tehtävien suorittamiseksi. EKP:n neuvosto tulee määrittelemään euroalueen yhteisen rahapolitiikan, mukaan lukien tarvittaessa päätökset, jotka koskevat rahapolitiikan välitavoitteita, virallisia korkoja ja varantojen hankkimista EKPJ:ssä sekä antamaan tarvittavat määräykset niiden täytäntöön panemiseksi. EKP:n tehtävänä on huolehtia, että kansalliset keskuspankit noudattavat sen antamia ohjeita.

EKP:n johtokunta toteuttaa perussäännön 12 artiklan 1 kohdan mukaan rahapolitiikkaa EKP:n neuvoston antamien suuntaviivojen ja päätösten mukaisesti. Tässä yhteydessä johtokunta tulee antamaan tarvittavat ohjeet kansallisille keskuspankeille. Johtokunta valmistelee perussäännön 12 artiklan 2 kohdan mukaan EKP:n neuvoston kokoukset. Lisäksi EKP:n neuvosto voi siirtää johtokunnalle toimivaltaa tietyissä kysymyksissä. Johtokunta vastaa lisäksi perussäännön 11 artiklan mukaan EKP:n juoksevien tehtävien hoitamisesta. Johtokunta voi puolestaan luovuttaa osan tehtävistään kansallisille keskuspankeille. EKP käyttää perussäännön 12 artiklan mukaan kansallisia keskuspankkeja EKPJ:n tehtävien suorittamiseen, siltä osin kuin se on mahdollista ja tarkoituksenmukaista.

Yleisneuvoston muodostavat perussäännön 45 artiklan mukaan EKP:n puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja sekä kaikkien jäsenvaltioiden kansallisten keskuspankkien pääjohtajat. EKP:n puheenjohtaja tai hänen ollessa estynyt varapuheenjohtaja johtaa perussäännön 46 artiklan mukaan EKP:n yleisneuvostoa. Neuvoston puheenjohtaja ja yksi komis-

sion jäsen voivat osallistua yleisneuvoston kokouksiin ilman äänioikeutta. Yleisneuvoston tehtävät määritellään tyhjentävästi perussäännössä ja ne ovat enimmäkseen myötävaikuttamista eräisiin EKP:n tehtäviin siltä osin, kun ne liittyvät euroalueen ulkopuolisten jäsenvaltioiden keskuspankkeihin.

EKP:n päätöksenteko

EKPJ:n tehtäviä koskevat EKP:n neuvoston päätökset tehdään perussäännön 10 artiklan mukaan yksinkertaisella äänenenemmistöllä ja kullakin EKP:n neuvoston jäsenellä on yksi ääni. Äänen mennessä tasan puheenjohtajan ääni ratkaisee. Eräät EKP:n neuvostossa tehtävät päätökset edellyttävät kuitenkin äänen painottamista sen mukaan, miten suuri osuus kansallisella keskuspankillä on EKP:n merkitystä pääomasta. Tällaisia päätöksiä ovat EKP:n omaa pääomaa, pääoman merkitsemisen jakoperusteen laskemista, valuuttavarantojen siirtoa EKP:lle, EKP:n nettovoittojen ja -tappioiden jakamista sekä rahoitustuloa koskevat päätökset. Tällöin johtokunnan jäsenten äänet painotetaan nolaksi. Määräenemmistöä edellyttävä päätös tehdään, jos sen puolesta annetut äänet edustavat vähintään kahta kolmasosaa EKP:n merkitystä pääomasta ja vähintään puolta osakkaista. Jos kansallisen keskuspankin pääjohtaja on estynyt osallistumasta kokoukseen, hän voi nimetä varajäsenen käyttämään painotettua ääntään.

EKP:n neuvosto on perussäännön 10 artiklan mukaan päätösvaltainen, kun kaksi kolmasosaa sen jäsenistä on läsnä. Äänioikeus on ainoastaan henkilökohtaisesti läsnä olevilla EKP:n neuvoston jäsenillä. EKP:n neuvoston jäsen, joka on pidemmän aikaa estynyt osallistumasta kokouksiin, voi nimetä varajäsenen työjärjestyksen määräysten puitteissa. EKP:n neuvosto hyväksyy perussäännön 12 artiklan mukaan työjärjestyksen EKP:n sisäiselle organisaatiolle ja sen päätöksentekoeleimille. Työjärjestyksessä voidaan perussäännön 10 artiklan mukaan määrätä, että EKP:n neuvoston jäsen voi äänestää teleneuvottelussa.

EKP:n neuvoston kokoukset ovat luottamuksellisia. EKP:n neuvosto voi kuitenkin päättää julkistaa, mihin se on käsittelyssä päätenyt. EKP:n neuvoston on kokoonnuttava vähintään 10 kertaa vuodessa.

Johtokunnan päätöksenteosta määrätään perussäännön 11 artiklassa. Jokaisella läsnä

olevalla johtokunnan jäsenellä on äänioikeus ja tätä varten yksi ääni. Jollei toisin määrätä, johtokunta tekee päätöksensä yksinkertaisella enemmistöllä annetuista äänistä. Jos äänet menevät tasan, puheenjohtajan ääni ratkaisee. Äänestystä koskevat yksityiskohtaiset säännöt täsmennetään EKP:n neuvoston hyväksymässä työjärjestyksessä.

EKP:n norminanto-oikeus

EKP:lle on perustamissopimuksessa annettu normiantovaltaa EKPJ:n tehtävien suorittamiseksi. Norminanto-oikeudesta määrätään perustamissopimuksen 108 a artiklassa ja perussäännön 34 artiklassa. EKP:n antamat säännökset ovat osa yhteisön lainsäädäntöä ja perustamissopimuksen 173 artiklan perusteella yhteisöjen tuomioistuINVALVONNAN alaisia. Yhteisöjen tuomioistuimella on muun muassa perustamissopimuksen 177 artiklan mukaan valta antaa ennakkoratkaisuja EKP:n säädösten pätevydestä ja tulkinnasta sekä perustamissopimuksen 175 artiklan mukaan toimivalta tutkia EKP:lle kuuluvien asioiden osalta EKP:n nostamat tai sitä vastaan nostetut kanteet. Yhteisöjen tuomioistuimen EKPJ:ään liittyvät valvontatehtävät on määritetty perussäännön 35 artiklassa.

Perustamissopimuksen 180 artiklan d alakohdan mukaan yhteisöjen tuomioistuin ratkaisee riidat, jotka koskevat perustamissopimuksesta ja perussäännöstä johtuvien kansallisten keskuspankkien velvollisuuksien täyttämistä. Niiden täyttämistä jättämistä valvoo EKP:n neuvosto. Kansallisen keskuspankin on täytettävä yhteisöjen tuomioistuimen päätöksen noudattamiseksi tarvittavat toimenpiteet. Perussäännön 35 artiklan 6 kohdan mukaan, jos kansallinen keskuspankki EKP:n näkemyksen mukaan on laiminlyönyt velvollisuutensa, EKP antaa asiasta lausunnon varattuaan kansalliselle keskuspankille tilaisuuden esittää huomautuksensa. Jos kansallinen keskuspankki ei noudata lausuntoa, EKP voi saattaa asian yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi.

EKP:llä on käytössään ensinnäkin perussäännön 34 artiklassa mainitut säästötyypit; asetus ja päätös. Toiseksi EKPJ:n sisäisiä, sitovia normeja voi sisältyä perussäännön 12 ja 14 artiklassa mainittuihin suuntaviivoihin ja ohjeisiin. Normit ovat kansallisia keskuspankkeja sitovia. Niillä voi olla oikeusvaikutuksia myös EKPJ:n ulkopuolelle. Tästä esimerkinä on rahapolitiikan välineitä ja me-

nettelytapoja koskevat suuntaviivat, joita keskuspankkien on noudatettava rahapoliittisissa operatioissaan ja jotka siten antavat sisällön keskuspankkien omien sopimusosapuoltensa kanssa tekemille sopimuksille.

EKP voi antaa asetuksia, joiden oikeusvaikutukset ovat samat kuin yhteisön toimielinten antamilla asetuksilla eli ne pätevät yleisesti, ovat kaikilta osiltaan sitovia ja niitä sovelletaan sellaisenaan jäsenvaltioissa. EKP voi antaa asetuksia siinä laajuudessa, kun se on tarpeen perussäännössä erikseen mainituissa artikloissa tarkoitettujen tehtävien suorittamiseksi sekä tapauksissa, joista säädetään perussäännön artiklassa 42 tarkoitettuisa neuvoston säädöksissä. ERI:ssa valmistellaan vähimmäisvarantoja koskevaa EKP:n asetustuonnosta.

EKP tekee päätöksiä, jotka ovat tarpeen EKPJ:n tehtävien suorittamiseksi. EKP:n päätökset sitovat kaikilta osiltaan niitä, joille ne on osoitettu ja voivat näin ollen koskea muitakin kuin keskuspankkeja. EKP voi lisäksi antaa suosituksia ja lausuntoja, jotka eivät ole sitovia.

Perustamissopimuksessa ei ole määrätty, mikä EKP:n toimielin mitään säädöksiä tai normeja voi antaa. Asian luonteesta johtuu, että EKP:n ylin päättävä elin, EKP:n neuvosto, voi antaa asetuksia, tehdä päätöksiä sekä antaa lausuntoja ja suosituksia. Perussäännön 12 artiklassa todetaan, että EKP:n neuvosto antaa suuntaviivat ja tekee päätökset EKPJ:n tehtävien suorittamiseksi. EKP:n neuvosto voi siirtää johtokunnalle toimivaltaa tietyissä kysymyksissä. Johtokunnalla on itsenäistä toimivaltaa muun muassa rahapolitiikan täytäntöönpanossa. Perussäännön 12 artiklan 1 kohdan mukaan johtokunta toteuttaa rahapolitiikkaa EKP:n neuvoston antamien suuntaviivojen ja päätösten mukaisesti sekä antaa tarvittavat ohjeet kansallisille keskuspankeille.

Yleisneuvoston toimenkuvaan ei kuulu asetusten antaminen, mutta perussäännössä määrättyjen tehtäviensä hoitamiseksi se voi tehdä päätöksiä sekä antaa suosituksia ja lausuntoja.

EKP:n oikeus määrätä sakkoja

EKP voi perussäännön 34 artiklan 3 kohdan mukaan, niissä rajoissa ja niillä ehdoilla, jotka neuvosto on vahvistanut, määrätä yrityksille sakkoja tai uhkasakkoja, jollei

EKP:n antamia asetuksia tai tekemiä päätöksiä noudateta. Perussäännön 19 artiklan mukaan EKP:lla on oikeus periä sakkokorko ja määrätä muita vaikutukseltaan vastaavia seuraamuksia, jos vähimmäisvarantoja koskevia sääntöjä ei noudateta. Parhaillaan valmistellaan ERI:ssa asetusta EKP:n oikeudesta määrätä sakkoja, jossa määritellään asetusten ja päätösten täyttämättä jättämisen seuraamukset.

3.3. Suomen Pankin asema osana EKPJ:ää

Suomen Pankin asema

Suomen Pankin asema eduskunnan pankkina säilyy muuttumattomana Suomen Pankin ollessa kiinteä osa EKPJ:ää. Vastaavasti Suomen Pankin päätöksentekueliminä säilyvät pankkivaltuusto ja johtokunta. Toimivaltuuksien ja päätösvallan siirtyminen EKPJ:n tehtävissä Suomen Pankilta EKP:lle vaikuttaa kuitenkin Suomen Pankin toimielinten tehtäviin ja toimivaltuuksiin.

Euroalueeseen osallistuvissa jäsenvaltioissa toimivalta raha- ja valuuttakurssipolitiikassa siirtyy yhteisötasolle. Kansalliset keskuspankit ovat perussäännön 14 artiklan 3 kohdan mukaan kiinteä osa EKPJ:ää ja toimivat EKP:n suuntaviivojen suuntaviivojen ja ohjeiden mukaisesti. Tältä osin Suomen Pankin asemassa tapahtuu muutos Suomen osallistuksessa euroalueeseen.

EKP:n tai kansallisen keskuspankin päätöksentekuelimen jäsen tai sen henkilöstöön kuuluva ei saa perussäännön 38 artiklan mukaan ilmaista salassapitovelvollisuuden piiriin kuuluvia tietoja. Myös henkilöt, joilla on käytettävissään yhteisön lainsäädännön mukaan salassa pidettäviä tietoja, ovat tämän lainsäädännön alaisia. Salassapitovelvollisuus koskee näitä henkilöitä myös heidän tehtäviensä päätyttyä.

Suomen Pankin toimielimet

Pankkivaltuusto

Pankkivaltuuston tehtävät Suomen Pankkia eduskunnan puolesta valvovana toimielimenä tulevat säilymään pääosin ennallaan myös euroalueella. Pankkivaltuuston toiminta tulee rajoittumaan Suomen Pankin kansalliseen valvontaan ja sisäiseen hallintoon.

Pankkivaltuustolla ei tule olemaan EKPJ:n tehtäviin liittyvää toimivaltaa. Tämä ei kuitenkaan estä pankkivaltuustoa käymästä keskustelua euroalueen rahapolitiikasta ja muusta Suomen Pankin toiminnasta. Pankkivaltuusto tulee saamaan tietoa EKPJ:n rahapolitiikan toteutumisesta ja se voi informoida eduskuntaa siitä. EKP:n neuvoston päätöksiin liittyvä salassapitovelvollisuus koskee myös pankkivaltuustoa muun muassa Suomen Pankin pääjohtajan antaessa pankkivaltuustolle rahapolitiikan toteuttamista koskevia selvityksiä.

Euroalueella kansallinen päätöksenteko valuuttakurssipolitiikasta ei enää ole mahdollista. Näin ollen myös Suomen Pankin esityksen tekeminen valtioneuvostolle markan ulkoista arvoa koskevaksi päätökseksi poistuu. EKP:lla on oma tehtävänsä päätettäessä euroalueen valuuttakurssipolitiikasta. Suomen Pankki ja kaikki sen toimielimet ovat osana EKPJ:ää sidottuja EKP:n kannanottoihin. Tämä rajoittaa Suomen Pankin liikkumavaraa yhteisössä tehtävien valuttakurssipoliittisia päätöksiä koskevan Suomen kannan valmistelussa.

Johtokunta

Voimassa olevan lainsäädännön mukaan Suomen pankin johtokunnalla on pankille laissa säädettyjen tehtävien hoitamisessa ja hallinnossa yleistoimivalta. Tämän mukaisesti johtokunta huolehtii myös euroalueella Suomen Pankille perustamissopimuksen ja perussäännön sekä kansallisen lainsäädännön mukaan kuuluvista tehtävistä.

EKPJ:ssä Suomen Pankin johtokunnalla ei kuitenkaan ole itsenäistä rahapoliittista päätöksentekoa. Johtokunta ei voi päättää euroalueella käytettävien ohjauskorkojen muutoksista. EKP:n neuvosto päättää koko euroalueen rahapolitiikasta. EKPJ:n tehtävissä Suomen Pankin johtokunnan päätöksentekoa rajoittaa perustamissopimuksessa EKP:lle annettu toimivalta ja EKP:n antamat suunta- viivat ja ohjeet sekä sen tekemät päätökset. Suomen Pankin johtokunnalla ei ole toimivaltaa tehdä päätöksiä asioista, jotka kuuluvat perustamissopimuksen mukaan EKP:lle. Suomen Pankin johtokunnan päätöksenteko EKPJ:n tehtävissä koskee EKP:n tekemien päätöksien toteuttamista.

Merkitävään poikkeukseen Suomen Pankin johtokunnan kollegiaalisesta päätöksenteosta

muodostaa tehtävät, jotka koskevat Suomen Pankin pääjohtajan toimimista EKP:n neuvostossa. Suomen Pankin pääjohtaja toimii perustamissopimuksen ja perussäännön mukaan itsenäisesti EKP:n neuvostossa. Pääjohtaja ei edusta kansallista keskuspankkia EKP:n neuvoston kokouksissa. Tämä ei rajoita mahdollisuutta käydä keskusteluja EKP:n toimivaltaan kuuluvissa asioissa. Kansallisilla keskuspankeilla on tärkeä tehtävä valmistella EKP:n toimivaltaan liittyviä tehtäviä.

EKP:n neuvoston jäsen voi perussäännön 10 artiklan 2 kohdan mukaan nimetä varajäsenen EKP:n neuvoston jäseneksi, jos hän itse on ollut pidemmän ajan estynyt äänestämästä. Niissä EKP:n neuvoston kokouksissa, joissa jäsenen äänet painotetaan EKP:n pääoman omistuksen mukaan, kansallisen keskuspankin pääjohtaja voi perussäännön 10 artiklan 3 kohdan mukaan nimetä varajäsenen käyttämään painotettua ääntään, jos hän itse on estynyt osallistumasta kokoukseen. Nämä määräykset merkitsevät, että kansallisen keskuspankin pääjohtaja itse nimeää varajäsenensä EKP:n neuvoston kokouksiin.

Tilintarkastajat

Valtiopäiväjärjestyksen mukaan eduskunta valitsee Suomen Pankille viisi tilintarkastajaa. Tilintarkastajien tehtävät ovat voimassa olevan lainsäädännön mukaan tarkastaa Suomen Pankin tilinpäätös, kirjanpito ja hallinto. Eduskunnan valitsemien tilintarkastajien lisäksi EKP:n tilintarkastajat voivat tarkastaa kansallisen keskuspankin tilit EKPJ:n perussäännön 27 artiklan perusteella. Neuvosto valitsee tilintarkastajat EKP:n neuvoston suosituksesta. Tilintarkastajien tehtävänä on tarkastaa EKP:n ja kansallisten keskuspankkien koko kirjanpito ja kaikki tilit.

EKPJ ei muodosta tilintarkastuksen kanalta taloudellista kokonaisuutta. EKPJ:ään kuuluvat keskuspankit, samoin kuin EKP, ovat tilintarkastuksessa itsenäisiä yksiköjä. EKPJ:ään kuuluvien keskuspankkien taseiden luvut yhdistetään ja julkaistaan viikoittain, mutta vain informatiivisessa ja operatiivisessa tarkoituksessa. EKP:n tilintarkastajat tarkastavat sekä EKP:n että kansallisten keskuspankkien tilit. Kumpikin tilintarkastuselin raportoi erillisinä omille päätöksentekoelimilleen.

3.4. EKPJ:n perustehtävät

Rahapolitiikan määrittelemine ja toteuttaminen

Yleistä

EKP:n neuvosto määrittelee perussäännön 12 artiklan mukaan euroalueen rahapolitiikan. Tätä varten se tarvittaessa tekee muun muassa rahapolitiikan välitavoitteita, virallisia korkoja ja varantojen hankkimista koskevia päätöksiä sekä antaa tarvittavat suunta- viivat niiden täytäntöönpanemiseksi. Perustamissopimus ja perussääntö jättävät EKP:lle monessa suhteessa merkittävän harkintavallan sekä rahapolitiikan määrittelyyn että toteutukseen suhteen. Rahapoliittisen päätöksenteon uskottavuus ja johdonmukaisuus edellyttävät, että EKPJ:llä on selkeä toimintakehikko ohjaamaan rahapolitiikan välineiden käyttöä lopullisen tavoitteen saavuttamiseksi. ERI on ehdotuksessaan EKP:n rahapolitiikan yleiseksi toimintakehikoksi pyrkinyt määrittelemään sekä politiikan yleiset toimintaperiaatteet, rahapolitiikan strategian, että rahapolitiikan välineet ja menettelytavat. Näitä koskevan päätöksensä EKP:n neuvosto tulee tekemään ERI:n valmistelun pohjalta.

Rahapolitiikan strategia

EKPJ:n ensisijaiseksi tavoitteeksi on perustamissopimuksen 105 artiklassa määrätty hintavakauden ylläpitäminen. Perustamissopimus ei määrittele, mitä hintavakaudella tarkoitetaan, joten sen määrittely jää EKP:n neuvoston tehtäväksi. ERI on katsonut, että julkisesti esitetty hintavakauden määritelmä on rahapolitiikan strategian välttämätön osa.

Hintavakauden lisäksi rahapolitiikan strategiassa on ehdotettu määriteltäväksi selkeä välitavoite, jota vasten EKPJ:n toimintaa voidaan arvioida julkisesti. ERI:n valmistelussa keskeisimmiksi tavoitteiksi on todettu rahan määrän kasvutavoite ja suora inflaatiotavoite. Näitä strategioita ei voida erottaa jyrkästi toisistaan. Vaikka EKP omaksuisi rahan määrän kasvutavoitteeseen perustuvan rahapolitiikan strategian, se määritteli hintavakauden julkisen määritelmän kautta pitkän aikavälin inflaatiotavoitteen. Vastaavasti on ehdotettu, että EKP määritteli rahan määrälle tarkkailuvälin, vaikka se omaksuisi suoraan inflaatiotavoitteeseen perustuvan strategian. Tavoitteet valuuttakurssille, ko-

rolle ja nimellistulolle on ehdotettu hylättäväksi mahdollisina EKP:n rahapolitiikan välitavoitteina. Esimerkiksi valuuttakurssitavoitetta ei ole pidetty soveliaana, koska se saataisi johtaa ristiriitaan lopullisen hintavakautavoitteen kanssa euroalueen kaltaisella laajalla valuutta-alueella.

Yhteinen rahapolitiikka edellyttää euroalueen taloudellisen kehityksen seurantaan ja analyysia. EKP:n neuvosto päättää rahapolitiikastaan koko euroalueen kehitystä kuvaavien muuttujien perusteella. Laaja indikaattorivalikoima on tarpeen hintavakauteen liittyvien riskien arvioimiseksi, samoin tarvitaan tarkat tiedot euroalueen raha- ja valuuttamarkkinoista sekä välineet inflaation ja muiden euroalueen taloudellisten muuttujien ennustamiseksi.

Rahapolitiikan välineet ja niiden käyttö

EKP ja kansalliset keskuspankit voivat perussäännön 17 artiklan mukaan toimiansa toteuttamiseksi avata tilejä luottolaitoksille, julkisyhteisöille ja muille markkinaosapuolille sekä hyväksyä vakuudeksi omaisuutta. EKP ja kansalliset keskuspankit voivat perussäännön 18 artiklan mukaan käydä kauppaa rahoitusmarkkinoilla ostamalla ja myymällä arvopapereita sekä tehdä luottotoimia luottolaitosten ja muiden markkinaosapuolten kanssa EKPJ:n tavoitteiden saavuttamiseksi ja tehtävien hoitamiseksi. Kaikkien EKPJ:n luotto-operaatioiden edellytetään perussäännön 18 artiklan 1 kohdan toisen luetelmakohdan mukaan perustuvan riittäviin vakuuksiin. Näin ollen kaikki likviditeettiä lisäävät EKPJ:n operaatiot tulevat perustumaan arvopapereihin. EKP:n tai kansallisen keskuspankin vastapuoli joko siirtää arvopaperin omistusoikeuden tai antaa arvopaperin vakuudeksi EKP:lle tai kansalliselle keskuspankille. EKP tulee määrittelemään omien sekä kansallisten keskuspankkien avomarkkina- ja luottotoimien yleiset periaatteet.

EKPJ:n rahapoliittisiin operaatioihin hyväksyttävät vakuudet tullaan ERI:n valmistelun mukaan jakamaan kahteen eri luokkaan eli niin sanottuihin ykköstason (*tier one*) ja kakkostason (*tier two*) listan arvopapereihin. Ykköstason lista tulee koostumaan jälkimarkkinakelpoisista arvopapereista, jotka täyttävät EKP:n määrittelemät, koko euroalueen kattavat yhdenmukaiset vaatimukset. Kakkostason lista tulee koostumaan sellaisista muista jälkimarkkinakelpoisista tai ei-jäl-

kimarkkinakelpoisista arvopapereista, joilla on erityistä merkitystä kansallisten rahoitusmarkkinoiden kannalta ja joiden vaatimukset kansalliset keskuspankit määrittelisivät EKP:n asettamien vähimmäisvaatimusten mukaisesti. Kakkostason listan vakuudet tulevat pääasiallisesti olemaan kansallisen keskuspankin vastuulla. Kansallisten keskuspankkien soveltamat kakkoslistojen arvopapereiden vaatimukset tulevat edellyttämään EKP:n hyväksyntää. Molemmat listat tulevat olemaan julkisia.

EKPJ voi ottaa perussäännön 19 artiklan mukaan käyttöönsä vähimmäisvarantojärjestelmän. Vähimmäisvarantojärjestelmän tarkoituksena on rahamarkkinakorkojen tasaus, rakenteellisen keskuspankkirahoituksen tarpeen luominen siten, että pankkijärjestelmä on jatkuvasti velkaa EKPJ:lle, sekä rahan määrän kasvun ohjauksen helpottaminen, jos rahamäärä on välitavoitteena. Luottolaitoksen varantovaatimus tulee määräytymään sen tasetietojen perusteella. Jotta korkojen tasaamisen tavoite saavutettaisiin, EKPJ:n vähimmäisvarantojärjestelmän tulisi sallia varantotalletusten keskiarvoistamisen yhden kuukauden pitoajanjaksolta.

Vähimmäisvarantojärjestelmän yleisperiaatteet määritellään valmistella olevalla neuvoston asetuksella. EKP:n neuvosto tulee vahvistamaan näiden pohjalta vähimmäisvarantojen laskentaperusteita ja muita yksityiskohtia koskevat säännökset, jos EKP päättää ottaa vähimmäisvarantojärjestelmän käyttöönsä. Perussäännön 20 artikla mahdollistaa myös muiden rahapolitiikan ohjauskeinojen käytön.

EKPJ tulee säätelemään avomarkkinaoperaatioilla markkinakorkoja tai markkinoiden likviditeetitilannetta sekä viestittämään rahapolitiikan suunnasta. EKPJ:n käytettävissä tulee olemaan viisi erityyppistä välinettä avomarkkinaoperaatioiden toteuttamiseen. Tärkein väline tulee olemaan niin sanotut käänteisoperaatiot, jotka perustuvat arvopapereiden takaisinostosopimuksiin ja vakuudellisiin luottoihin. EKPJ voisi lisäksi tehdä suoria kauppia, laskea liikkeeseen velkasitoumuksia, tehdä valuuttojen termiinkauppoja ja kerätä määräaikaistalletuksia.

EKP tulee päättämään avomarkkinaoperaatioiden käynnistämisestä ja siitä, mitä välinettä käytetään ja millä ehdoilla operaatiot toteutetaan. Toteutus voidaan suorittaa kolmenlaisia menettelytapaa noudattaen: nor-

maalihuutokauppoina, pikahuutokauppoina tai kahdenvälisinä kauppoina. EKPJ:n avomarkkinaoperaatioista keskeisin asema tulee olemaan niin sanotuilla perusrahoitusoperaatioilla. Ne ovat säännöllisiä likviditeettiä lisääviä käänteisoperaatioita, jotka tehdään viikoittain ja joiden erääntymisaika on kaksi viikkoa. Kansalliset keskuspankit tulevat toteuttamaan nämä operaatiot normaaleina huutokauppoina. Perusrahoitusoperaatioilla tulee olemaan keskeinen asema EKPJ:n avomarkkinaoperaatioiden tavoitteiden täyttämisessä, ja niiden avulla tullaan turvaamaan suurin osa rahoitussektorin maksuvalmiudesta.

EKPJ:n maksuvalmiusjärjestelmä tulee muodostumaan sekä maksuvalmiusluottoetta talletusmahdollisuudesta, joita vastapuolet voivat käyttää omasta aloitteestaan. Maksuvalmiusjärjestelmän avulla EKPJ voi lisätä tai sitoa yön yli -likviditeettiä ja vaimentaa rahamarkkinoiden yön yli -koron liikkeitä. Maksuvalmiusluoton korko tulee muodostamaan normaalioloissa ylärajan luottolaitosten väliselle yön yli -korolle. Yön yli -talletuksille maksettava korko tulee puolestaan muodostamaan alarajan luottolaitosten väliselle yön yli -korolle.

EKP:n rahapolitiikan välineiden tulisi antaa EKP:lle mahdollisuus viestiä rahapolitiikasta selkeästi ja tarkasti. EKP:n on myös pystyttävä vaikuttamaan tehokkaasti operatiiviseen tavoitteeseensa, joka normaalioloissa tulee olemaan lyhytaikainen korko, samaan tapaan kuin Suomen Pankin huutokauppakorko on ollut Suomessa. Näkyvin osa rahapolitiikkaa tulee olemaan muutamien EKP:n keskeisten korkojen liikkeet. Osan koroista EKP tulee itse asettamaan, osa tulee määräytymään interventoiden yhteydessä markkinoilla. Käytännössä EKP voi halutessaan ohjata operatiiviseksi tavoitteeksi asettamansa rahamarkkinakoron kehitystä varsin tarkasti.

EKPJ:n rahapolitiikan toteutustavalla tulee olemaan merkittävä vaikutus euroalueen rahoitusmarkkinoihin. EKPJ voi vaikuttaa rahoitusmarkkinoiden toimintaan, tehokkuuteen ja vakauten rahapolitiikan välineille asetettavien vaatimusten kautta. EKP:llä on perustamissopimuksen 108 a artiklan nojalla oikeus antaa rahapolitiikan toteutukseen liittyviä, jäsenvaltioita velvoittavia asetuksia vähimmäisvarantojen pitämisestä sekä maksu- ja selvitysjärjestelmien tehokkuuden ja vakauden varmistamiseksi.

Rahapolitiikan toteuttaminen ja Suomen Pankin tehtävät EKPJ:ssä

EKP tulee olemaan keskeisessä asemassa euroalueen rahapolitiikan valmistelussa. Kansalliset keskuspankit tulevat osallistumaan rahapolitiikan valmisteluun muun muassa EKP:n rakenteilla olevissa sisäisissä valmisteluelimissä. Kansalliset keskuspankit tulevat tutkimaan laajasti rahapoliittisten toimenpiteiden tarvetta ja toimenpiteiden vaikutuksia. Mitä tehokkaampaa tutkimustointa on, sitä enemmän kansallinen keskuspankki voi vaikuttaa EKP:n rahapolitiikan valmisteluun ja EKP:n neuvostossa tehtäviin päätöksiin.

Rahapoliittisten toimien, lähinnä raha- ja valuuttamarkkinainterventioiden, sekä mahdollisen vähimmäisvarantojärjestelmän toteutus tulee tapahtumaan ainakin euroalueen alkuvaiheessa hajautetusti kansallisissa keskuspankeissa. Myös muut rahapolitiikkaan kuuluvat käytännön tehtävät on tarkoitus hoitaa hajautetusti. EKPJ:lle suunniteltu rahapolitiikan välineistö tulee olemaan kaikille euroalueeseen osallistuville jäsenvaltioille yhdenmukainen ja sitä tullaan sovelletaan periaatteessa samalla tavoin kaikissa kansallisissa keskuspankeissa. Kansallisten markkinoiden erojen vuoksi on mahdollista, että kansallisia eroja järjestelmässä kuitenkin tulee säilymään. Esimerkiksi niin sanotuksi vastapuoliksi hyväksytyjen luottolaitosten määrittelyssä ja interventioiden vakuuksina käytettävien arvopapereiden määrittelyssä tulee, kuten edellä on mainittu, väistämättä olemaan kansallisia erityispiirteitä EKP:n sallimissa puitteissa.

Suomen Pankki on viime vuosina sopeuttanut käyttämiään rahapoliittisia välineitä ja niiden yksityiskohtia vastaamaan ERI:n suosittelimia tai muutoin Euroopan markkinoilla yleisesti käytettyjä ratkaisuja, joten EKPJ:lle suunniteltu rahapoliittinen välineistö ja sen tuleva käyttötapa on suhteellisen lähellä Suomen Pankin jo nyt noudattamaa käytäntöä. Silti muutoksia on yhä tulossa. Esimerkiksi vähimmäisvarantojärjestelmän yksityiskohdat ja sen soveltamisen laajuus ilmeisesti muuttuvat, jos järjestelmä ylipääntään otetaan EKPJ:n käyttöön.

Valuuttakurssipolitiikan toteuttaminen ja valuuttavarannon hoito

Euroalueen valuuttakurssipolitiikan toteut-

tamiseksi EKP:llä on oltava riittävä määrä valuuttamääräisiä likvidejä saatavia. Kansalliset keskuspankit siirtävät perussäännön 30 artikla mukaan valuuttamääräisiä varojaan EKP:n valuuttavarannoksi 50 miljardia euroa vastaavaan määrään asti. Valuuttamääräiset varat eivät voi olla jäsenvaltioiden omia valuuttoja, euroja, kansainvälisen valuuttarahaston varanto-osuuksia tai erityisiä nosto-oikeuksia. EKP hyvittää kutakin kansallista keskuspankkia tästä siirrettävästä osuudesta. EKP:n neuvosto päättää osuudesta, jonka kansalliset keskuspankit siirtävät EKP:lle sen perustamisen yhteydessä sekä mahdollisesti myöhemmin vaadittavista lisämääristä, jotka voivat myös ylittää alkuperäisen 50 miljardia euroa.

Koska EKP:n on pidettävä valuuttavarantoa varautuakseen mahdollisiin interventioihin, varannon on oltava ennen kaikkea turvallisesti ja likvidisti sijoitettu. Näiden rajoitteiden puitteissa valuuttavarannolle tullaan pyrkimään saamaan mahdollisimman hyvä tuotto. Varantoon kohdistuvat keskeiset riskit tulevat olemaan valuutta-, korko-, luotto- ja likvidiysriski.

Koska euron valuuttakurssille ei asetettane ainakaan euroalueen alussa ahtaita tavoitteita, EKP:n valuuttainterventioiden tarve lieene melko vähäinen. On todennäköistä, että alkuvaiheessa euroalueeseen osallistuvien jäsenvaltioiden kansalliset keskuspankit toteuttavat valuuttainterventiot hajautetusti. Valuuttaoperaatioiden vastapuolet tullaan valitsemaan yhdenmukaisin perustein, joissa ennen kaikkea korostuvat varovaisuus- ja tehokkuusnäkökohdat.

EKPJ:n perustehtäviin kuuluu perustamisopimuksen 105 artiklan 2 kohdan mukaan myös jäsenvaltioiden virallisten valuuttavarantojen hallussapito ja hoito. EKPJ:n perussäännön 23 ja 31 artiklassa määrätään kansallisten keskuspankkien oikeudesta pitää hallussaan valuuttavarantoa ja suorittaa erilaisia valuuttamääräisiä maksuja sekä käydä kauppaa valuuttamääräisillä omaisuususerillä. Kansallisten keskuspankkien on perussäännön 30 artiklan 4 kohdan mukaan varauduttava siirtämään tarvittaessa lisää valuuttavarantoa EKP:lle. Valuuttavarannon sijoitusperiaatteisiin tuskin tulee suuria muutoksia, joskin valuuttavarannon koko ja koostumus saattavat euroalueella poiketa tuntuvasti nykyisestä. Euroalueen raha- ja valuuttakurssipolitiikan yhdenmukaisuuden varmistamiseksi EKP:lla on perussäännön 31 artiklan 2 ja

3 kohdan mukaan oikeus puuttua kansallisten keskuspankkien ja jäsenvaltioiden EKP:n neuvoston asettaman rajan ylittäviin valuutatoimiin. Valuutatoimista on myös raportoitava EKP:lle jälkikäteen.

Maksu- ja selvitysjärjestelmät

EKPJ:n yhdeksi perustehtäväksi on perustamissopimuksen 105 artiklan 2 kohdassa määrätty maksujärjestelmien moitteettoman toiminnan edistäminen. Perussäännön 22 artiklassa määrätään lisäksi, että EKP ja kansalliset keskuspankit voivat tarjota järjestelyjä, ja EKP voi antaa asetuksia selvitys- ja maksujärjestelmien tehokkuuden ja vakauden varmistamiseksi yhteisön sisällä sekä kolmansien valtioiden kanssa. Tehtävä ei koske ainoastaan rahapolitiikan toteutuksessa käytettäviä maksujärjestelmiä, vaan ylipäänsä kaikkia euroalueella toimivia järjestelmiä, sisältäen suurten ja pienten maksujen järjestelmät sekä niiden osapuolet.

Perussäännön 17 artiklassa ja 18 artiklan 1 kohdassa määritellyt EKP:n ja kansallisten keskuspankkien oikeudet avata tilejä, hyväksyä vakuuksia sekä tehdä luottotoimia antavat perustan keskuspankkien tarjoamille sekkitili- ja katteensiirtopalveluille sekä niihin liittyville päivänsisäiseen luottoon oikeutaville järjestelyille. EKP määrittelee luottotoimien ja niiden ehtojen tiedottamista koskevat yleisperiaatteet perussäännön 18 artiklan 2 kohdan perusteella.

Keskuspankkien maksu- ja selvitysjärjestelmätehtävät voidaan yleisesti jaotella myös toimintoittain. Hoitaessaan EKPJ:n tehtäviä EKP ja kansalliset keskuspankit tulevat olemaan maksu- ja selvitysjärjestelmien käyttäjiä, maksu- ja selvityspalveluiden tarjoajia, maksu- ja selvitysjärjestelmiä koskevien normien antajia ja järjestelmien sääntelijöitä, maksu- ja selvitysjärjestelmien yleisvalvojia sekä maksu- ja selvitysjärjestelmien kehittäjiä.

EKP ja kansalliset keskuspankit tulevat olemaan maksu- ja selvitysjärjestelmien käyttäjiä toteuttaessaan euroalueen rahapolitiikkaa, suorittaessaan omia maksujaan ja hyväksyessään vakuuksia. EKPJ tulee käyttämään operaatioissaan maksu- ja selvitysjärjestelmiä, jotka ovat mahdollisimman turvallisia sekä edistävät rahapolitiikan nopeaa ja tehokasta toteuttamista koko euroalueella. Palveluiden käyttäjinä EKPJ ja kansalliset keskuspankit tulevat asettamaan vähimmäis-

vaatimuksia käyttämilleen järjestelmille. Jos järjestelmät eivät täytä vähimmäisvaatimuksia, keskuspankit voivat luopua niiden käyttämisestä omissa toimissaan.

EKP ja kansalliset keskuspankit tulevat olemaan palveluiden tarjoajia tarjotessaan selvitys- ja maksuliikejärjestelyjä, kuten katteensiirtopalveluja luottolaitosten välisille ja asiakasmaksuille. Päivänsisäisen luoton tarjoaminen joillekin maksujärjestelmäosapuolille liittyy niin ikään keskuspankkien palveluiden tarjontaan. Suurten maksujen lopullinen katteensierro suoritetaan usein juuri keskuspankkien maksujärjestelmissä. Myös kansallisissa arvopaperikeskuksissa selvittävän arvopaperikaupan maksuliikenne hoidetaan usein keskuspankkien maksujärjestelmissä.

Euroalueen rahapolitiikan toteuttamisessa on keskeisellä sijalla ERI:n ja kansallisten keskuspankkien rakentama yhteinen reaaliaikainen ja bruttomääräinen maksujärjestelmä (*Trans-European Automated Real-time Gross-settlement Express Transfers*), jäljempänä TARGET. Sen päätehtävä on välittää keskuspankkien välisiä rahapolitiikkaan liittyviä maksuja. TARGET rakennetaan yhdistämällä kansallisten keskuspankkien maksujärjestelmät toisiinsa. Rahapolitiikan lisäksi TARGET välittää maksuja myös luottolaitosten ja asiakkaiden välillä. Järjestelmän ylläpidosta vastaavat EKP ja kansalliset keskuspankit yhteisesti.

EKP ja kansalliset keskuspankit voivat asettaa ehtoja keskuspankkien omiin maksu- ja selvitysjärjestelmiin osallistujille sekä antaa järjestelmiensä käyttöä koskevia, järjestelmien osapuolia ja toimintaa koskevia ohjeita. EKP ja kansalliset keskuspankit tulevat asettamaan luottotoimilleen ehtoja. Ohjeiden ja luottoehtojen tulee pohjautua EKP:n määrittämiin vähimmäisvaatimuksiin. EKP tulee valvomaan, että kansalliset järjestelmät täyttävät niille asetettavat vaatimukset. Euroalueen rahapolitiikan kannalta merkittävät maksujärjestelmiä koskevat peruseriaatteet, kuten TARGET:n ohjesääntö, määrittelee EKP. Lisäksi perussäännön 22 artiklan mukainen EKP:n norminantovalta, koskee maksu- ja selvitysjärjestelmiä.

EKP:n ja kansallisten keskuspankkien toiminta maksujärjestelmien yleisvalvojana tulee perustumaan EKPJ:n tehtävään maksujärjestelmien moitteettoman toiminnan edistämiseen. EKP:n ja kansallisten keskuspankkien toiminta selvitysjärjestelmien yleisvalvojana perustuu keskuspankkien tehtävään huomatt-

tavana selvitysjärjestelmien käyttäjänä ja joissain valtioissa myös selvityspalveluiden tarjoajana. Selvitysjärjestelmillä on huomattavaa merkitystä keskuspankeille, koska niissä selvitetään keskuspankkiluottoja vastaan saatavat arvopaperivakuudet. Yleisvalvontatehtävä koskee erityisesti kaikkia niitä selvitysjärjestelmiä, joissa EKP ja kansalliset keskuspankit ovat osallisina. Maksu- ja selvitysjärjestelmät ovat tärkeitä myös siksi, että niillä voi olla vaikutusta rahoitusjärjestelmän yleiseen vakauteen.

Kansallisten maksujärjestelmien lisäksi EKP ja kansalliset keskuspankit suorittavat myös koko euroalueen kattavien yksityisten suurten maksujen järjestelmien yleisvalvontaa. Tästä on esimerkkinä suurten ECU-maksujen ja jatkossa euromaksujen selvittämistä harjoittava yksityinen EBA-clearing maksujärjestelmä. Jatkossa tämä yleisvalvonnan osa-alue tulee korostumaan euroalueen laajusten maksu- ja selvitysjärjestelmien yleistyessä.

EKP:n ja kansallisten keskuspankkien toiminta maksu- ja selvitysjärjestelmien kehittäjänä liittyy kiinteästi edellä mainittuihin keskuspankkien muihin tehtäviin. Tavoitteina järjestelmien kehittämisessä ovat muun muassa rahapolitiikan tehokkaan toteutuksen varmistaminen, keskuspankkien omien riskien pienentäminen sekä maksuliikkeen moitteettoman toiminnan edistäminen.

Seteleiden liikkeeseen laskeminen ja rahoitus

EKP:n neuvostolla on perustamissopimuksen 105 a artiklan 1 kohdan ja perussäännön 16 artiklan mukaan euroalueella yksinoikeus päättää setelien liikkeeseen laskemisesta. Ainoastaan EKP ja sen luvalla kansalliset keskuspankit voivat laskea liikkeeseen laillisia maksuvälineinä kelpaavia seteleitä. Euroalueeseen osallistuvat jäsenvaltiot voivat edelleen perustamissopimuksen 105 a artiklan 2 kohdan mukaan lyöttää metallirahaa, mutta niiden tulee saada EKP:n hyväksymisen liikkeeseen laskettavan metallirahan määrälle.

EKPJ:n maksuvälinehuoltotehtäviin kuuluu arvioida laillisten maksuvälineiden tarve euroalueella, laskea seteleitä liikkeeseen, ottaa rahaa vastaan sekä huolehtia rahojen laadusta, aitoudesta ja saatavuudesta euroalueen eri osissa. EKP:n tehtävänä on ennen euromääräisten maksuvälineiden liikkeeseenlaskua

koordinoida EKPJ:n maksuvälinehuoltotehtäviä ja euromääräisten maksuvälineiden valmistelua sekä tarjota tarvittavat puitteet kansallisten keskuspankkien yhteistyön toteuttamiselle.

Euromääräisten seteleiden ja metallirahojen liikkeeseenlaskun aloittamisen jälkeen maksuvälinehuollossa tapahtuu merkittäviä muutoksia. Liikkeeseenlaskun aloittamisen jälkeen on enintään kuuden kuukauden ajanjakso, jolloin sekä kansalliset että euromääräiset setelit ja metallirahat ovat laillisia maksuvälineitä. Koska varsinkin setelit on tarkoitus vaihtaa nopeasti, maksuvälinehuollon järjestelmien on sopeuduttava normaali-määriä huomattavasti suurempiin määriin.

Seteleiden liikkumisesta valtiosta toiseen voi seurata, että euromääräisiä maksuvälineitä kertyy liikaa joihinkin jäsenvaltioihin. Jotta setelit voidaan käsittelyn jälkeen laskea uudestaan liikkeeseen, on kansallisten keskuspankkien hoidettava setelien siirto ylijäämävaltioista alijäämävaltioihin. Toiminta vaatii sovittuja käsittelysääntöjä, joita EKPJ:n kuuluvien kansallisten keskuspankkien tulee noudattaa.

Kansallisilla keskuspankeilla tulee olemaan maksuvälinehuollossa erilaisia ratkaisuja. Esimerkiksi kansallisten keskuspankkien haarakonttorien määrät poikkeavat toisistaan. Jotkut jäsenvaltioiden keskuspankit hinnoittelevat rahoituspalvelunsa melko kattavasti, toiset eivät peri palveluistaan lainkaan maksuja. Myös monet tekniset ratkaisut ovat erilaisia eri jäsenvaltiossa. Vaikka EKPJ jatkossa yhtenäistää maksuvälinepalveluita kansallisissa keskuspankeissa, tämä voi suuremmissa määrin tapahtua vasta, kun kansalliset rahayksiköt ovat menettäneet laillisen maksuvälineen asemansa ja euro on ainoa laillinen maksuväline euroalueella.

3.5. EKPJ:n muut tehtävät

Myötävaikuttaminen luottolaitosten valvontaan ja rahoitusjärjestelmän vakauteen

EKPJ:n tehtävänä on perustamissopimuksen 105 artiklan 5 kohdan perusteella myötävaikuttaa luottolaitosten toiminnan vakauden valvontaan ja rahoitusjärjestelmän vakauten liittyvän toimivaltaisten viranomaisien politiikan harjoittamiseen. EKPJ:n osalta kyseessä tulee olemaan rahoitusjärjestelmän vakauteen liittyvien maksu- ja selvitysjärjestelmien yleisvalvontatehtävä sekä luottolai-

tosten toiminnan vakauden valvontaa ja rahoitusjärjestelmän vakautta koskevien lausuntojen antaminen. ERI on EKPJ:n valmistelytyössä keskustellut mahdollisen niin sanotun pankkivalvontakomitean perustamisesta EKP:n yhteyteen. Komitean tehtävänä olisi ERI:n mukaan yhteistyön ja tiedonvaihdon edistäminen kansallisten valvontaviranomaisten välillä.

Käytännössä kansallisten keskuspankkien tulee EKPJ:n osana huolehtia osaltaan rahoitusmarkkinoiden vakauden yleisestä seurannasta. Vastuu rahoitusmarkkinoiden vakaudesta säilyy kansallisilla viranomaisilla ja rahoitusmarkkinoilla toimivien osapuolten valvonnasta vastaavat jatkossakin kansalliset valvontaviranomaiset.

Rahoitusmarkkinoita koskevaan, EKP:n neuvoo-antavaan toimintaan kuuluu perussäännön 25 artiklan 1 kohdan perusteella oikeus antaa lausuntoja ja tulla kuulluksi luottolaitosten toiminnan vakauden valvontaa sekä rahoitusjärjestelmän vakautta koskevan yhteisön lainsäädännön soveltamisesta. Perussäännön 34 artiklan 2 kohdan viidennen alakohdan mukaan EKP voi päättää julkistaa lausuntojaan. On mahdollista, että perustamissopimuksen 105 artiklan 4 kohdan ja perussäännön 4 artiklan mukainen neuvoo-antava toiminta ulotetaan koskemaan myös kansallista rahoitusmarkkinalainsäädäntöä. Neuvosto antaa perustamissopimuksen 106 artiklan 6 kohdan mukaan EKP:n neuvoo-antavaa toimintaa koskevat säännökset.

Tarvittaessa neuvosto voi perustamissopimuksen 105 artiklan 6 kohdan perusteella antaa yksimielisellä päätöksellä EKP:lle myös erityistehtäviä, jotka koskevat luottolaitosten sekä muiden rahoituslaitosten kuin vakuutusyrietysten toiminnan vakauden valvontaan liittyviä tehtäviä.

Tilastot

Perussäännön 5 artikla määrittelee EKP:n tehtäväksi kerätä EKPJ:n tehtävien hoitamiseksi tarvittavat tilastotiedot. Kansalliset keskuspankit hoitavat niin pitkälle kuin mahdollista säännöksessä määritellyt tehtävät. Pyrkimyksenä on saada aikaan yhdenmukaiset tilastot ottamalla samalla huomioon kansallisten rahoitusjärjestelmien rakenteelliset ja toiminnalliset erot. EKP:n jäsenvaltioilta edellyttämät tilastot, raha- ja pankkitilastot sekä muut taloudelliset tilastot, on eritelty

yksityiskohtaisesti ERI:n heinäkuussa 1996 julkaisemassa rahaliiton tilastovaatimuksia koskevassa julkaisussa.

ERI:ssa valmistellaan neuvoston asetusta EKP:n tilastoista. Sen keskeisiä kohtia ovat tietojenantamisvelvollisten määrittely, mahdolliset tietojen antamisen laiminlyönnistä aiheutuvat seuraamukset sekä tilastotietojen luottamuksellisuuden määrittely. Perustamissopimuksen ja neuvoston asetuksen rajoissa EKP saa antaa EKPJ:n tehtävien hoitamiseksi tarvittavia tilastoja koskevia asetuksia, jotka velvoittavat euroalueeseen osallistuvia jäsenvaltioita.

Komission ja EKP:n välisestä työnjaosta on sovittu Euroopan yhteisöjen tilastotoimiston, jäljempänä *Eurostat*, ja ERI:n kesken siten, että EKPJ:lla on täysi toimivalta raha- ja pankkitilastoasioissa sekä Eurostatin kanssa jaettu toimivalta maksuasetilastoinnissa. EKP osallistuu toimivaltansa puitteissa näiden tilastojen kehittämiseen ja niitä koskevien ohjeiden antamiseen.

EKP:n toimivallan alaiset raha- ja pankkitilastot tulevat kattamaan rahalaitosten tasetilastot, korkotilastot sekä arvopaperimarkkina- ja sijoitusrahastotilastot. Rahatilastot ovat keskeisiä rahapolitiikan määrittämiselle ja harjoittamiselle. Tasetiedot kerätään kuukausittain luottolaitoksilta ja muilta kotimaassa olevilta rahoituslaitoksilta, jotka joko ottavat vastaa talletuksia tai näiden läheisiä vastineita ja myöntävät luottoja tai tekevät arvopaperisijoituksia omaan lukuunsa. Niistä muodostetaan euroalueen rahalaitossektorin konsolidoitu tase sekä euroalueen raha-agregaatit ja niiden vastaerat. Neljännesvuosittain kysyttävät tilastotiedot ovat kuukausitietoja yksityiskohtaisempia ja niitä käytetään muun muassa euroalueen rahoitus-tilinpidossa, jossa rahalaitosten tasetietojen lisäksi tarvitaan tasetietoja myös muista rahoituksen välittäjistä.

Kansainvälinen yhteistyö

Euroalueeseen osallistuvissa jäsenvaltioissa raha- ja valuuttakurssipolitiikka on yhteisön toimivaltaan kuuluva asia. EKP päättää perussäännön 6 artiklan 1 kohdan mukaan EKPJ:n edustuksesta EKPJ:lle asetettuja tehtäviä koskevassa kansainvälisessä yhteistyössä ja se voi itse osallistua kansainvälisten rahoituslaitosten toimintaan.

Toisaalta perustamissopimuksen 109 artikla mukaan neuvostolla on valta päättää kan-

sainväliseen valuuttayhteistyöhön liittyvistä kysymyksistä. Neuvosto päättää määränemismäärällä komission ehdotuksesta ja EKP:a kuultuaan yhteisön kannalta kansainvälisellä tasolla euroalueen kannalta erityisen merkittävissä kysymyksissä. Neuvoteltaessa raha- ja valuuttaoloja koskevista sopimuksista yhteisön sekä yhden tai useamman valtion taikka kansainvälisen järjestön kesken neuvosto päättää määränemismäärällä komission suosituksesta ja EKP:a kuultuaan neuvottelujen järjestelyistä ja sopimusten tekemisestä. Järjestelyillä turvataan, että yhteisöllä on vain yksi kanta. Neuvosto päättää yksimielisesti, miten sitä edustetaan noudattaen perustamis-sopimuksen 103 ja 105 artiklassa määrättyä toimivallanjakoa. Toimivaltajaon mukaisesti esimerkiksi talouspolitiikan kansainvälisessä yhteensovittamisessa yhteisön edustaja on neuvosto tai sen valtuuttama, kun taas rahapolitiikan kansainvälisessä yhteensovittamisessa yhteisön edustajana on vastaavasti EKP tai sen valtuuttama.

Kansainvälisissä järjestöissä, joiden toimintaan voivat osallistua vain valtioiden edustajat, jäsenvaltioiden ja kansallisten keskuspankkien tulee huolehtia siitä, että EKP:n ja neuvoston määrittelemät yhteisön kannat tiedetään ja otetaan huomioon keskusteluissa ja päätöksiä tehtäessä sekä että keskusteluyhteys Euroopan yhteisöjen elinten ja kansainvälisten elinten välillä varmistetaan. Erikseen sovittavia ratkaisuja saatetaan tarvita varsinkin niissä tapauksissa, joissa Euroopan unionin puheenjohtajana on euroalueen ulkopuolinen jäsenvaltio.

3.6. Suomen Pankin muut kuin EKPJ:n tehtävät

Kansalliset keskuspankit voivat perussäännön 14 artiklan 4 kohdan mukaan suorittaa myös muita kuin perussäännössä määriteltyjä tehtäviä, jollei EKP:n neuvosto kahden kolmasosan enemmistöllä annetuista äänistä ole päättänyt, että kyseiset tehtävät ovat ristiriidassa EKPJ:n tavoitteiden ja tehtävien kanssa. Kansalliset keskuspankit suorittavat nämä tehtävät omalla vastuullaan ja omaan lukuunsa, eikä niitä pidetä osana EKPJ:n tehtäviä. Luottolaitosten valvonnan sijoittamista keskuspankin yhteyteen on usein käytetty esimerkkinä tällaisesta tehtävästä. Eräiden jäsenvaltioiden ratkaisun säilyttää luottolaitosten valvonta keskuspankissa tai sen

yhteydessä katsotaan kuuluvan niiden omaan kansalliseen päätösvaltaan, eikä sen ole katsottu haittaavan keskuspankkien EKPJ:n tehtävien hoitoa.

Euroalueen perustaminen ei aiheuta muutosta Suomen Pankin nykyiseen tehtävään huolehtia osaltaan maksu- ja muun rahoitusjärjestelmän luotettavuudesta ja tehokkuudesta sekä osallistua sen kehittämiseen. Tehtävä on yhtenevä EKPJ:n tehtäviin kuuluvien maksujärjestelmien moitteettoman toiminnan edistäminen sekä luottolaitosten valvontaan ja rahoitusjärjestelmän vakautteen liittyvään politiikkaan myötävaikuttamisen kanssa. Suomen Pankin kansallisiin tehtäviin kuuluvat oikeus antaa lausuntoja, tulla kuulluksi sekä osallistua kotimaiseen viranomaisyhteistyöhön ja rahoitusjärjestelmää koskeviin kansallisiin kehityshankkeisiin.

Suomen Pankki osallistuu maksu- ja muun rahoitusjärjestelmän kehittämiseen olemalla yhteistyössä myös pankkien ja muiden rahoitusmarkkinaosapuolten kanssa. Arvopapereiden selvitystoiminnan kehittämiseen Suomen Pankki osallistuu muun muassa Suomen Arvopaperikeskus Oy:n yhtenä omistajana.

Varsinaisten EKP:n tilastotietojen keräämistehtävän lisäksi Suomen Pankki jatkaa edelleen myös kansallisten tilastotietojen keräämistä rahapolitiikan välittymisen seuraamiseksi. Tietoja kerätään lähinnä talletuksista ja luotoista sekä niiden koroista ja korkosidonnaisuuksista. Kansallisesti kerättävät tiedot tulevat kuitenkin vähenemään, kun EKP:ssa on saatu päätökseen kaikkien raha- ja pankkitilastojen osa-alueiden, kuten korko- ja arvopaperimarkkinatilastojen, koko euroalueen kattava yhdenmukaistaminen.

Lisäksi tullaan jatketaan myös kansallisen maksutaseen laatimista. Tätä edellyttävät Kansainvälinen Valuuttarahasto (*International Monetary Fund*), jäljempänä IMF, ja Eurostat. Mainitut järjestöt vaativat jäsenvaltioiltaan neljännesvuosittaista ja vuosittaista edellistä yksityiskohtaisempaa maksutasetta maailmantalouden ja -kaupan seurantaan.

Perustamissopimus ei rajoita kansallisten keskuspankkien muiden kuin EKPJ:n toimintaan liittyvien kansainväliset tehtävien suorittamista. Perussäännössä 23 artiklassa määrätään, että kansalliset keskuspankit voivat luoda suhteet kolmansien valtioiden keskuspankkeihin ja rahoituslaitoksiin sekä tarvittaessa kansainvälisiin järjestöihin. EKPJ:ään kuuluvat keskuspankit voinevat perus-

säännön 6 artiklan 2 kohdan perusteella euroalueella jatkaa EKP:n luvalla muun muassa keskuspankkien yhteistyöjärjestönä sekä keskuspankkien kansainvälisenä järjestely- ja selvityspankkina toimivan Kansainvälisen järjestelypankin (*Bank for International Settlements*) osakkaina ja jäsenvaltioiden edustajina IMF:ssä. Suomen Pankki on nykyisin Suomen valtion puolesta yhteydessä IMF:ään ja on rahaston hallussa olevan Suomen valuutan talletuspaikka. Suomen Pankin edustajat osallistuvat toimivaltansa puitteissa myös muuhun kansainväliseen yhteistyöhön.

Yhteisön komiteoista Suomen Pankilla on edustaja pankkialan neuvoo-antavassa komiteassa (*Banking Advisory Committee*) ja talouspoliittisessa komiteassa (*Economic Policy Committee*) sekä EMU:n kolmannen vaiheen alkaessa lakkautettavassa perustamissopimuksen 109 c artiklan 1 kohdan mukaisessa neuvoo-antavassa raha-asiain komiteassa (*Monetary Committee*). Artiklan 2 kohdan mukaan raha-asiain komitean tilalle perustetaan talous- ja rahoituskomitea (*Economic and Financial Committee*), jonka tehtävät vastaavat pitkälti raha-asiain komitean tehtäviä.

3.7. EKPJ:n ja Suomen Pankin talous

EKP:lle siirrettävä pääoma

EKP:n oma pääoma on perussäännön 28 artiklan mukaan EKP:n aloittaessa toimintansa 5 miljardia euroa. Pääomaa voidaan perussäännön 28 artiklan 1 kohdan mukaan myös korottaa EKP:n neuvoston määränemmistöllä tekemällä päätöksellä. Korotus edellyttää perussäännön 10 artiklan 3 kohdan mukaista määränemmistöstä.

Vain kansalliset keskuspankit voivat perussäännön 28 artiklan 2 kohdan nojalla omistaa EKP:n pääomaa. Pääomaa ei voi luovuttaa muille, pantata eikä ulosmitata. Maksettavan pääoman määrän ja maksutavan päättää EKP:n neuvosto.

Pääoman määrän jako kansallisten keskuspankkien kesken tapahtuu perussäännön 29 artiklassa määritellyn jakoperusteen, avaimen, mukaisesti. Avaimen painoarvo määräytyy niin, että lasketaan yhteen 50 prosenttia jäsenvaltion osuudesta koko yhteisön väkiluvusta ja 50 prosenttia sen osuudesta koko yhteisön markkinahintaisesta bruttokansantuotteesta. Kansallisille keskuspan-

keille osoitetut painoarvot tarkistetaan kerran viidessä vuodessa, minkä jälkeen kansalliset keskuspankit tasoittavat pääoman keskenään, jolloin keskuspankkien välillä olevat velka- ja saamissuhteet muuttuvat. Avaimen tarkistamiseen tarvittavat tilastot laatii komissio.

Perussäännön 48 artikla määrittelee poikkeuksen, jonka mukaan kaikkien keskuspankkien ei tarvitse maksaa pääomaa, jos EKP:n merkitystä pääomasta kahta kolmasosaa ja osakkaista puolta edustava yleisneuvosto ei toisin päätä. Keskuspankkeja, joiden ei tarvitse maksaa pääomaa, ovat euroalueen ulkopuolelle jäävien jäsenvaltioiden keskuspankit.

Rahoitustulon jakaminen

Keskuspankin nettotulos syntyy pääosin siitä, että keskuspankille on annettu monopoliasema niin sanotun keskuspankkirahan liikkeeseen laskuun. Keskuspankkirahaan luetaan liikkeessä oleva setelistö sekä keskuspankkiin tehdyt pankkien ja yleisön likvidit talletukset. Mainitut erät ovat pääosin korottomia, ja kun keskuspankki voi näitä velkaeria vastaan tehdä korollisia sijoituksia, syntyy keskuspankille tästä korkotulo, niin sanottu *seigniorage*-tulo. Korkotuloa kertyy keskuspankille myös sitä enemmän, mitä suurempi on keskuspankin oma pääoma. Toisaalta keskuspankki altistuu perustehtävänsä toteuttaessaan yleensä varsin suurille valuuttakurssi- ja korkoriskeille, joiden aiheuttamat tappiot useinkin ylittävät *seigniorage*-tulon. Keskuspankeille onkin tyypillistä voimakas tuloksen vaihtelu. Keskuspankin tulosta voidaan tasoittaa eri tavoin. Suomen Pankissa tulosta on tasoitettu lisäämällä ja purkamalla varausten määrää tuloslaskelmasa.

EKPJ:ssä Suomen Pankin tulokseen vaikuttavat tekijät tulevat muuttumaan eräiltä osin. Osa tulokseen vaikuttavista tekijöistä säilyy ennallaan eli kansallisina, mutta osa tuloksesta muodostuu myös pankin toiminnasta osana EKPJ:ää.

Lähtökohtana EKPJ:n tulonjaossa on, että kukin kansallinen keskuspankki vastaa omista kuluistaan. Tästä on perussäännön 32 artiklan 4 kohdan mukaan mahdollista tehdä pieniä poikkeuksia. Myös tulot ovat osittain kansallisia. Kuitenkin euroalueen *seigniorage*-tulo, eli euromääräisen keskuspankkirahan liikkeeseenlaskusta tuleva korkotulo,

katsotaan yhteiseksi tuloksi, joka perussäännön 32 artiklan 5 kohdan mukaan jaetaan kansallisille keskuspankeille niiden EKP:n pääomaosuuksien suhteessa. Näin saadaan muun muassa se etu, ettei yksittäisen kansallisen keskuspankin tulokseen vaikuta, miten yhteinen keskuspankkiraha liikkuu kansallisten keskuspankkien välillä. Pääperiaate on selkeä ja tarkoituksenmukainen, mutta yksityiskohdilta järjestelmän voimaansaattaminen on osoittautunut hankalaksi.

Perussäännön 32 artiklan 4 kohdan mukaan kunkin kansallisen keskuspankin rahoitustulosta vähennetään määrä, joka vastaa kyseisen keskuspankin luottolaitosten talletuksille maksamaa korkoa. EKP:n neuvosto voi lisäksi päättää, että kansallisille keskuspankeille korvataan seteleiden liikkeeseen laskemisesta aiheutuneet kulut tai poikkeuksellisissa olosuhteissa EKP:n lukuun toteutetuista rahapoliittisista toimista aiheutuneet erityiset tappiot. Jäljelle jäävä kansallisten keskuspankkien rahoitustulon summa jaetaan niiden kesken suhteessa niiden maksamiin osuuksiin EKP:n pääomasta, jollei EKP:n tulos ole tappiollinen. Tätä rahoitustulon jakomenettelyä kutsutaan suoraksi menetelmäksi.

Jos EKP:n neuvosto päättää, että perussäännön 32 artiklan soveltaminen muuttaa merkittävästi kansallisten keskuspankkien suhteellista tulotilannetta, artiklan mukaisesti maksettavan rahoitustulon määrää voidaan perussäännön 51 artiklan mukaan alentaa yhtenäisellä prosentilla, joka ensimmäisenä tilikautena EMU:n kolmannen vaiheen alkamisen jälkeen saa olla enintään 60 prosenttia ja joka laskee vähintään 12 prosenttiyksiköllä jokaisena seuraavana tilikautena. Näin voidaan menetellä enintään viitenä kokonaisuena tilikautena EMU:n kolmannen vaiheen alkamisen jälkeen. Tätä jakomenettelyä kutsutaan epäsuoraksi menetelmäksi.

Epäsuorassa menetelmässä rahoitustulo lasketaan asettamalla keskuspankin taseiden tuottovaatimus. Tämä tuottovaatimusta vastaava rahamäärä on se rahoitustulo, joka on vuosittain tuloutettava EKP:lle. Ennen EKP:lle tuloutusta voidaan tehdä samat vähennykset kuin suorassakin menetelmässä. Rahoitustulon summa jaetaan kansallisille keskuspankeille kuten suorassa menetelmässä.

EKP hoitaa rahoitustulon jakauman loppusummien selvityksen ja siihen liittyvät maksut EKP:n neuvoston vahvistamien suuntaviivojen mukaisesti.

EKP:n nettovoittojen ja -tappioiden jakaminen

EKP:n tuottama nettovoitto jaetaan perussäännön 33 artiklan mukaan siten, että EKP:n neuvoston vahvistama määrä, joka saa olla enintään 20 prosenttia nettovoitosta, siirretään yleisrahastoon, jonka määrä ei kuitenkaan koskaan voi ylittää EKP:n oman pääoman määrää. Jäljelle jäävä nettovoitto jaetaan EKP:n osakkaiden kesken suhteessa niiden maksamiin osuuksiin EKP:n pääomasta.

EKP:n mahdollinen tappio katetaan EKP:n yleisrahastosta ja EKP:n neuvoston päätöksellä kyseisen tilikauden rahoitustulolla suhteessa kansallisille keskuspankeille kohdennettuun määrään ja enintään tähän määrään asti.

EKP:n tilinpäätöksen laatii perussäännön 26 artiklan mukaan johtokunta EKP:n neuvoston määrittämien periaatteiden mukaisesti. EKP:n neuvosto hyväksyy tilinpäätöksen ja sen jälkeen se julkistetaan.

Suomen Pankin talous

Kansallisen keskuspankin taseessa tulevat varoina olemaan muun muassa valuuttavaranto, EKP:lle siirrettyjä varantoja vastaava saaminen, rahapolitiikan välineinä käytettävät saamiset rahoituslaitoksilta sekä muut kansalliset saamiset. Kansallisen keskuspankin velkoja ovat muun muassa liikkeeseen lasketut setelit, velat muille EKP:n jäsenille, varantotalletukset rahoituslaitoksilta sekä keskuspankin varaukset ja pääoma. Suomen Pankin oman pääoman erinä säilyvät nykyiset kanta- ja vararahastot.

EKP:n neuvosto antaa määräyksiä kansallisille keskuspankeille kirjanpito- ja tasetietojen raportoinnista EKP:lle. Ohjeet tulevat olemaan verraten kattavia ja ne tulevat pitkälle säätelemään kirjanpitoa sekä taseiden ja tulosten laadintaperiaatteita kansallisissa keskuspankeissa.

Rahoitustulon laskenta tulee muodostamaan osan Suomen Pankin tuloslaskelmasta. Rahoitustulo poikkeaa kuitenkin merkittävästi normaalista kirjanpito- ja tuloslaskelmakäsitteistöstä.

Voimassa oleva laissa on otettu huomioon keskuspankin varausten ja pääomien määrä suhteessa taseen loppusummaan ja taseeseen liittyviin riskeihin. Vastaavalla tavalla on ERI:n valmistelutyössä kiinnitetty huomiota

siihen, että EKP:lla ja kansallisilla keskuspankeilla tulee olla riittävät varaukset ja pääomat riskien kattamiseksi.

3.8. Rahapolitiikan yleinen hyväksyttävyyys

Euroopan keskuspankki

EKPJ:lle perustamissopimuksessa annettu itsenäinen toimivalta toteuttaa sille asetettuja tehtäviä on tärkeä edellytys sille, että EKPJ pystyy toteuttamaan euroalueella hintavakauteen tähtäävä rahapolitiikkaa. EKPJ:n toiminnallinen itsenäisyys on erityisen tärkeä yhteisen rahapolitiikan onnistumiselle euroalueella.

EKPJ:n hintavakauden tavoitteen toteutumisen kannalta rahapolitiikan tavoitteen yleinen ymmärrettävyyys ja hyväksyttävyyys ovat myös tärkeitä tekijöitä. EKPJ:n on, saavuttaakseen hintavakauden tavoitteen, pyrittävä saamaan laajempaa yhteiskunnallista tukea eli uskottavuutta toiminnalleen. Uskottavuuden saavuttaminen edellyttää selkeää tavoitetta rahapolitiikalle, johdonmukaisia perusteluja toiminnalle ja yleistä vuoropuhelua yhteiskunnan muiden tahojen kanssa. Yhteisen rahapolitiikan hyväksyttävyyden varmistaminen edellyttää kaikissa euroalueeseen osallistuvissa jäsenvaltioissa avointa ja selkeää tiedotusta, jolla EKP:n päätösten perusteet tuodaan julkisuuteen.

EKPJ:n toiminnallinen itsenäisyys ei estä keskustelua eri yhteiskunnallisten tahojen välillä. Perustamissopimuksessa olevaa ulkopuolisten tahojen vaikuttamista koskevaa kieltoa ei tule tulkita niin laajasti, että sen katsottaisiin estävän keskustelun keskuspankin ja hallituksen tai muiden yhteiskunnallisten elinten kanssa.

Vuorovaikutuksen varmistaminen EKPJ:n ja muun yhteiskunnan välillä on otettu huomioon myös perustamissopimuksen määräyksissä. Perustamissopimuksen 109 b artiklan mukaan neuvoston puheenjohtajalla ja yhdellä komission jäsenellä on oikeus osallistua ilman äänioikeutta EKP:n neuvoston kokouksiin. Neuvoston puheenjohtaja voi tehdä aloitteen EKP:n neuvostossa käsiteltäväksi asiaksi. Vastaavasti neuvosto on velvollinen kutsumaan EKP:n puheenjohtajan kokouksiinsa, jos niissä käsitellään EKPJ:n tavoitteisiin ja tehtäviin liittyviä asioita.

EKP on myös perustamissopimuksen 109 b ja perussäännön 15 artiklan mukaan velvollinen laatimaan vuosittain EKPJ:n toimin-

nasta sekä edellisen ja kuluvan vuoden rahapolitiikasta kertomuksen Euroopan parlamentille, neuvostolle ja komissiolle sekä Eurooppa-neuvostolle. EKP:n puheenjohtaja esittelee kertomuksen neuvostolle sekä Euroopan parlamentille, joka voi käydä yleiskeskustelun sen pohjalta. EKP:n puheenjohtajaa ja muita EKP:n johtokunnan jäseniä voidaan lisäksi Euroopan parlamentin pyynnöstä tai heidän omasta aloitteestaan kuulla Euroopan parlamentin toimivaltaisissa valiokunnissa.

EKP on perussäännön 15 artiklan mukaan lisäksi velvollinen laatimaan ja julkaisemaan kertomuksen EKPJ:n toiminnasta vähintään neljä kertaa vuodessa ja julkaisemaan EKPJ:n konsolidoidun taseen viikottain.

EKP:n neuvoston kokoukset ovat luottamuksellisia. EKP:n neuvosto voi kuitenkin päättää julkistaa, mihin se on käsitellyssä päätynt.

Suomen Pankki

Keskustelua EKPJ:n harjoittamasta rahapolitiikasta euroalueella voidaan käydä sekä kansallisella että yhteisön tasolla. Vuoropuhelu EKPJ:n ja muiden yhteiskunnan tahojen välillä on tärkeää rahapolitiikan uskottavuuden saavuttamiselle. EKP:n neuvosto päättää kuitenkin itsenäisesti rahapolitiikastaan koko euroalueen kehitystä kuvaavien muuttujien perusteella.

Säännöllinen tietojen antaminen myös kansallisella tasolla EKPJ:n rahapolitiikan tavoitteista ja niiden toteuttamisesta, esimerkiksi eduskunnan kuulemismenettelyllä ja pankkivaltuuston kertomuksilla, voisi lisätä euroalueen rahapolitiikan ymmärrettävyyttä ja yleistä hyväksyttävyyttä. Tällöin vältytään EKPJ:n eristäytymisen vaaralta ja voidaan vahvistaa rahapolitiikan uskottavuutta. Tällainen menettely voi myös edistää euroalueen rahapolitiikan yhteensovittamista kansallisen talouspolitiikan kokonaisuuteen vaaranattamatta EKPJ:n itsenäisyyttä.

Voimassa olevan lain mukaan pankkivaltuusto antaa eduskunnalle vuosittain kertomuksen Suomen Pankin toiminnasta ja hallinnosta sekä pankkivaltuuston käsittelemistä tärkeimmistä asioista. Kertomuksen tarkoituksena on ollut antaa eduskunnalle kuva harjoitetusta rahapolitiikasta sekä talouden ja rahoitusmarkkinoiden kehittymisestä kertomusvuonna. Kertomus on sisältänyt myös kuvauksen muusta Suomen Pankin toimin-

nasta, kuten maksujärjestelmien ja maksuvälinehuollon kehittymisestä sekä valuuttavaran sijoittamisesta. Lisäksi kertomukseen on sisällytetty kertomusvuoden tilinpäätös. Myös euroalueella Suomen Pankin kertomusmenettelyä on syytä jatkaa ja kehittää.

Pankkivaltuuston kertomus ja sen käsitteilyn yhteydessä tapahtuva pankkivaltuuston ja Suomen Pankin johtokunnan jäsenten kuuleminen on antanut eduskunnalle tilaisuuden parlamentaariseen keskusteluun rahapolitiikasta. Suomen Pankki on voimassa olevan lain mukaan velvollinen antamaan asianomaiselle valiokunnalle kaikki ne tiedot, jotka ovat tarpeen valiokunnan tehtävien hoitamiseksi. Perustuslakivaliokunta on todennut että, tämä muodostaa riittävän oikeudellisen perusteen Suomen Pankin pääjohtajan ja muiden johtokunnan jäsenten kuulemiselle talousvaliokunnassa (PeVL 5/1997 vp). Vuorovaikutus Suomen Pankin ja eduskunnan välillä on tärkeää myös Suomen Pankin ollessa osa EKPJ:ää.

3.9. Talouspolitiikan yhteensovittaminen

Yleistä

Talouspolitiikkaa koskeva yhteistyö on kuulunut yhteisön toimialaan alusta alkaen. Jo Rooman sopimuksen mukaan jäsenvaltiot pitävät suhdannepolitiikkaansa yhteistä etua koskevina asiana. Unionisopimuksessa menttiin askel pitemmälle ja todettiin, että jäsenvaltiot sovittavat talouspolitiikkaansa yhteen neuvostossa. Sopimus merkitsi sitä, että neuvoston toiminnassa hyväksyttiin eräitä kokonaan uusia talouspolitiikan yhteensovittamista koskevia menettelytapoja. Nämä tulivat voimaan EMU:n toisessa vaiheessa.

Uusia menettelytapoja, joiden avulla tähdätään jäsenvaltioiden lähentymisen edistämiseen ovat talouspolitiikan yleislinjat ja monenkeskinen valvonta. Nämä kaksi menettelyä liittyvät jäsenvaltioiden talousarvioiden valmisteluun. Kunkin vuoden kesäkuussa kokoontuva Eurooppa-neuvosto keskustelee neuvoston valmistelun pohjalta vuosittaisista yhteisöä ja jäsenvaltioita koskevista talouspolitiikan yleislinjoista, minkä jälkeen neuvosto antaa niitä koskevan suosituksen. Tämän ajoituksen vuoksi jäsenvaltiot voivat ottaa suositukset huomioon laatiessaan seuraavan vuoden talousarvioita. Vuoden jälkipuoliskolla neuvosto arvioi monenkeskisen valvonnan yhteydessä jäsenvaltioiden talous-

politiikkaa sekä sitä, onko talouspolitiikka sopuinnussa annettujen yleislinjojen kanssa.

Lisäksi perustamissopimuksessa on erikseen määrätty niin sanotusta liiallisista alijäämiä koskevasta menettelystä. Sen mukaisesti jäsenvaltioiden on kahdesti vuodessa ilmoitettava komissiolle julkisen talouden alijäämäisyyttä ja velkaantuneisuutta koskevat luvut. Liiallisia alijäämiä koskevasta menettelystä määrätään perustamissopimuksen 104 c artiklassa. Sitä täydentää pöytäkirja liiallisista alijäämiä koskevasta menettelystä (N:o 5), jossa artiklassa mainitut viitearvot on täsmennetty. Pöytäkirjassa on esitetty kolmen prosentin alijäämäkriteeri ja 60 prosentin velkakriteeri, joita sovelletaan paitsi liiallisista alijäämistä päätettäessä myös valittaessa euroalueeseen osallistuvia jäsenvaltioita.

Komission tehtävänä on valvoa jäsenvaltioiden julkisen talouden hoidon kurinalaisuutta. Jos jäsenvaltio ei täytä asetettuja arviointiperusteita, komissio laatii asiasta kertomuksen. Neuvosto päättää määränemistöllä komission suosituksesta, ottaen huomioon asianomaisen jäsenvaltion huomautukset, ja kokonaistilanteen arvioiden, onko liiallista alijäämää olemassa. Jos neuvosto katsoo, että liiallinen alijäämä on olemassa, se antaa jäsenvaltiolle suosituksia tilanteen lopettamiseksi määräajassa. Jos jäsenvaltio ei noudata suosituksia, neuvosto voi julkistaa suosituksensa. Tämän jälkeen neuvosto voi vaatia jäsenvaltiota määräajassa toteuttamaan sellaisia alijäämiä pienentäviä toimenpiteitä, joita neuvosto pitää tarpeellisina. Tämän jälkeen neuvostolla on mahdollisuus ottaa käyttöön sanktioita, joista voimakkain on sakkojen asettaminen.

Menettelyn kaksi viimeksi mainittua vaihetta liittyvät EMU:n kolmanteen vaiheeseen. EMU:n toisen vaiheen aikana ainoa menettelyyn liittyvä sanktiomahdollisuus on ollut suositusten julkistaminen. Osana EMU:n kolmanteen vaiheeseen valmistautumista jäsenvaltiot laativat kukin omat lähentymisohjelmansa, joissa esitetään, millaisin toimenpitein asianomainen hallitus aikoo tavoitteet saavuttaa. Kysymyksessä on kunkin hallituksen laatima asiakirja, joka esitellään neuvostossa. Neuvosto ei hyväksy lähentymisohjelmia, vaan ainoastaan niitä koskevat päätelmät. EMU:n kolmannen vaiheen alkaessa lähentymisohjelmien sijasta euroalueeseen osallistuvat jäsenvaltiot laativat omat vakausohjelmansa.

Kasvu- ja vakaussopimus

Amsterdammassa kesällä 1997 Eurooppa-neuvosto hyväksyi päätöslauselman vakaus- ja kasvusopimuksesta (97/C 236/01) ja asetuksen julkisyhteisöjen rahoitusaseman valvonnan sekä talouspolitiikan valvonnan ja yhteensovittamisen tehostamisesta (EY) N:o 1466/97 samoin kuin asetuksen liiallisia alijäämiä koskevan menettelyn täytäntöönpanon nopeuttamisesta ja selkeyttämisestä (EY) N:o 1467/97. Päätöslauselma ja asetukset muodostavat yhdessä niin sanotun vakaus- ja kasvusopimuksen. Ensimmäinen asetus koskee julkisyhteisöjen rahoitusaseman valvonnan ja yhteensovittamisen tehostamista, toinen liiallisia alijäämiä koskevan menettelyn täytäntöönpanon nopeuttamista ja selventämistä. Päätöslauselma toimii poliittisena ohjeena jäsenvaltioille, komissiolle ja neuvostolle. Tarkoituksena oli, paitsi vahvistaa liiallisten alijäämien menettelyn ennaltaehkäisevää luonnetta määrittelemällä sanktioina asetettavien korottomien talletusten ja sakkojen määrät ennakolta, myös luoda ennakkovarointijärjestelmä, joka rajoittaa julkisten alijäämien liiallista syvenemistä euroalueella. Pyrkimyksenä on julkisen talouden velan jatkuva alentaminen ja varautuminen mahdollisiin tuleviin suhdannetaantumisiin. Tämän vuoksi on tavoitteeksi asetettu julkisen talouden saattaminen keskimäärin ylijäämäiseksi tai ainakin lähelle tasapainoa. Taustalla on myös tietoisuus siitä, että julkiseen talouteen kohdistuu jatkossa merkittäviä paineita, ennen muuta väestön ikäänraken- teen kehityksen vuoksi.

Neuvoston tehtävät

EMU:n kolmannen vaiheen myötä neuvoston asema muuttuu jossain määrin. Sanktioiden myötä talouspolitiikan yhteensovittaminen muuttuu velvoittavammaksi. Taustalla on, että integraation syventyessä jäsenvaltioiden keskinäinen riippuvuus lisääntyy. Kun korot määrättyvät koko euroalueella, yksittäisen jäsenvaltion mahdollisuudet poiketa kurinalaisesta talouspolitiikasta ilman, että kansallinen korkotaso merkittävästi kohoaa, lisääntyvät. Jotta ei syntyisi niin sanottua vapaamatkustajaongelmaa, joka saattaisi uhata euroalueen kokonaistaloudellista vakautta, tarvitaan varmistavia toimenpiteitä. Amsterdammassa sovittu kasvu- ja vakaussopimus on tällainen varmistus.

Vakaus- ja kasvusopimus täsmentää jo olemassa olevia perustamissopimuksen määräyksiä. Erityisesti pienten jäsenvaltioiden näkökulmasta vakaus- ja kasvusopimus on eräänlainen takuu siitä, ettei yksittäinen jäsenvaltio voi aiheuttaa häiriötä. Perustamissopimuksen mukaisesti liiallisia alijäämiä koskevia päätöksiä tehtäessä neuvoston on tehtävä arvio kokonaistilanteesta. Tästä syystä päätös ei voi missään tilanteessa olla mekaaninen, vaan se edellyttää aina neuvoston harkintaa. Vakaus- ja kasvusopimus määrittelee myös tilanteet, joissa viitearvon ylittävän alijäämän syntyminen on luonteelta vain poikkeuksellista ja väliaikaista. Jäsenvaltiolle, joka ilman omaa syytään on joutunut vakavan häiriön kohteeksi ja taloudelliseen ahdinkoon, ei voida asettaa sanktioita. Sopimus antaa riittävästi liikkumavaraa, jotta asianomainen jäsenvaltio voi ryhtyä toimenpiteisiin taloutensa tasapainottamiseksi.

Eurooppa-neuvosto hyväksyi Luxemburgissa joulukuussa 1997 päätöslauselman, jonka mukaan neuvostossa tullaan kiinnittämään yhä enemmän huomiota myös rakennepoliittisiin kysymyksiin. Tämä ei muuta sitä, että toissijaisuusperiaatteen kunnioittaminen on edelleen keskeistä ja että jäsenvaltioilla on oikeus itse määrittellä rakenne- ja budjettipolitiikkansa.

Neuvosto on jäsenvaltioiden talouspolitiikan keskeinen yhteensovittaja. Eurooppa-neuvoston päätöslauselmassa painotetaan erityisesti, että neuvosto on ainoa elin, jolla on toimivalta määrittellä ja hyväksyä talouspolitiikan yleislinjat, jotka ovat jäsenvaltioiden talouspolitiikan yhteensovittamisen pääasiallinen väline.

Tästä huolimatta euroalueeseen osallistuvien jäsenvaltioiden ministerit voivat kokoontua epävirallisesti keskustelemaan kysymyksistä, jotka liittyvät erityiseen yhteisestä rahasta johtuviin vastuualueisiin. Komissio, ja tarpeen tullen myös EKP, voidaan kutsua tällaisiin epävirallisiin kokouksiin. Sen sijaan yhteistä etua koskevia asioita käsittelevät aina kaikkien jäsenvaltioiden ministerit.

Päätöslauselma määrittelee myös neuvoston ja EKP:n välisen vuoropuhelun puitteet. Euroalueen muodostaminen edellyttää jatkuvaa vuoropuhelua neuvoston ja EKP:n välillä. Neuvoston puheenjohtajalla on perustamissopimuksen mukainen oikeus raportoida EKP:n neuvostolle yhteisön taloudellista tilannetta koskevista arvioista sekä jäsenvaltioiden talouspolitiikasta. Lisäksi hän voi kes-

kustella EKP:n kanssa valuuttakurssikehitystä ja -näkyviä koskevista neuvoston näkemyksistä. Toisaalta EKP:n puheenjohtaja osallistuu neuvoston istuntoihin aina, kun neuvosto käsittelee EKP:n tavoitteisiin ja tehtäviin kuuluvia asioita, kuten talouspolitiikan yleislinjoja.

Talous- ja rahoituskomitea

Neuvoston asiakysymyksiä valmistelea neuvostossa raha-asiaain komitea, joka on muodostettu perustamissopimuksella. Sen mukaisesti komitealla on selvästi määrätty tehtävänsä neuvoston päätösten valmistelussa.

EMU:n kolmanteen vaiheen siirryttäessä perustetaan talous- ja rahoituskomitea ja raha-asiaain komitea lakkautetaan. Perustamissopimuksessa määritellään edelleenkin yksityiskohtaisesti, mihin yksittäisiin menettelytapoihin ja päätöksiin talous- ja rahoituskomitea osallistuu. Yleisesti ottaen se antaa neuvostolle ja komissiolle lausuntoja niiden pyynnöstä tai omasta aloitteestaan. Lisäksi sen tehtävänä on seurata jäsenvaltioiden ja yhteisön taloudellista tilannetta ja rahoitustilannetta sekä antaa säännöllisesti kertomuksia neuvostolle ja komissiolle. Tämä koskee erityisesti rahoitussuhteita kolmansien valtioiden ja kansainvälisiin rahoituslaitoksiin.

Neuvosto antaa yksityiskohtaiset säännöt talous- ja rahoituskomitean kokoonpanosta. Jäsenvaltiot, komissio ja EKP nimeävät kukin enintään kaksi jäsentä komiteaan. Talous- ja rahoituskomitea muodostaa jatkossa osaltaan puitteet, jossa neuvoston ja EKP:n välistä vuoropuhelua voidaan valmistella.

3.10. Valuuttakurssipolitiikka

Kansainväliset valuutta- ja rahoitusmarkkinat

Euroalueen syntyminen muuttaa merkittävästi kansainvälistä rahajärjestelmää. On todennäköistä, että euroalueen alkuvuosina valuuttamarkkinoiden aktiviteetti keskittyy kolminapaisen järjestelmän, Yhdysvaltojen dollarin, euron ja Japanin jenin, ympärille. Euroopan unionin markkinoiden suhteelliseen suuruuteen liittyvät tekijät ovat omiaan tukemaan euron käyttöä kansainvälisessä kaupassa ja valuuttamarkkinoilla. Yhteisen rahan käyttöönotto Euroopassa saattaa vähentää dollarin asemaa kansainvälisillä va-

luuttamarkkinoilla. Muutos kansainvälisten päävaluuttojen suhteellisessa kysynnässä ei kuitenkaan tapahdu välittömästi yhteisen rahan käyttöönoton jälkeen, vaan vähitellen pitemmällä aikavälillä.

Yhteisen rahan syntymisellä on myös huomattavia vaikutuksia keskuspankkien valuuttavarojen hoidolle ja ennen kaikkea sen koostumukselle. Euroalueeseen osallistuvien jäsenvaltioiden valuutat muuttuvat kotimaan rahan määräisiksi euroiksi, eikä niillä näin ollen ole mitään asemaa varantovaluuttoina. On kuitenkin selvää, että euron merkitys euroalueen ulkopuolisten valtioiden varantovaluuttana tulee aikaa myöten olemaan huomattava ja sen asema varantovaluuttana muodostuu selkeästi suuremmaksi kuin Saksan markalla on tällä hetkellä.

Valtioille, jotka kiinnittävät valuuttansa euroon tai osallistuvat uuteen valuuttakurssimekanismiin (*exchange-rate mechanism*), jäljempänä *ERM2*, on luontevaa, että suuri osa niiden valuuttavaroista koostuu euroista. Lisäksi näyttäisi siltä, että likvidit euromarkkinat tulevat tarjoamaan kiinnostavan ja valuuttakurssiriskien hajauttamiseen soveltuvan sijoitusmarkkinan useille niille Euroopan unionin ulkopuolisten valtioiden keskuspankeille, joiden valuuttavarannot koostuvat tällä hetkellä suurella määrällä dollareista.

Uusi valuuttakurssimekanismi

Perustamissopimuksen 109 m artikla velvoittaa yhteisön jäsenvaltioita pitämään EMU:n kolmannen vaiheen alkamiseen asti valuuttakurssipolitiikkaa yhteistä etua koskevana asiana. EMU:n kolmannen vaiheen alusta velvoite koskee niitä jäsenvaltioita, jotka eivät osallistu euroalueeseen.

ERM2 perustuu Eurooppa-neuvoston 16 päivänä kesäkuuta 1997 hyväksymään päätöslauselmaan valuuttakurssimekanismin perustamisesta talous- ja rahaliiton kolmannessa vaiheessa (97/C 236/03). ERM2 on osa yleistä talouspoliittista kehikkoa, jonka tavoitteena on luoda muun muassa vakaat raha- ja finanssipoliittiset olosuhteet sekä hyvin toimivat sisämarkkinat. Se tarjoaa viitekehysten euroalueen ulkopuolelle jäävien jäsenvaltioiden talouspolitiikalle ja vahvistaa niiden pyrkimyksiä ottaa euro käyttöön myöhemmässä vaiheessa. Osallistuminen järjestelmään on vapaaehtoista, mutta sitä pidetään suotavana ja myöhempi liittyminen

euroalueeseen saattaa edellyttää osallistumista.

ERM2:iin osallistuvien jäsenvaltioiden valuuttojen keskuskurssit määrittellään euroon nähden. Valuuttakurssien sallitaan vaihdella ± 15 prosentin vaihtelualueen sisällä keskuskurssiensa ympärillä. Interventioperiaatteet ja rahoitusjärjestelyt ovat paljolti samanlaisia kuin nykyisessä ERM:ssä. Vaihtelualueen rajoilla interventiot ovat automaattisia, eikä niille aseteta määrällisiä rajoitteita. Kuitenkin EKP ja euroalueeseen osallistuvien jäsenvaltioiden keskuspankit voivat keskeyttää interventiot, jos niiden katsotaan olevan ristiriidassa muiden talouspolitiikan tavoitteiden kanssa. Myös vaihtelualueen sisäpuolella interventiot ovat sallittuja. Niitä voi toteuttaa yksittäinen järjestelmässä mukana oleva jäsenvaltio oman valuuttansa suhteen mutta myös yhteisinterventiot ovat mahdollisia.

ERM2:iin osallistuva jäsenvaltio ja EKP voivat tiivistää valuuttakurssiyhteistyötä ja sopia menettelystä, jossa keskuskurssin ympärille määritetään tavanomaisia vaihteluvälejä kapeammat vaihteluvälit. Tällainen järjestely voidaan toteuttaa epämuodollisesti tai muodollisesti EKP:n ja sitä haluavan euroalueen ulkopuolella olevan jäsenvaltion välillä. Muodolliseen sopimukseen liittyy myös rahoitustukimahdollisuuksia valuuttainterventioiden yhteydessä.

Eurooppa-neuvoston hyväksymän päätöslauselman mukaan euroalueeseen osallistuvien jäsenvaltioiden ministerit, EKP ja ERM2:iin osallistuvien jäsenvaltioiden ministerit sekä keskuspankkien pääjohtajat vahvistavat yhteisesti sopien keskuskurssit sekä tavanomaisen valuuttakurssien vaihteluvälin keskuskurssien ympärillä. Menettelyyn osallistuu komissio ja ennen päätöstä on kuultava talous- ja rahoituskomiteaa. ERM2:n ulkopuolelle jäävien jäsenvaltioiden ministerit ja keskuspankkien pääjohtajat voivat osallistua menettelyyn, mutta heillä ei ole oikeutta äänestää. Kaikilla yhteisen sopimuksen osapuolilla, mukaan lukien EKP, on oikeus aloittaa luottamuksellinen menettely keskuskurssien uudelleenarvioimiseksi.

EKP:n ja neuvoston välinen työnjako valuuttakurssipolitiikassa

EKPJ:n perustehtävä on perustamissopimuksen 105 artiklan 2 kohdan mukaan valuuttamarkkinatoimien suorittaminen 109

artiklan mukaisesti ja jäsenvaltioiden virallisten valuuttavarantojen hallussapito ja hoito. Näiden sopimusmääräysten perusteella ja ottaen huomioon sen, että euroalueen rahoitoliikka kuuluu yhteisölle, on katsottu, että raha- ja valuuttakurssipolitiikka suhteessa yhteisön ulkopuolisiin valtioihin ei kuulu niin sanottuun jaettuun toimivaltaan, vaan yhteisön niin sanottuun yksinomaiseen toimivaltaan. Valuuttakurssipolitiikassa neuvosto ja EKP toimivat yhdessä.

Valuuttakurssijärjestelmän perustamisesta ja muuttamisesta suhteessa yhteisön ulkopuolisiin valuuttoihin määrätään perustamissopimuksen 109 artiklassa. Neuvosto voi 109 artiklan 1 kohdan ensimmäinen virkkeen mukaan tehdä yksimielisesti muodollisia sopimuksia valuuttakurssijärjestelmästä, joka koskee euron suhdetta yhteisön ulkopuolisiin valuuttoihin. Järjestelyt koskisivat samantapaisia pariarvojärjestelmiä kuin *Bretton Woods* -sopimukset. Tarvetta tällaisille järjestelmille ei ole katsottu olevan. Tämän kohdan alaan kuuluisivat myös mahdolliset järjestelyt Keski- ja Itä-Euroopan valtioiden valuuttojen liittämisestä muuten kuin yksipuolisella päätöksellä euroon.

Neuvosto voi 109 artiklan 1 kohdan toisen virkkeen nojalla vahvistaa tai kumota yksimielisesti euron keskuskurssit valuuttakurssijärjestelmässä taikka muuttaa niitä. Perustamissopimuksen 109 artiklan 2 kohdan nojalla neuvosto voi laatia määränemistöllä yleiset suuntaviivat yhtä tai useampaa yhteisön ulkopuolista valuuttaa koskevaa valuuttakurssipolitiikkaa varten, jos valuuttakurssijärjestelmää ei ole olemassa suhteessa tällaiseen yhteisön ulkopuoliseen valuuttaan. Eurooppa-neuvoston jäsenvaltioiden talouspolitiikan yhteensovittamisesta EMU:n kolmannessa vaiheessa sekä perustamissopimuksen 109 ja 109 b artiklasta antaman päätöslauselman (98/C 35/01) mukaan neuvosto voi poikkeustilanteissa laatia yleisiä suuntaviivoja yhtä tai useampaa yhteisön valuuttaa koskevaa valuuttakurssipolitiikkaa varten. Perustamissopimuksen 109 artiklan 3 kohdan nojalla neuvosto voi päättää määränemistöllä sopimusjärjestelyistä ja sopimusten tekemisestä, jos on tarve tehdä yhteisön sekä yhden tai useamman valtion taikka kansainvälisen järjestön kesken raha- ja valuuttaoloja koskevia sopimuksia. Neuvosto voi edelleen 109 artiklan 4 kohdan nojalla päättää kannasta, joka yhteisöllä on kansainvälisellä tasolla EMU:n kannalta erityisen merkittä-

vissä kysymyksissä. On katsottu, että rahapolitiikan ulkopuolisen edustautumisen suhteessa esimerkiksi Yhdysvaltojen dollariin ja Japanin jeniin hoitaa EKP. Tämän kohdan mukaiset yhteisön yksittäiset kannat saattavat myös koskea suhtautumista esimerkiksi IMF:ssä ja Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestössä (*Organisation for Economic Co-operation and Development*) esillä oleviin kysymyksiin. Yhteisön ja jäsenvaltioiden toimivaltaa, yhteistä kantaa ja edustautumista IMF:ssä selvitetään parhaillaan yhteisössä.

Jäsenvaltio voi perustamissopimuksen 109 artikla 5 kohdan nojalla neuvotella kansainvälisessä toimielimessä ja tehdä kansainvälisiä sopimuksia rajoittamatta yhteisön toimivaltaa ja sopimuksia EMU:oon liittyvillä aloilla. Jäsenvaltiot, jotka eivät osallistu euroalueeseen, eivät ole osallisina 109 artiklassa tarkoitettussa neuvoston päätöksenteossa.

4. Kansainvälinen vertailu

4.1. Yleistä

Perustamissopimuksen 109 j artikla edellyttää, että komissio ja ERI antavat kertomuksen siitä, onko kunkin jäsenvaltion kansallinen lainsäädäntö sopusoinnussa perustamissopimuksen 107 ja 108 artiklan sekä perussäännön kanssa. Raporteissaan komissio ja ERI arvioivat, miten jäsenvaltiot täyttävät oikeudellisen lähentymiskriteerin eli perustamissopimuksen vaatimukset lainsäädännön sopeuttamisesta. Vuoden 1997 aikana keskuspankkilainsäädäntöä on uudistettu tai ollaan parhaillaan uudistamassa lähes kaikissa yhteisön jäsenvaltioissa, ainoastaan Tanskassa lainsäädäntöhankkeita ei ole vireillä. Seuraavassa käydään läpi Belgian, Alankomaiden, Itävallan, Ruotsin, Saksan ja Ison-Britannian keskeisimmät muutokset keskuspankkilainsäädäntöön.

4.2. Keskuspankkeja koskeva lainsäädäntö

Belgia

Belgian keskuspankkia (*National Bank van België/Banque Nationale de Belgique*) koskeva lakiesitys on melko laaja ja uuden lain rakenne on erilainen kuin voimassa olevan lain laki. Hallitus joutui muuttamaan esitystään Belgian valtioneuvoston (*Council d'Etat*) vaatimuksesta, sillä alkuperäiseen

esitykseen oli otettu tarpeettoman laajasti mukaan perustamissopimuksen ja perussäännön määräyksiä sellaisenaan. Senaatin käsittelyssä olevassa lakiesityksessä viitataan perustamissopimukseen tavoitteiden ja pääasiallisten tehtävien osalta. Uuden keskuspankkilain mukaan Belgian keskuspankki toimisi EKPJ:n tavoitteiden mukaisesti ja pankin asema kiinteänä osana EKPJ:ää mainittaisiin laissa. Belgian keskuspankilla olisi lisäksi muitakin kuin EKPJ:lle kuuluvia tehtäviä.

Belgian keskuspankin organisaatio on nykyisin varsin moniportainen ja sitä on esityksessä pyritty yksinkertaistamaan siten, että yleisneuvosto (*Conseil général*) on kokonaan lakkautettu ja sen tehtävät on osittain siirretty hallintoneuvostolle (*Conseil de régence*). Keskuspankin muina toimieliminä olisivat esityksen mukaan pääjohtaja (*gouverneur*), johtokunta (*Comité de direction*) ja valvontalautakunta (*Collège des censeurs*).

Hallintoneuvoston jäsenenä olisi pääjohtaja, johtokunnan jäsenet ja kymmenen muuta jäsentä. Muut jäsenet valitsisivat parlamentti kolmen vuoden toimikaudeksi. Kaksi jäsentä valittaisiin ammattiliittojen, kolme teollisuuden ja kaupan sekä maatalouden ja pienyritysten sekä viisi valtiovarainministerin ehdotuksen perusteella. Toimikaudet olisivat uusittavissa.

Hallintoneuvoston tehtävät muuttuisivat ehdotuksen mukaan neuvoa-antaviksi. Hallintoneuvoston tehtävänä olisi keskustella yleisesti asioista, jotka koskevat keskuspankkia, rahapolitiikkaa sekä Belgian ja yhteisön taloudellista kehitystä. Neuvosto vahvistaisi johtokunnan esityksestä pankin sisäisen rakenteen. Hallintoneuvosto ei enää määräisi diskonttoluoton ja muiden luottojen koroista ja muista ehdoista. Valtiovarainministerin edustajalla olisi oikeus olla läsnä hallintoneuvoston kokouksissa. Hänellä ei olisi kuitenkaan enää oikeutta tarkastaa pankin toimien laillisuutta EKPJ:n tehtävien osalta.

Pääjohtaja johtaisi esityksen mukaan keskuspankkia ja toimisi puheenjohtajana sekä hallintoneuvostossa että johtokunnassa. Johtokunnan jäsenmäärä muuttuisi siten, että siinä olisi 5—7 jäsentä (nykyään 3—6). Pääjohtajan nimittäisi hallitsija viideksi vuodeksi ja toimikausi voitaisiin uusua. Muut johtokunnan jäsenet nimitettäisiin kuudeksi vuodeksi.

Valvontalautakunnan jäsenet valitsisi yhtiökokous.

Alankomaat

Ehdotus Alankomaiden keskuspankkia (*De Nederlandsche Bank N.V.*) koskevaksi uudeksi laiksi on parhaillaan parlamentin käsittelyssä. Alankomaissa keskuspankkilaki uudistetaan lainsäädäntötekniikalla, jonka mukaan monet perustamissopimuksen ja perussäännön määräykset sellaisenaan otettaisiin keskuspankkilakiin. Esityksessä erotetaan keskuspankin EKPJ:n tehtävät pankin kansallisista tehtävistä. Keskuspankin kansalliset tehtävät koskisivat luottolaitosten valvontaa ja tilastojen keräämistä.

Alankomaiden voimassa olevan keskuspankkilain suurimmat ristiriitaisuudet perustamissopimuksen kanssa koskevat keskuspankin suhdetta hallitukseen. Esityksessä ehdotetaan poistettavaksi valtiovarainministerin oikeus antaa ohjeita keskuspankille. Tätä oikeutta ei ole koskaan käytännössä käytetty. Samoin valtiovarainministeri ei enää vastaisi rahapolitiikasta parlamentille.

Alankomaiden keskuspankin toimielimet esitetään säilytettäväksi pääasiallisesti ennallaan. Keskuspankin toimielimet olisivat edelleen pankkineuvosto (*Bankraad*), johtokunta (*Directie*) ja valvontaneuvosto (*Raad van Commissarissen*).

Pankkineuvoston jäsenmäärää esitetään supistettavaksi seitsemästätoista enintään kolmeentoista. Yhteiskunnan erilaiset tahot olisivat edustettuina pankkineuvostossa. Johtokunnan jäsenet ja valtiovarainministeriön edustaja (*Treasurer-General*) tai hänen varajäsenensä osallistuisivat pankkineuvoston kokouksiin ja he voisivat osallistua siellä käytävään keskusteluun. Pääjohtaja olisi velvollinen raportoimaan pankkineuvostolle kansantalouden ja rahoitusjärjestelmän yleisestä kehityksestä ja neuvostossa voitaisiin keskustella pankin toteuttamasta politiikasta sekä muista neuvoston jäsenten esittämistä kysymyksistä liittyen pankin tavoitteisiin ja tehtäviin. Pankkineuvoston tehtäviä esitetään lisäksi muutettaviksi siten, että pankkineuvosto ei enää antaisi rahapolitiikkaa koskevia neuvoja valtiovarainministerille.

Alankomaiden keskuspankin toimintaa valvovan valvontaneuvoston tehtävät säilyisivät periaatteessa ennallaan. Sen sijaan valvontaneuvoston jäsenmäärä muuttuisi siten, että se voi vaihdella yhdeksän ja 12 välillä. Alankomaiden hallituksen puolesta keskuspankin toimintaa valvontaneuvostossa valvoisi kuninkaallinen pankkikomissaari,

jonka valvontatehtävä ehdotetaan uudessa laissa rajoitettavaksi muihin kuin EKPJ:n tehtäviin.

Keskuspankin toimintaa johtaisi edelleen johtokunta, joka koostuisi puheenjohtajasta ja 3—5 jäsenestä. Aiemmin johtokunta koostui puheenjohtajasta, sihteeristä ja 2—5 jäsenestä, mutta uudistuksessa luovutaan sihteerinimikkeestä ja sihteeristä tulee johtokunnan jäsen eli käytännössä jäsenmäärä säilyisi entisellään. Jäsenten monimutkaista valintamenettelyä yksinkertaistettaisiin ja heidän toimikautensa olisi seitsemän vuotta. Kaikkia johtokunnan jäseniä tulisi koskemaan samat erottamisperusteet, jotka on kirjoitettu perustamissopimuksen mukaisesti.

Valtiovarainministerillä olisi esityksen mukaan oikeus pyytää keskuspankkia antamaan sellaista tietoa, jotka ovat tarpeellisia hallituksen talouspolitiikan määrittelylle. Keskuspankki olisi esityksen mukaan velvollinen antamaan valtiovarainministerille tietoa, jos se ei ole perustamissopimuksen vastaista. Valtiovarainministeri olisi hallituksen edustajana puolestaan velvollinen antamaan parlamentille tietoja keskuspankin toiminnasta.

Valtiovarainministeriön luvalla keskuspankilla on oikeus tulouttaa osan voitostaan vararahastoihin. Varojen siirtäminen vararahastoon tai vararahastosta vaatii valtiovarainministeriön luvan.

Itävalta

Itävallan hallitus antoi tammikuussa 1998 esityksen uudeksi keskuspankkilakiin ja eräksi muiksi laeiksi. Esitys koskee keskuspankkilakia (*Nationalbankgesetz*), metallirahalakia (*Scheidemünzengesetz*), setelilakia (*Schillinggesetz*), valuuttalakia (*Devisengesetz*) ja pääomamarkkinalakia (*Kapitalmarktgesetz*). Esityksen yhtenä tarkoituksena on vahvistaa Itävallan keskuspankin (*Oesterreichische Nationalbank*) itsenäisyyttä ja integroida se osaksi EKPJ:ää. Lakiesitys on varsin laaja ja antaa kattavan kuvan keskuspankin toiminnasta, sillä siihen on sisällytetty myös useita määräyksiä perustamissopimuksesta ja perussäännöstä. Tärkeimmät muutokset koskevat tavoitteiden, tehtävien ja toimivaltuuksien määrittelyä sekä yleisneuvoston (*Generalrat*) ja valtionkomissaarin tehtävien muuttamista.

Keskuspankin toiminnan tavoitteeksi määriteltäisiin hintavakauden turvaaminen. Teh-

tävien osalta viitataan EKPJ:n tehtäviin ja lisäksi todetaan, että keskuspankilla voisi olla muitakin tehtäviä, jollei EKP:n neuvoston katso kahden kolmasosan enemmistöllä niiden olevan ristiriidassa EKPJ:n tavoitteiden ja tehtävien kanssa. Toimivaltuudet on määritelty perussäännön määräysten mukaisesti.

Itävallan keskuspankin toimielimet säilyisivät ennallaan, mutta niiden tehtävät muuttuisivat. Yleisneuvosto koostuisi edelleen pääosin pankin ulkopuolisista, ei-päätoimisista jäsenistä, jotka edustaisivat yhteiskunnan eri intressitahoja, kuten rahoitussektoria, kauppaa, teollisuutta, maataloutta ja työntekijäjärjestöjä. Rahapoliittiset tehtävät ehdotetaan siirrettäväksi pois yleisneuvostolta. Yleisneuvoston uudet tehtävät vastaisivat lähinnä yhtiölainsäädännön mukaisia yhtiön valvontaelimen tehtäviä. Yleisneuvosto päättäisi muun muassa pankin toimintalinjoista, sivukonttoreiden perustamisesta ja lakkauttamisesta, kiinteistöjen hankinnasta ja myynnistä sekä eräistä nimityksistä ja irtisanomisista. Esityksessä todetaan nimenomaisesti, että yleisneuvostolla ei ole päätösvaltaa EKPJ:n tehtävissä.

Keskuspankin johtokunta olisi esityksen mukaan vastuussa keskuspankin johtamisesta. Laissa mainittaisiin, että johtokunnan olisi toimittava EKP:n suuntaviivojen ja ohjeiden mukaisesti hoitaessaan EKPJ:n tehtäviä. Johtokuntaan kuuluisi pääjohtaja, varapääjohtaja sekä kaksi muuta jäsentä, jotka liittopresidentti nimittäisi viideksi vuodeksi. Heillä ei saisi olla sivutoimia, jos ne voisivat aiheuttaa epäilyksiä heidän riippumattomuuttaan kohtaan. Johtokunnan puheenjohtajana olisi keskuspankin pääjohtaja. Laissa mainittaisiin lisäksi, että pääjohtaja tai hänen edustajansa ei ole EKP:n neuvoston jäsenenä sidottu johtokunnan tai yleisneuvoston päätöksiin eikä minkään muunkaan tahon määräyksiin.

Valtionkomissaarin oikeus tarkastaa pankin toimien laillisuus sekä mahdollisuus lykätä pankin päätöksen täytäntöönpanoa ja alistaa se valtiovarainministeriön tai välimiesoikeuden päätettäväksi poistettaisiin. Valtiokomissaarilla olisi neuvoo-antava tehtävä ja hänellä olisi oikeus osallistua yhtiökokouksen ja yleisneuvoston kokouksiin.

Johtokunta olisi esityksen mukaan velvollinen antamaan pääsääntöisesti kuukausittain selvityksiä yleisneuvostolle keskuspankin toiminnasta ja merkittävimmistä toimenpi-

teistään. Pääjohtaja ja varapääjohtaja olisivat velvollisia vähintään kaksi kertaa vuodessa selvittämään parlamentin (*Nationalrat*) talousvaliokunnalle raha- ja valuuttaturssipolitiikan tilaa ja kehitystä. Keskuspankki voisi pyytää, että tällaisia kokouksia järjestetään myös useammin.

Lakiin sisältyisi siirtymäsäännöksiä, joita sovellettaisiin EKPJ:n perustamisen ja EMU:n kolmannen vaiheen alkamisen välisenä aikana. Siirtymäsäännöksen nojalla yleisneuvoston tehtävät säilyisivät ennallaan kyseisenä aikana ja keskuspankkia edustaisi EKP:n neuvostossa yleisneuvoston puheenjohtaja siihen saakka, kunnes uusi pääjohtaja nimitettäisiin. Yleisneuvoston olisi toiminnassaan otettava huomioon EKP:n päätökset ja yleisneuvoston puheenjohtaja ei olisi sidottu yleisneuvoston päätöksiin toimiessaan EKP:n neuvoston jäsenenä.

Ruotsi

Ehdotus Ruotsin keskuspankkia (*Sveriges riksbank*) koskevan lainsäädännön muuttamiseksi (*Regeringens proposition* 1997/98:40) annettiin eduskunnalle 13 päivänä marraskuuta 1997. Muutoksia ehdotetaan tehtäviksi Ruotsin keskuspankkilain (1988:1385) lisäksi hallitusmuotoon ja valtiopäiväjärjestykseen. Esityksen tavoitteena on täyttää EMU:n toiseen vaiheeseen liittyvät sopimusvelvoitteet vahvistamalla keskuspankin asemaa. Perustamissopimuksen mukaan keskuspankin itsenäisyyttä koskevien säännösten tulisi olla voimassa viimeistään EKPJ:ää perustettaessa. Ruotsissa perustuslain muuttaminen edellyttää kuitenkin kaksien valtiopäivien käsittelyn, joten muutosten ehdotetaan tulevan voimaan vasta vuoden 1999 alusta.

Tärkeimmät muutosehdotukset koskevat keskuspankin tavoitetta, tehtäviä ja organisaatiota. Hallitusmuotoon ehdotettavan muutoksen mukaan Ruotsin keskuspankki olisi vastuussa rahapolitiikasta eikä millään viranomaisella olisi oikeutta antaa määräyksiä siitä, miten keskuspankki päättää rahapolitiikasta. Hallitus päättäisi valuuttaturssijärjestelmästä ja keskuspankin tehtävänä olisi toteuttaa sitä. Kiinteän kurssin järjestelmässä keskuspankki päättäisi keskuskurssista ja sovellettavasta vaihteluvälistä. Tarkemmat säännökset ehdotetaan otettavaksi uuteen lakiin valuuttapolitiikasta. Ruotsin keskuspankin toiminnan tavoitteena olisi pitää ra-

hanarvo vakaana sekä turvallisen ja tehokkaan maksujärjestelmän edistäminen.

Ruotsin keskuspankin toimielimiä olisivat esityksen mukaan pankkivaltuusto (*fullmäktige*) ja johtokunta (*direktion*). Hallitusmuotoa ehdotetaan muutettavaksi niin, että eduskunta valitsisi 11 pankkivaltuutettua, jotka puolestaan nimittäisivät keskuspankia johtamaan johtokunnan. Pankkivaltuutetut valitsisivat keskuudestaan puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan. Johtokunta koostuisi kuudesta jäsenestä, jotka pankkivaltuusto nimittäisi kuudeksi vuodeksi. Pankkivaltuutetut nimittäisivät johtokunnan puheenjohtajan, joka olisi samalla keskuspankin pääjohtaja. He nimittäisivät myös vähintään yhden varapuheenjohtajan, joka toimisi varapääjohtajana.

Esitykseen sisältyy säännöksiä siitä, ketkä eivät voisi toimia pankkivaltuutettuna tai johtokunnan jäsenenä. Pankkivaltuutetuksi ei voitaisi valita ministeriä, johtokunnan jäsentä, pankin tai muun rahoitustarkastuksen valvonnan alaisen laitoksen hallituksen jäsentä tai varajäsentä tai muuta henkilöä, jolla olisi sellainen tehtävä tai toimi, että hän olisi sopimaton pankkivaltuutetun tehtävään. Jos pankkivaltuutettu ottaisi edellä kuvatun tehtävän, eduskunta vapauttaisi hänet pankkivaltuutetun toimestaan. Johtokunnan jäsenenä ei voisi olla kansanedustaja, ministeri, valtioneuvoston kansliassa palveluksessa oleva, keskeisessä asemassa poliittisessa puolueessa oleva, pankin tai muun rahoitustarkastuksen valvonnassa olevan laitoksen hallituksen jäsen tai varajäsen, eikä muu henkilö, jolla on sellainen tehtävä tai toimi, joka tekee hänet sopimattomaksi olevaan keskuspankin johtokunnan jäsen. Pankkivaltuusto voisi erottaa johtokunnan jäsenen, jos hän ei täytä niitä vaatimuksia, joita tehtävien hoito edellyttää tai hän olisi syyllistynyt vakavaan rikkomukseen. Pääjohtaja voisi valittaa erottamisestaan yhteisöjen tuomioistuimeen ja muut johtokunnan jäsenet työtuomioistuimeen. Eduskunta päättäisi vastuuvapauden myöntämisestä pankkivaltuutetulle ja johtokunnan jäsenelle. Vastuuvapaus voitaisiin evätä ainoastaan, jos olisi syytä nostaa vahingonkorvauskanne tai rikossyyte.

Pankkivaltuuston tehtävät määriteltäisiin keskuspankkilaisissa tyhjentävästi ja muut tehtävät kuuluisivat johtokunnalle. Pankkivaltuuston tehtävät koskisivat lähinnä pankin hallintoa. Pankkivaltuusto päättäisi muun muassa pankin työjärjestyksestä, nimittäisi

johtokunnan jäsenet, päättäisi heidän palkoistaan, tekisi ehdotukset eduskunnalle keskuspankin voiton käytöstä sekä johtaisi tarkastusyksikön toimintaa.

Rahapolitiikasta päättäisi johtokunta ja se ei saisi pyytää tai ottaa vastaan ohjeita hoidessaan rahapolitiikkaan kuuluvia tehtäviään. Keskuspankin olisi informoitava hallitusta ennen tärkeitä rahapoliittisia päätöksiä. Keskuspankki olisi velvollinen antamaan vähintään kaksi kertaa vuodessa kirjallisen selostuksen rahapolitiikasta. Keskuspankin budjetin seuraavaksi tilikaudeksi vahvistaisi johtokunta joulukuun kuluessa ja antaisi sen tiedoksi eduskunnan talousvaliokunnalle ja tilintarkastajille sekä pankkivaltuustolle.

Saksa

Hallitus antoi ehdotuksen Saksan keskuspankkia (*Deutsche Bundesbank*) koskevan lain muuttamiseksi vuoden 1997 huhtikuussa ja esitys hyväksyttiin parlamentissa joulukuussa 1997. Lakiehdotuksen tavoitteena oli toteuttaa perustamissopimuksen 108 artiklan mukainen jäsenvaltioille asetettu velvoite varmistaa, että viimeistään EKPJ:ää perustettaessa niiden kansallinen lainsäädäntö on sopusoinnussa perustamissopimuksen ja perussäännön kanssa. Lakiin tehtiin määrällisesti melko vähän muutoksia. Laissa todetaan nimenomaisesti, että Bundesbank on Saksan liittotasavallan keskuspankkina kiinteä osa EKPJ:ää ja osallistuu sen tehtävien suorittamiseen ensisijaisen tavoitteen ollessa hintavakauden turvaaminen. Laista on poistettu säännökset pankin oikeudesta päättää diskonto-, luotto-, avomarkkina- ja vähimmäisvarantopolitiikasta, koska kyseisistä asioista päättäminen tulee kuulumaan EKP:lle.

Keskuspankin organisaatiossa ei tapahtunut muutoksia. Päätöksentekoaikojen ja niiden päätöksentekoa koskevat säännökset säilyvät ennallaan, mutta niiden tehtävät muuttuvat EKPJ:n perustamisen myötä ja siitä syystä, että rahapolitiikasta päättäminen siirtyy EKP:lle. Keskuspankkineuvoston (*Zentralbankrat*) on edelleen keskuspankin korkein päättävä elin, jonka jäsenet liittopresidentti nimittää liittohallituksen esityksestä. Keskuspankkineuvostoon kuuluu pääjohtaja, joka toimii puheenjohtajana, varapääjohtaja ja enintään kahdeksan johtokunnan jäsentä sekä yhdeksän osavaltion keskuspankkien pääjohtajat.

Keskuspankin on tärkeissä rahapoliittisissa

kysymyksissä annettava neuvoja liittohallitukselle. Lisäksi liittohallitus voi tarvittaessa vaatia keskuspankilta lisätietoa. Liittohallituksen edustaja voi ottaa osaa keskuspankkineuvoston kokouksiin ja käyttää siellä puhevaltaa. Liittohallituksen on vuorostaan otettava keskuspankin pääjohtaja mukaan sellaisten asioiden käsittelyyn, jotka koskevat rahapolitiikkaa.

Keskuspankkineuvoston tehtäväksi tulee rahapolitiikasta päättämisen sijasta päättää keskuspankin toimintapolitiikasta. Keskuspankkineuvostolla säilyy oikeus keskustella rahapolitiikasta ottaen huomioon pääjohtajan itsenäisyys hänen toimiessa EKP:n neuvoston jäsenen ominaisuudessa. Säännös, jonka mukaan keskuspankkineuvoston päätösten täytäntöönpanoa voidaan liittohallituksen määräyksestä lykätä kahdella viikolla, on kumottu, koska sen katsottiin olevan perustamissopimuksen 107 artiklan vastainen.

Johtokunta (*Direktorium*) johtaa pankin toimintaa, hallinnoi sen omaisuutta ja toteuttaa rahapolitiikkaa. Johtokunnan muodostavat pääjohtaja, varapääjohtajat ja enintään kahdeksan muuta jäsentä. Johtokunnan jäsenten ja osavaltioiden keskuspankkien johtokunnan jäsenten vähimmäistoimikausi muutettiin viideksi vuodeksi aikaisemman kahden vuoden sijaan.

Iso-Britannia

Iso-Britannia ei ole perustamissopimuksen pöytäkirjan N:o 11 mukaan velvollinen eikä myöskään sitoutunut siirtymään EMU:n kolmanteen vaiheeseen ilman hallituksensa ja parlamenttinsa erillistä päätöstä. Jos Iso-Britannia ei aio siirtyä EMU:n kolmanteen vaiheeseen, sillä on oikeus olla saattamatta kansallista lainsäädäntöään, mukaan lukien keskuspankkia koskeva lainsäädäntö, perustamissopimuksen ja perussäännön mukaiseksi. Hallitus ilmoitti parlamentille lokakuun 27 päivänä 1997, että Iso-Britannia ei aio ottaa yhteistä rahaa käyttöön ensimmäisten jäsenvaltioiden joukossa vuoden 1999 alussa. Iso-Britannia ilmoitti neuvostolle päätöksestään lokakuun 30 päivänä 1997.

Ison-Britannian hallitus antoi lokakuun 28 päivänä 1997 esityksen (*Bank of England Bill*) parlamentille keskuspankkilainsäädännön uudistamiseksi. Keskuspankkilainsäädäntöä ei kuitenkaan uudisteta Ison-Britanniassa perustamissopimuksesta johtuvista, vaan kansallisista syistä.

Ison-Britanniassa hallituksella on voimassa olevan lainsäädännön (*Bank of England Act, 1946*) mukaan ylin päätösvalta rahapolitiikassa. Keskuspankin velvollisuutena on neuvoa hallitusta rahapoliittisissa kysymyksissä sekä huolehtia hallituksen kanssa sovitun rahapolitiikan täytäntöönpanosta. Keskuspankin ja hallituksen välisessä erimielisyystilanteessa hallituksen kanta on ratkaiseva. Keskuspankilla on kuitenkin oikeus julkaista oma näkemyksensä.

Ison-Britannian keskuspankin hallintoelimeen, johtokuntaan (*Court of Directors*), kuuluu pääjohtaja, varapääjohtaja ja 16 muuta jäsentä. Johtokunnan rooli on lähinnä neuvo-antava. Kuningatar nimittää pääjohtajan ja varapääjohtajan pääministerin esityksestä viideksi vuodeksi ja muut jäsenet neljäksi vuodeksi. Jäsenten uudelleentalinta on mahdollinen. Johtokunnan jäsen ei saa olla parlamentin jäsen, ministeri, ministeriön palveluksessa oleva tai muun maan kuin Ison-Britannian kansalainen. Pääjohtaja toimii johtokunnan puheenjohtajana ja johtaa pankin operatiivista toimintaa. Hänellä on myös keskeinen rooli hallituksen neuvonantajana rahapolitiikassa.

Ison-Britannian keskuspankkia koskevassa lainsäädännössä ei ole säännöksiä pankin toiminnan tavoitteista tai tehtävistä. Keskeisimmät säännökset koskevatkin pankin organisaatiota ja hallituksen ohjeidenanto-oikeutta. Keskuspankin pankkivalvontaa koskevat tehtävät on säännelty pankkilainsäädännössä (*Banking Act, 1987*). Muita keskuspankille käytännössä kuuluvia tehtäviä ovat rahapolitiikan täytäntöönpano, rahan liikkeeseenlasku, virallisten valuuttavarantojen hallinnointi ja hoito hallituksen lukuun sekä toiminta hallituksen pankkina.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan muutoksia Ison-Britannian keskuspankin hallintoon, toimivaltuuksiin ja vastuunalaisuuteen. Esityksessä ehdotetaan, että keskuspankilla olisi toiminnallinen itsenäisyys rahapolitiikassa. Hallitus ei enää päättäisi keskuspankin ohjauskorkojen muutoksista. Rahapolitiikan ensisijainen tavoite olisi laissa määritelty hintavakauden ylläpitäminen. Lisäksi keskuspankin olisi tuettava hallituksen talouspolitiikkaa. Valtiovarainministeriön (*Treasury*) olisi ilmoitettava keskuspankille kirjallisesti vähintään kerran vuodessa, mitä keskuspankin hintavakaudella ja hallituksen talouspolitiikalla tarkoitetaan. Valtiovarainministeriö olisi velvollinen julkaisemaan ilmoituksensa

ja lähettämään jäljennöksen siitä parlamentille. Yleisen edun nimessä ja poikkeustilanteissa valtiovarainministeriöllä olisi, kuultuaan keskuspankin pääjohtajaa, myös oikeus antaa keskuspankille rahapolitiikan toteuttamista koskevia määräyksiä.

Esityksen mukaan keskuspankin ylin päätöksentekoeelin olisi edelleen kuningattaren nimittämä johtokunta. Johtokunnan tehtävänä olisi asettaa pankin tavoitteet ja strategia sekä varmistaa resurssien tehokas käyttö. Johtokuntaan kuuluisi pääjohtaja, kaksi varapääjohtajaa ja 16 muuta jäsentä. Kuningatar nimittäisi pääjohtajan ja varapääjohtajan pääministerin esityksestä viideksi vuodeksi ja muut jäsenet kolmeksi vuodeksi. Jäsenten uudelleevalinta olisi mahdollista. Johtokunnan jäsen ei esityksen mukaan saisi olla ministeri, keskuspankin työntekijä tai valtionhallinnossa työskentelevä henkilö, jonka palkka maksetaan budjetista. Johtokunnan jäsen voitaisiin erottaa virastaan, jos hän on ollut kolme kuukautta luvatta poissa johtokunnan kokouksista, hänet on asetettu konkurssiin taikka, jos hän on kykenemätön (*unable*) tai kelpaamaton (*unfit*) hoitamaan tehtäväänsä johtokunnan jäsenenä.

Keskuspankkiin perustettaisiin uusi toimielin (*Monetary Policy Committee*), joka olisi vastuussa rahapolitiikan toteuttamisesta eli ohjauksorkojen muutoksista. Keskuspankki olisi velvollinen mahdollisimman pian komitean pitämän kokouksen jälkeen julkaisemaan lausunnon mahdollisista rahapolitiittisista toimeenpiteistä, joista on päätetty komitean kokouksessa. Keskuspankki olisi lisäksi velvollinen julkaisemaan komitean pöytäkirjat kuuden viikon kuluessa komitean pitämästä kokouksesta. Komiteaan kuuluisivat keskuspankin pääjohtaja, varapääjohtajat ja kuusi jäsentä. Pääministeri nimittäisi komiteaan neljä jäsentä ja pääjohtaja pääministeriä kuultuaan kaksi jäsentä.

Keskuspankin toiminnan sisäinen valvonta kuuluisi perustettavalle alakomitealle (*sub-committee*). Alakomitean jäsenet valittaisiin niistä johtokunnan jäsenistä, jotka eivät ole vastuussa keskuspankin operatiivisesta johdosta (*non-executive members*). Valtiovarainministeri nimittäisi yhden jäsenistä alakomitean puheenjohtajaksi.

Esityksen mukaan keskuspankin olisi annettava vuosittain kertomus toiminnastaan valtiovarainministerille. Keskuspankki olisi velvollinen sisällyttämään kertomukseensa alakomitean laatiman kertomuksen keskus-

pankin valvonnasta, kopion keskuspankin julkaisemasta taseesta ja tuloslaskelmasta sekä pankin tilintarkastajien laatiman kertomuksen pankin tuloksesta. Valtiovarainministeriöllä olisi oikeus pyytää keskuspankin tasetta koskevaa lisäinformaatiota. Keskuspankin olisi maksettava valtiovarainministeriölle 50 prosenttia pankin vuosittaisesta ylijäämästä tai muu sellainen määrä, josta valtiovarainministeriö ja keskuspankki sopivat keskenään.

Esityksessä ehdotetaan myös keskuspankin nykyisten pankkien ja sijoituspalveluyritysten valvontaa koskevien tehtävien siirtämistä uudelle valvontaviranomaiselle (*Financial Services Authority*).

5. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

5.1. Tavoitteet

Esityksen tavoitteena on tehdä Suomen Pankista annettuun lakiin ne muutokset, jotka ovat tarpeen Suomen Pankin liittämiseksi osaksi EKPJ:ää silloin, kun Suomi osallistuu perustamissopimuksen 109 l artiklan mukaisesti euroalueeseen. Perustamissopimuksen 108 artiklan mukaisesti Suomi on velvollinen huolehtimaan, että kansallinen lainsäädäntö on sopusoinnussa perustamissopimuksen ja perussäännön kanssa viimeistään päivänä, jona EKPJ perustetaan.

Rahapoliittisen toimivallan siirtymisestä EKPJ:lle ja kansallisten keskuspankkien riippumattomuudesta aiheutuvien muutosten vuoksi uudistuksilla pyritään lisäämään Suomen Pankkia valvovan pankkivaltuuston mahdollisuuksia saada ja välittää eduskunnalle tietoja rahapolitiikan toteuttamisesta ja muusta pankin toiminnasta. Talousvaliokunta on edellyttänyt (TaVM 17/1997 vp), että pankkivaltuuston ja eduskunnan talousvaliokunnan välistä kertomusmenettelyä kehitetään edelleen. Valiokunnan mukaan kertomusmenettelyn kehittäminen tulee talousvaliokunnan mukaan ottaa huomioon, kun hallitus valmistelee edelleen Suomen Pankkia koskevaa lakia EMU:n kolmatta vaihetta varten.

Esityksen tavoitteena on myös muuttaa rahalaki perustamissopimuksen ja perussäännön sekä yhteisen sekundaarilainsäädännön mukaiseksi sekä tehdä ne muutokset, jotka ovat tarpeen euron käyttöön ottamiseksi. Rahaa koskevat lainmuutokset sisältäisivät

lisäksi säännökset, jotka ovat tarpeen Suomen markan ja pennin käyttämiseksi laillisina maksuvälineinä euron käyttöön ottamista koskevan siirtymävaiheen aikana.

5.2. Keskeiset ehdotukset

Esitykseen sisältyy jo voimassa olevassa laissa oleva määritelmä, jonka mukaan Suomen Pankki on itsenäinen julkisoikeudellinen laitos. Esityksessä ehdotetaan 1 §:ssä säädettäväksi Suomen kansallisen keskuspankin toimimisesta perustamissopimuksen ja perussäännön mukaisesti osana EKPJ:ää sekä toimimisesta EKP:n suuntaviivojen ja ohjeiden mukaisesti.

Esityksessä ehdotetaan, että Suomen Pankin ensisijaisena tavoitteena tulisi olla perustamissopimuksen mukaisesti hintavakauden ylläpitäminen. Suomen Pankin toiminta ei kuitenkaan rajoittuisi ainostaan tähän, vaan sisältäisi myös pyrkimyksen perustamissopimuksen mukaisesti tukea muidenkin talouspolitiikan tavoitteiden saavuttamista.

Esityksessä ehdotetaan myös, että Suomen Pankki tai sen toimielimen jäsen ei saisi EKPJ:n tehtäviään hoitaessaan pyytää tai ottaa vastaan toimintaansa koskevia määräyksiä. Muutoin Suomen Pankin olisi oltava tarvittaessa yhteistoiminnassa valtioneuvoston ja muiden viranomaisten kanssa.

Suomen Pankin tehtävänä olisi esityksen mukaan toteuttaa osaltaan EKP:n neuvoston määrittelemää rahapolitiikkaa. Tehtävänä olisi myös huolehtia osaltaan rahahuollosta ja setalien liikkeeseen laskemisesta, huolehtia osaltaan valuuttavarannon hallussapidosta ja hoidosta, huolehtia osaltaan maksu- ja muun rahoitusjärjestelmän luotettavuudesta ja tehokkuudesta sekä osallistua sen kehittämiseen. Lisäksi Suomen Pankin tehtävänä olisi huolehtia toimintansa kannalta tarpeellisten tilastojen laatimisesta ja julkaisemisesta.

Suomen Pankille ei annettaisi uusia toimivaltuuksia. Suomen Pankilla ei olisi edelleenkaan yleistä määräystenantovaltaa. Siltä osin kuin määräystenantovalta on Suomen Pankille annettu, sen käyttö perustuisi lakiin ja olisi tarkoin yksilöity.

Korkoja koskevan toimivallan siirtyessä EKP:lle ei voimassa olevan lain 6 §:n 2 momenttiin sisältyvää säännöstä peruskoron ja muiden Suomen Pankin soveltamien korkojen määrittämisestä sisällytettäisi enää lakiin.

Lakiin ei enää sisällytettäisi myöskään voimassa olevan lain 9 §:n säännöstä, jonka

mukaan Suomen Pankki voi tilapäisesti olla vaatimatta vakuuksia, jos se erityisen painavista syistä on perusteltua.

Suomen Pankin toimielimiä olisivat edelleen pankkivaltuusto ja johtokunta. Sen sijaan tilintarkastajat eivät enää olisi pankin toimielin.

Pankkivaltuuston tehtävät jakautuisivat edelleen kolmeen ryhmään: valvontatehtäviin, keskeisiin hallintotehtäviin ja muihin tehtäviin. Pankkivaltuusto antaisi eduskunnalle vuosittain kertomuksen pankin toiminnasta ja hallinnosta sekä pankkivaltuuston käsittelemistä tärkeimmistä asioista. Lisäksi pankkivaltuusto voisi tarvittaessa antaa kertomuksia rahapolitiikan toteuttamisesta ja muusta pankin toiminnasta. Pankkivaltuusto ei enää myöntäisi vastuuvapautta johtokunnalle.

Suomen Pankin johtokuntaan kuuluisi puheenjohtaja ja enintään viisi muuta jäsentä, jotka tasavallan presidentti nimittää. Johtokunnan puheenjohtaja nimitettäisiin seitsemän vuoden toimikaudeksi ja muut johtokunnan jäsenet viiden vuoden toimikaudeksi.

Johtokunnan tehtävänä olisi huolehtia Suomen Pankille kuuluvien tehtävien hoitamisesta ja pankin hallinnosta, jos asia ei ole lailla säädetty pankkivaltuuston tehtäviin kuuluvaksi tai, jos rahoitustarkastuslaista ei muuta johdu.

Esityksessä ehdotetaan lakiin sisällytettäväksi säännös, jonka mukaan Suomen Pankin pääjohtajan riippumattomuudesta ja toimivallasta hänen suorittaessaan tehtäviään EKP:n neuvostossa määrätään perustamissopimuksessa ja perussäännössä.

Esityksessä ehdotetaan, että tasavallan presidentti voisi erottaa johtokunnan jäsenen tehtävästään ainoastaan, jos hän ei enää täytä niitä vaatimuksia, joita hänen tehtävänsä edellyttävät, tai jos hän on syyllistynyt vakavaan rikkomukseen. Muu johtokunnan jäsen kuin puheenjohtaja voisi valittaa erottamisesta korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Johtokunnan puheenjohtajan valitusoikeudesta määrätään perussäännössä.

Yleissäännös EKPJ:ssä kertyvästä rahoitustulosta ehdotetaan sisällytettäväksi lakiin. Säännöksessä viitattaisiin tältä osin perussääntöön. Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi Suomen Pankin ylijäämää koskevat säännökset. Suomen Pankin vuotuisesta ylijäämästä käytettäisiin puolet vararahaston kartuttamiseen ja puolet siirrettäisiin valtion tarpeisiin käytettäväksi. Jos pankin taloudel-

linen asema tai vararahaston suuruus sitä edellyttää, pankkivaltuusto voisi päättää ylijäämän käyttämisestä toisinkin. Valtion tarpeisiin siirrettävän ylijäämän osan käyttämisestä päättäisi eduskunta.

Esityksessä ehdotetaan, että rahalaki kumottaisiin. Kumottavan lain eräitä säännöksiä sovellettaisiin kuitenkin edelleen. Näillä siirtymäsäännöksillä turvattaisiin muun muassa se, että kumottavan rahalain nojalla liikkeeseen lasketut rahat säilyisivät laillisina maksuvälineinä tarvittavan siirtymäkauden ajan sen jälkeen, kun Suomi osallistuu euroalueeseen.

Esityksessä ehdotetaan myös säädettäväksi uusi laki metallirahasta. Lakiin sisältyisivät yhteisön lainsäädäntöä täydentävät kansalliset metallirahaa koskevat säännökset.

6. Esityksen vaikutukset

6.1. Taloudelliset vaikutukset

Kokonaistaloudelliset vaikutukset

Esityksellä ei ole välittömiä kokonaistaloudellisia vaikutuksia. Kokonaistaloudellisia vaikutuksia, jotka seuraavat Suomen osallistumisesta euroalueeseen on selostettu muissa yhteyksissä, kuten valtioneuvoston tiedonannossa eduskunnalle Suomen osallistumisesta euroalueeseen (VNT 1/1998 vp) ja valtioneuvoston selonteossa talous- ja rahaliitto — Suomen vaihtoehdot ja kansallinen päätöksenteko (VNS 4/1997 vp). Esityksellä voi kuitenkin pitkällä aikavälillä olla välillisiä kokonaistaloudellisia vaikutuksia, jotka johtuvat siitä, että Suomen Pankin toiminta osana EKPJ:ää on tehokasta ja EKP:n rahapolitiikka uskottavaa.

Vaikutukset valtiontalouteen

Esityksellä ei ole välittömiä vaikutuksia valtiontalouteen.

Vähäisen oman pääoman ja heikkojen tulosten vuoksi Suomen Pankki on viimeksi tulouttanut valtiolle ylijäämäänsä vuonna 1984. Vuoden 1996 päättyessä Suomen Pankin oma pääoma ja varaukset olivat yhteensä noin 11 miljardia markkaa, mitä on pidettävä Suomen Pankin riskeihin nähden kansainvälisesti katsoen vähäisenä. Voimassa olevan lain mukaan Suomen Pankin ylijäämää siirretään kokonaisuudessaan vararahastoon, jos

pankin rahastojen ja varausten yhteismäärä on kolmasosa tai vähemmän taseen lop-pusummasta. Tämä tilanne tulee varsin todennäköisesti jatkumaan euroalueen alkuvuosina siitä riippumatta, minkälaisiin siirtymäratkaisuihin rahoitustulon jakamisessa päädytään.

Arvioitaessa kehitystä kauemmas tulevaisuuteen näyttää ilmeiseltä, että Suomen Pankin mahdollisuudet tulouttaa ylijäämäänsä valtiolle lisääntyvät. Toisaalta euroalueenkaan rahapolitiikka ei ole riskitön. ERI on edellyttänyt kansallisilta keskuspankeilta sellaista rahoituksellista riippumattomuutta, että niiden resurssit riittävät EKPJ:n tehtävien täydelliseen toteuttamiseen. Suomen Pankin oman pääoman riittävyys on joka tapauksessa turvattava, viime kädessä valtion rahoituksen kautta.

Vaikutukset Suomen Pankin talouteen

Suomen Pankin liittyminen EKPJ:ään vaikuttaa eri tavoin Suomen Pankin tuloksen muodostumiseen. Todennäköistä on, että Suomen Pankin tuloskehitys vakaantuu ja keskimäärin jonkin verran paraneekin.

Jäsenvaltiot, joissa liikkeessä oleva keskuspankkiraha on ollut keskimääräistä suurempi, menettäisivät tuloa, osin tuntuvastikin, jäsenvaltioille, joiden keskuspankkirahan määrä on ollut keskimääräistä pienempi. Jos periaatteesta pidetään kiinni, Suomen Pankki kuuluu uudessa tulojaossa voittaviin keskuspankkeihin. Suomen Pankille tuleva *seigniorage*-tulo ilmeisesti kasvaa, sillä Suomessa liikkeessä oleva setelistö on suhteellisesti pienimpiä Euroopassa. Tuloksen paranemista ei voida kuitenkaan vielä arvioida muun muassa, koska perustamissopimus sallii ainakin viiden vuoden ajalle ulottuvia siirtymäjärjestelyjä, joita tultaneen myös soveltamaan. Näiden yksityiskohdista ei ole vielä sovittu.

On myös selvää, etteivät tällä hetkellä keskuspankkirahan määrään vaikuttavat tekijät, kuten esimerkiksi maksujärjestelmän tehokkuus ja pankkiverkoston laajuus, ole pysyviä. Jos maksujärjestelmiltään Suomea tehotomammat jäsenvaltiot saavat siirtymäkaudella järjestelmänsä kuntoon, Suomi menettää suurimman osan suhteellisesta edustaan yhteisessä tulojaossa. Yhteinen *seigniorage*-tulo lisääntyy, jos eurosetelistöä pidetään laajasti euroalueen ulkopuolella, kuten Yhdysvaltain dollaria ja Saksan markkaa nyt,

mutta tämä tulovaikutus jäänee ainakin aluksi melko vähäiseksi. Parhaimmillaan Suomen Pankin tulojen vuosittainen lisäys voisi nykyisellä korkotasolla nousta muutama satoihin miljooniin markkoihin.

Seigniorage-tulon todennäköisen nousun ohella Suomen Pankin tulosta parantane se, että Suomen Pankin oma interventiotoiminta jää pois. EKPJ tulee tekemään hyvin vähän interventioita siihen nähden, mitä siihen osallistuvat kansalliset keskuspankit ovat yhteensä tehneet. Euro tulee kellumaan ja valuuttainterventiot tulevat olemaan vähäisiä, joten järjestelmän realisoituvat valuuttakursitappiot tulevat olemaan pieniä. Suomen Pankin monet tase-erät ilmeisesti myös pienenävät, jolloin valuuttakurssi- ja korkoriskit vähenevät. Tämä vähentänee oleellisesti Suomen Pankin tuloksen vuosittaista vaihtelua.

6.2. Organisaatio- ja henkilöstövaikutukset

Esityksellä ei ole välittömiä organisaatio- tai henkilöstövaikutuksia Suomen Pankissa. EKPJ:n kehityksestä riippuen Suomen Pankin organisaatiota ja henkilöstön määrää saattaa olla tarpeen tarkistaa, mutta vasta, kun useamman vuoden siirtymäaika yhteiseen rahaan on ohii. Yhteiseen rahaan liittyvät valmistelut edellyttävät huomattavasti lisätoita Suomen Pankissa, mutta niistä on mahdollista selviytyä jonkin verran määräaikaista henkilöstöä lisäämällä. Tähän mennessä EKPJ:ää koskevassa valmisteluissa on ollut tavoitteena hyvin pitkälle hajautettu työnjako. Jos EKPJ:n organisaatiomalli toteutuu tällaisena, kansallisilla keskuspankeilla säilyy suuri osa nykyisistä tehtävistä myös siirtymäajan jälkeen. Uudessa tilanteessa henkilöstön osaamisvaatimukset joka tapauksessa kasvavat.

7. Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu virkatyönä valtiovarainministeriössä yhteistyössä Suomen Pankin kanssa. Pankkivaltuusto on helmikuun 10 päivänä 1998 antanut esityksestä lausunnon. Esityksestä pyydettiin ERI:lta lausunto perustamissopimuksen 109 f artiklan 6 kohdan ja ERI:n perussäännön 5 artiklan 3 kohdan mukaisesti. ERI antoi lausuntonsa 12 päivänä helmikuuta 1998.

8. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja

Hallituksen esitys uudeksi Suomen Hallitusmuodoksi

Suomen Hallitusmuotoa koskevan hallituksen esityksen (HE 1/1998 vp) mukaan uusi Suomen Hallitusmuoto sisältäisi Suomen Pankin osalta vain perussäännökset pankin valtiosääntöisestä asemasta sekä eduskunnan valitsemista pankkivaltuutetuista. Esityksen Suomen Pankkia koskeva 91 § vastaisi asialliselta sisällöltään nykyisen hallitusmuodon 73 §:n 1 ja 2 momenttia. Uuden hallitusmuodon 91 §:n 2 momentiksi on esityksessä lisätty maininta Suomen Pankin asioita käsittelevän eduskunnan valiokunnan ja pankkivaltuutettujen tiedonsaantioikeudesta. Uuteen perustuslakiin ei enää otettaisi nykyisen hallitusmuodon 73 §:n 3 momentin säännöstä Suomen Pankin voittovarojen käyttämisestä, vaan niitä koskevat säännökset sisältyisivät vain ehdotettuun Suomen Pankista annettavaan lakiin.

Suomen Pankin tilintarkastajien valintaa koskevat säännökset siirrettäisiin tarpeellisilta osin eduskunnan työjärjestykseen ja Suomen Pankista annettavaan lakiin. Perustuslakiin ei otettaisi myöskään säännöksiä eduskunnan talousvaliokunnan tehtävistä Suomen Pankkia koskevia asioita käsittelevänä valiokuntana. Eduskunnan valiokuntien työnjako määräytyisi tältä osin erikoisvaliokuntien pääasiallisia tehtäviä koskevien puhemiesneuvoston antamien yleisohjeiden mukaisesti.

Valtioneuvoston tiedonanto eduskunnalle Suomen liittymisestä euroalueeseen

Valtioneuvosto on antanut eduskunnalle tiedonannon Suomen osallistumisesta euroalueeseen. Hallitus on päätenyt siihen, että eduskuntaa pyydetään ottamaan tiedonannon perusteella kantaa Suomen osallistumisesta euroalueeseen.

Valuuttalaki

Valuuttalaki on lain 13 §:n mukaan voimassa vuoden 1998 loppuun. Valuuttalain voimassaoloaika ei ole tarkoitus esittää jatkettavaksi.

Valmiuslaki

Hallitus selvittää erikseen valmiuslain sisältämien rahoitusmarkkinoiden säännöstelyä poikkeusoloissa koskevien säännösten Suomen euroalueeseen osallistumisesta johtuvat muutostarpeet ja antaa tarvittaessa asiaa koskevan esityksen eduskunnalle.

Suomen Pankin virkamiehet

Eduskunta edellytti hyväksyessään (EV 99/1997 vp) hallituksen esityksen laiksi Suomen Pankista ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 261/1996 vp), että eduskunnalle annetaan mahdollisimman pian esitys erillislaiksi Suomen Pankin virkamiehistä.

Ehdotus laiksi Suomen Pankista ei sisällä Suomen Pankin virkamiehiä koskevia säännöksiä. Eduskunnalle on tarkoitus lähiaikoina antaa erillinen esitys Suomen Pankin virkamiehiä koskevaksi laiksi. Laki olisi tarkoitettu tulemaan voimaan saman aikaisesti tässä esityksessä ehdotettujen lakien kanssa.

Julkisuuslainsäädäntö

Eduskunnalle on tarkoitus aivan lähiaikoina antaa esitys julkisuuslainsäädännöksi. Uusi laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta korvaisi voimassa olevan lain yleisten asiakirjain julkisuudesta (83/1951). Uusi laki koskisi suoraan myös Suomen Pankkia. Tästä syystä ehdotettuun lakiin Suomen Pankista ei ole sisällytetty salassapitoa koskevia säännöksiä.

Peruskorko

Ehdotus laiksi Suomen Pankista ei sisällä peruskorkoa koskevaa säännöstä. Suomen osallistuessa euroalueeseen Suomen Pankki ei vahvista myöskään korkolaissa (633/1982) säädettyä Suomen Pankin viitekorkoa. Tämän vuoksi korkolakia on muutettava. Eduskunnalle on tarkoitus antaa erillinen esitys laiksi peruskorosta ja korkolain muuttamisesta. Lait olisi tarkoitettu tulemaan voimaan saman aikaisesti tässä esityksessä ehdotettujen lakien kanssa.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT**1. Lakiehdotusten perustelut****1.1. Laki Suomen Pankista****1 luku. Yleiset säännökset**

1 §. *Asema.* Pykälän mukaan Suomen Pankki on yhtäältä itsenäinen Suomen keskuspankki ja toisaalta osa EKPJ:ää. Pykälän 1 momentti vastaa nykyisen lain 1 §:ää. Uuteen Suomen hallitusmuotoon ehdotetaan koottavaksi Suomen kaikki perustuslaintasoiset säännökset. Nykyiset neljä perustuslakia, muun muassa valtiopäiväjärjestys, kumottaisiin. Viittauksella hallitusmuotoon ja valtiopäiväjärjestykseen ei ole itsenäistä oikeudellista merkitystä. Tämän vuoksi momentista ehdotetaan poistettavaksi Suomen Pankin valtiosääntöoikeudellista asemaa koskeva viittaus hallitusmuotoon ja valtiopäiväjärjestykseen. Ehdotettu muutos on lakitekninen, eikä muuta Suomen Pankin nykyistä valtiosääntöoikeudellista asemaa. Suomen

Pankki toimisi nykyisen hallitusmuodon 73 §:n mukaisesti jatkossakin eduskunnan taakulla ja hoidossa sekä eduskunnan valitsemien pankkivaltuutettujen valvomana.

EKPJ:n muodostavat perustamissopimuksen 106 artiklan 1 kohdan sekä perussäännön 1 artiklan mukaan EKP ja kansalliset keskuspankit. Oikeudellisen selkeyden vuoksi pykälän 2 momentissa todettaisiin Suomen kansallisen keskuspankin toimiminen perustamissopimuksen ja perussäännön mukaisesti osana EKPJ:ää.

Perussäännön 14 artiklan 3 kohdan mukaan kansalliset keskuspankit ovat erottamaton osa EKPJ:ää ja toimivat EKP:n suuntaviivojen ja ohjeiden mukaisesti. Oikeudellisen selkeyden vuoksi pykälän 3 momentissa todettaisiin Suomen Pankin velvollisuus toimia perustamissopimukseen ja perussääntöön perustuvan EKP:n norminantovallan alaisena. Perussäännössä mainittujen suuntaviivojen ja ohjeiden lisäksi Suomen Pankki toimii myös perussäännön 34 artiklassa mainittujen

velvoittavien päätösten mukaisesti.

EKP:n suuntaviivat ovat EKP:n neuvoston antamia EKPJ:n sisäisiä oikeudellisia normeja, jotka sitovat euroalueeseen osallistuvia kansallisia keskuspankkeja ja EKP:n omia toimielimiä. Niitä ei voida osoittaa kolmansille osapuolille eivätkä ne voi sitoa kolmansia osapuolia. EKP:n ohjeet ovat EKP:n johtokunnan antamia normeja, joilla ei aseteta toimintatavoitteita. Niillä annetaan euroalueeseen osallistuvien jäsenvaltioiden kansallisille keskuspankeille rahapoliittisten päätösten ja suuntaviivojen täytäntöönpanoa koskevia yksityiskohtaisia määräyksiä.

Vaikka Suomen Pankki määrittelee osaksi EKPJ:ää, se voi 1 momentin nojalla hoitaa EKPJ:stä riippumattomia kansallisia tehtäviä. Perussäännön 14 artiklan 4 kohdan mukaan kansallinen keskuspankki voi suorittaa myös muita kuin perussäännössä määrättyjä tehtäviä, jollei EKP:n neuvosto kahden kolmasosan enemmistöllä annetuista äänistä päättä, että nämä tehtävät ovat ristiriidassa EKPJ:n tavoitteiden ja tehtävien kanssa. Artiklan mukaan kansalliset keskuspankit suorittavat nämä tehtävät omalla vastuullaan ja omaan lukuunsa, eikä niitä pidetä osana EKPJ:n tehtäviä.

2 §. *Tavoite.* Pykälässä säädettäisiin Suomen Pankin toiminnan tavoitteista. Pykälän 1 momentin nojalla pankin ensisijainen tavoite olisi pitää yllä hintavakautta perustamissopimuksen mukaisesti. Säännös ehdotetaan muutettavaksi sanamuodoltaan vastaamaan perustamissopimuksen 105 artiklan 1 kohdan ensimmäistä virkettä. Sanamuodon tarkistus ei merkitse Suomen Pankin toiminnan ensisijaisen tavoitteen sisällöllistä muutosta verrattuna voimassa olevan lain 2 §:n 1 momenttiin.

Pykälä 2 momentin mukaisesti Suomen Pankin on perustamissopimuksen mukaisesti tuettava muidenkin talouspolitiikan tavoitteiden saavuttamista. Säännös vastaa osaltaan perustamissopimuksen 105 artiklan 1 kohdassa EKPJ:lle asetettuja tavoitteita. Perustamissopimuksen mainitun kohdan mukaan EKPJ tukee yleistä talouspolitiikkaa yhteisössä osallistuakseen perustamissopimuksen 2 artiklassa määriteltyjen yhteisön tavoitteiden saavuttamiseen, sanotun kuitenkaan rajoittamatta hintavakauden tavoitetta. EKPJ toimii sellaiseen vapaaseen kilpailuun perustuvan avoimen markkinatalouden periaatteen mukaisesti, joka suosii voimavarojen tehokasta kohdentamista, ja se noudattaa so-

pimuksen 3 a artiklassa määrättyjä periaatteita. Suomen Pankin kansallisen talouspolitiikan tavoitteiden saavuttamista tukeva toiminta voi koskea vain niitä alueita, jotka eivät ole ristiriidassa perustamissopimuksen 105 artiklan 1 kohdan ja sitä perussäännössä vastaavan 2 artiklan kanssa.

Voimassa olevassa laissa Suomen Pankin tavoitteeksi on asetettu rahoitusjärjestelmän vakauden edistäminen vaarantamatta kuitenkin toiminnan ensisijaista tavoitetta turvata vakaa rahan arvo. Kansallisten keskuspankkien liittyminen osaksi EKPJ:ää edellyttää, että niiden toiminnan tavoitteiden on oltava yhteneviä EKPJ:n tavoitteiden kanssa. EKPJ:n tehtäviä koskevien perustamissopimuksen 105 artiklan 5 kohdan ja perussäännön 3 artiklan 4 kohdan mukaan EKPJ myötävaikuttaa luottolaitosten toiminnan vakauden valvontaan ja rahoitusjärjestelmän vakauten liittyvän toimivaltaisten viranomaisen politiikan moitteettomaan harjoittamiseen. Perussäännössä ei kuitenkaan ole nimenomaisesti määrätty rahoitusjärjestelmän vakauden edistämistä EKPJ:n tavoitteeksi. Tämän vuoksi voimassa olevan lain 2 §:ssä mainittu vakauden edistämistä koskeva tavoite ehdotetaan poistettavaksi. Tämä ei sinänsä merkitse muutosta pankin tehtäviin.

3 §. *Tehtävät.* Perussäännön 12 artiklan 1 kohdan nojalla EKP:n neuvosto määrittelee euroalueen rahapolitiikan, mukaan lukien tarvittaessa päätökset, jotka koskevat rahapolitiikan välitavoitteita, virallisia korkoja ja varantojen hankkimista EKPJ:ssä sekä antaa tarvittavat suuntaviivat niiden täytäntöön panemiseksi. Artiklan 1 kohdan toisen alakohdan nojalla rahapolitiikkaa toteuttaa EKP:n johtokunta EKP:n neuvoston antamien suuntaviivojen ja päätösten mukaisesti. Artiklan 1 kohdan kolmannen alakohdan mukaan EKP käyttää kansallisia keskuspankkeja sellaisten toimien suorittamiseen, jotka kuuluvat EKPJ:n tehtäviin, siltä osin kuin se on mahdollista ja tarkoituksenmukaista. Euroalueeseen osallistuvien jäsenvaltioiden kansalliset keskuspankit eivät enää päättää rahapolitiikasta. Tämän vuoksi pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että Suomen Pankin tehtävänä on toteuttaa EKP:n neuvoston määrittelemää rahapolitiikkaa siltä osin kuin EKP käyttää Suomen Pankkia EKPJ:n tehtävien suorittamiseen.

Perustamissopimuksen 105 artiklan 2 kohdan toisen luetelmakohdan mukaan EKPJ:n perustehtäviin kuuluu valuuttamarkkinatoi-

mien suorittaminen 109 artiklan mukaisesti. Tämän vuoksi EKPJ:llä on oltava riittävä määrä valuuttasaamisia valuuttainterventoiden toteuttamiseksi. Tätä varten kansalliset keskuspankit siirtävät perussäännön 30 artiklan 1 kohdan mukaisesti EKP:lle 50 miljardia euroa vastaavaan määrään saakka muita valuuttavarantosaamisia kuin jäsenvaltioiden omia valuuttoja, euroja, Kansainvälisen valuuttarahaston varanto-osuuksia ja erityisnosto-oikeuksia. Käytännössä siirrettävät varat koostuvat Yhdysvaltojen dollareista, Japanin jeneistä ja kullasta. EKPJ:ää valmistellaan siten, että EKP:n rahapolitiikkaan kuuluvien valuuttamarkkinatoimien suorittaminen ja varannon sijoittaminen hoidetaan ainakin aluksi hajautetusti kansallisissa keskuspankeissa EKP:n antamien sijoitusperiaatteiden mukaisesti. Käytännössä näitä, pykälän 1 momentin nojalla Suomen Pankin tehtäviin kuuluvia, EKP:n Suomen Pankille hallinnoitavaksi osoittamia varoja koskevat operaatiot, selvitystoiminta, kirjanpito ja muut toimet pidetään erillään pankin omaan valuuttavarantoon liittyvistä toimista.

Perustamissopimuksen 105 a artiklan 1 kohdan ja perussäännön 16 artiklan mukaan yksinoikeus antaa lupa setelien liikkeeseen laskemiseen on EKP:n neuvostolla. EKP:n ohella kansalliset keskuspankit voivat laskea liikkeeseen seteleitä. Euron käyttöön ottamisesta annettavan neuvoston asetuksen 16 artiklan nojalla setelien liikkeeseen laskevan viranomaisen on huolehdittava aiemmin liikkeeseen laskettujen setelien vastaanottamisesta. Käytännössä Suomen Pankille jää myös muita, sekä kansallisia että EKPJ:lle kuuluvia, rahahuoltotehtäviä, kuten esimerkiksi vahingoittuneiden setelien vastaanotto. Tämän vuoksi pykälän 2 momentin 1 kohdan mukaan Suomen Pankin tehtävänä olisi huolehtia osaltaan rahahuollosta ja setelien liikkeeseen laskemisesta.

Suomen Pankin rahahuoltotehtävän liittyy myös ehdotettu laki metallirahasta. Laki sisältäisi säännökset metallirahaa koskevista Suomen Pankin tehtävistä.

Perustamissopimuksen 105 artiklan 2 kohdan kolmannen luetelmakohdan ja perussäännön 3 artiklan 2 kohdan kolmannen luetelmankohdan mukaan EKPJ:n perustehtävänä on jäsenvaltioiden virallisten valuuttavarantojen halussapito ja hoito. Mainittujen artiklojen 3 kohdan mukaan tämä ei kuitenkaan rajoita jäsenvaltioiden hallitusten mahdollisuutta pitää hallussaan ja hoitaa valuut-

tamääräisiä käyttövaroja. Kansallisten keskuspankkien hallussa olevia valuuttavarantosaamisia koskee perussäännön 31 artikla. Sen 1 kohdan mukaan kansalliset keskuspankit saavat suorittaa toimia kansainvälisiin järjestöihin kohdistuvien velvoitteidensa täyttämiseksi 23 artiklan mukaisesti. Artiklan 2 kohdan mukaan EKP:n lupa tarvitaan kaikkiin muihin sellaisiin valuuttasaamisiin liittyviin toimiin, jotka jäävät jäljelle kansallisiin keskuspankkeihin 30 artiklassa tarkoitettujen siirtojen jälkeen sekä jäsenvaltioiden valuuttamääräisin käyttövaroin toteuttamiin toimiin, jos ne ylittävät tietyn, erikseen vahvistettavan määrän, sen varmistamiseksi, että ne ovat yhdenmukaisia euroalueen valuuttaja rahapolitiikan kanssa. Artiklan 3 kohdan mukaan suuntaviivat näiden toimien helpottamiseksi antaa EKP:n neuvosto.

Suomen Pankin haltuun jää pankin omia sekä mahdollisesti muita julkisen vallan ulkomaisia saamisia ja jalometallivarjoja. Tämän vuoksi pykälän Suomen Pankin tehtäväksi säädettäisiin 2 momentin 2 kohdassa huolehtia osaltaan myös valuuttavarannon hallussapidosta ja hoidosta.

Pykälän 2 momentin 3 kohta Suomen Pankin tehtävästä huolehtia maksu- ja muun rahoitusjärjestelmän luotettavuudesta ja tehokkuudesta sekä osallistumisesta järjestelmän kehittämiseen vastaa voimassa olevan lain 3 §:n 2 momentin 2 kohtaa. Pykälän 2 momentin 4 kohdassa mainittu Suomen Pankin tehtävä huolehtia toimintansa kannalta tarpeellisten tilastojen laatimisesta ja julkaisemisesta vastaa voimassa olevan lain 3 §:n 2 momentin 3 kohtaa.

Pykälän tehtäväluettelo ei ole tyhjentävä. Suomen Pankin tehtävistä säädetään myös eräissä muissa säännöksissä. Esimerkiksi Kansainvälistä Valuuttarahastoa koskevan sopimuksen eräiden muutosten hyväksymisestä annetun asetuksen (SopS 68/1977) 2 §:n mukaan Suomen Pankki on valtion puolesta yhteydessä Kansainväliseen Valuuttarahastoon ja on rahaston hallussa olevan Suomen valuutan talletuspaikka. Kansainvälistä Valuuttarahastoa koskevan sopimuksen eräiden muutosten voimaansaattamisesta annetun asetuksen (SopS 69/1977) 2 §:n mukaan sopimuksessa edellytetyt liiketoimet hoitaa ja sopimuksesta johtuvat ilmoitukset ja sitoumukset antaa Suomen valtion puolesta Suomen Pankki.

4 §. *Riippumattomuus ja yhteistoiminta muiden viranomaisten kanssa.* Perustamisso-

pimuksen 107 artikla edellyttää, että käyttäessään sille perustamissopimuksella ja perussäännöllä annettuja valtuuksiaan tai suorittessaan niillä sille annettuja tehtäviään ja velvollisuuksiaan kansallinen keskuspankki ei pyydä eikä ota ohjeita miltään taholta. Voimassa olevan lain 5 §:n 2 momentin riippumattomuutta koskevaa säännöstä ehdotetaan muutettavaksi siten, että riippumattomuus täsmennetään koskemaan rahapolitiikan sijasta kaikkia EKPJ:n tehtäviä. Perustamissopimuksen 105 artikla edellyttää nimenomaisesti, että myöskään kansallisen keskuspankin päätöksentekuelimen jäsen ei pyydä eikä ota ohjeita miltään taholta. Tämän vuoksi 1 momenttiin sisältyvä toiminnallista ja institutionaalista riippumattomuutta korostava ohjeiden pyytäminen ja vastaanottokielto kohdennettaisiin koskemaan Suomen Pankin toimielimen jäseniä. Suomen Pankin pääjohtaja on pankin toimielimenä olevan johtokunnan jäsen, joten kielto koskee myös pääjohtajaa. Suomen Pankki on riippumaton myös muissa kuin EKPJ:n tehtävissä sikäli, että tällaisia tehtäviä koskevia määräyksiä voidaan Suomen Pankille antaa vain lakiin perustuvalla valtuudella.

Pykälän 2 momentin säännös yhteistoiminnasta valtioneuvoston ja muiden viranomaisten kanssa vastaa sanamuodoltaan voimassa olevan lain 5 §:n 1 momenttia. Viranomaisten väliseen yhteistyöhön viitataan myös 2 §:n 2 momentissa. Yhteistoiminta voi sisältää esimerkiksi talous- ja rahapoliittisten näkemysten vaihtamista. Suomen osallistuksessa euroalueeseen yhteistyö ei saa olla ristiriidassa perustamissopimuksen kanssa. Toisaalta yhteistyövelvoite sisältyy myös perustamissopimukseen. Esimerkiksi sen 105 artiklan 5 kohdan mukaan EKPJ myötävaikuttaa luottolaitosten toiminnan vakauden valvontaan ja rahoitusjärjestelmän vakauteen liittyvän toimivaltaisten viranomaisten politiikan moitteettomaan harjoittamiseen.

5 §. *Toimivaltuudet.* Pykälän 1 momentti vastaa voimassa olevan lain 6 §:ää. Siihen on kuitenkin lisätty voimassa olevan rahalain 13 §:ää vastaava säännös rahahuoltoa koskevien määräysten antovallasta.

Perussäännön 12 artiklan 1 kohdan mukaan EKP:n neuvosto määrittelee euroalueen rahapolitiikan, mukaan lukien tarvittaessa päätökset, jotka koskevat muun muassa virallisia korkoja sekä antaa tarvittavat suunta-aviivat niiden täytäntöön panemiseksi. Korkoja koskevan toimivallan siirtyessä EKP:lle ei

voimassa olevan lain 6 §:n 2 momenttiin sisältyvää säännöstä peruskoron ja muiden Suomen Pankin soveltamien korkojen määrittämisestä ole sisällytetty ehdotettuun lakiin.

Pykälän 2 momentti vastaa voimassa olevan lain 6 §:n 3 momenttia. Pykälän soveltamisala kattaa myös perussäännön 28 artiklassa tarkoitettun EKP:n oman pääoman. Artiklan mukaan ainoastaan keskuspankit voivat merkitä ja pitää hallussaan EKP:n pääomaa. Kansallisten keskuspankkien osuuksia EKP:n merkitystä pääomasta ei voida luovuttaa, antaa vakuudeksi tai ulosmitata.

6 §. *Julkisen rahoituksen kielto.* Pykälä vastaa voimassa olevan lain 8 §:ää. Perustamissopimuksen 104 artiklan 2 kohdan mukaista julkisen sektorin etuoikeutettua rahoitusta koskevaa kieltoa tarkennetaan lisäämällä pykälään artiklan 2 kohdan määräys, jonka mukaan julkisessa omistuksessa olevia luottolaitoksia on keskuspankkirahoituksessa kohdeltava samalla tavoin kuin yksityisiä luottolaitoksia.

7 §. *Vakuudet.* Perussäännön 18 artiklan 1 kohdassa edellytetään, että kaikki EKPJ:n luottotoimet perustuvat riittäviin vakuuksiin. Kaikkien EKPJ:n likviditeettiä lisäävien operaatioiden tulee määräyksen mukaan perustua arvopapereihin. Vastapuoli joko siirtää arvopaperin omistusoikeuden tai antaa arvopaperin vakuudeksi. Koska tarkoituksena on suojata EKPJ:ää tappiolta rahapoliittisissa operaatioissa, turvata vastapuolien tasavertainen kohtelu ja tehostaa toimintaa, arvopapereiden on täytettävä tietyt ehdot tullakseen hyväksytyiksi EKPJ:n rahapoliittisiin operaatioihin. EKPJ:n rahapoliittisissa operaatioissa käytettäviin vakuuksiin sisältyviä riskejä tul- laan valvomaan, jotta EKPJ:ää voitaisiin suojata taloudellisilta tappioilta siinä tapauksessa, että vakuudet on realisoitava vastapuolen laiminlyönnin vuoksi. Tärkein EKPJ:n käytössä oleva riskienhallintamenetelmä on aliarvostus, joka voi vaihdella eri perusteilla. Näistä tärkeimmät ovat rahapoliittisten operaatioiden ja käytettävien velkainstrumentin maturiteetti. Lisäksi kansalliset keskuspankit voivat EKP:n ohjeita noudattaen muuttaa hyväksymänsä vakuuden arvostusta sekä soveltaa liikkeeseenlaskija-, velallis- tai takaajakohtaisia limiittejä ja lisätakauksia. EKPJ:n luottotoimet perustuvat näiden periaatteiden mukaisesti täysimääräisiin vakuuksiin ottaen huomioon vakuuksien arvovaihtelut riittävällä marginaalilla siten, että vakuuksien arvo ei ole pienempi kuin

mikä on myönnetyn luoton määrä.

Suomen Pankilla on voimassa olevan lain 9 §:n perusteella oikeus olla tilapäisesti vaatimatta vakuuksia, jos se on erityisen painavista syistä perusteltua. Tällä on lähinnä pyritty varautumaan maksuliikenteen ja rahoitusjärjestelmän häiriöttömän toiminnan turvaamiseen luottolaitoksen ajautuessa väliaikaisiin maksuvalmiusvaikeuksiin. Luoton myöntämisen ehtona on ollut, että maksuvalmiusvaikeuksissa oleva luottolaitos ryhtyy välittömästi toimenpiteisiin maksuvalmiusasemansa korjaamiseksi. Siirryttäessä euroalueeseen vakuudettoman luoton tarve poistuu. Tähän vaikuttaa erityisesti uusi, koko euroalueen kattava kotimarkkina-alue, jonka seurauksena luottolaitoksilla on aikaisempaa paremmat edellytykset turvata maksuvalmiutensa suoraan markkinoilta. Lisäksi maksuvalmiusongelmien ja maksujärjestelmähäiriöiden torjunnassa painotetaan aikaisempaa enemmän niiden ennalta ehkäisemistä.

8 §. *Peruspääoma.* Pykälä vastaa voimassa olevan lain 10 §:ää. Suomen Pankin peruspääoman muodostaisi edelleen kantarahasto ja vararahasto. Pykälän 2 momentin mukaan vararahastoa voitaisiin käyttää kantarahaston korottamiseen. Rahastosiirto suoritetaan tilinpäätöksen yhteydessä.

2 luku. Hallinto

9 §. *Toimielimet.* Suomen Pankin toimielimiä olisivat edelleen pankkivaltuusto ja johtokunta. Sen sijaan tilintarkastajia ei enää määriteltäisi pankin toimielimeksi. Tilintarkastajien määrittelyminen tarkastettavansa toimielimiksi ei ole perusteltua.

10 §. *Pankkivaltuusto.* Pykälä sisältäisi voimassa olevan lain tapaan säännökset pankkivaltuuston kokoonpanosta ja asettamisesta. Uusi hallitusmuoto ei enää sisältäisi säännöksiä tavasta, jolla pankkivaltuutetut valitaan. Tarkemmat säännökset pankkivaltuutettujen valinnasta annettaisiin eduskunnan työjärjestyksellä. Viittauksella valtiopäiväjärjestykseen ei ole itsenäistä oikeudellista merkitystä. Tämän johdosta 1 momentissa säädettäisiin vain, että pankkivaltuustoon kuuluu yhdeksän eduskunnan valitsemaa pankkivaltuutettua eikä siinä enää viitattaisi valtiopäiväjärjestykseen tai muuhun perustuslakiin.

Pykälän 2 momenttiin lisättäisiin säännös, jonka mukaan pankkivaltuutettu olisi velvol-

linen eroamaan, jos hänet nimitetään johtokunnan jäseneksi, koska ei ole asianmukaista, että valvovan toimielimen jäsen voisi samanaikaisesti olla valvottavan toimielimen jäsenenä. Momenttiin lisättäisiin myös voimassa olevan pankkivaltuutettujen johtosäännön 12 §:ssä oleva säännös, että pankkivaltuutettu on velvollinen eroamaan, jos hän on ottanut sellaisen toimen, joka pankkivaltuuston yksimielisen päätöksen mukaan ei sovellu hoidettavaksi valtuutetun toimen ohella.

11 §. *Pankkivaltuuston tehtävät.* Pykälä vastaa pääosin voimassa olevan lain 13 §:ää. Johtokunnalla olisi yleistöimivalta pankin tehtävien hoitamisessa ja pankkivaltuustolle kuuluisivat laissa erikseen säädetyt tehtävät. Pankkivaltuutettujen tehtäviä koskeva säännös on tarkoitettu tyhjettäväksi. Tämä merkitsee sitä, että pankkivaltuusto ei voisi pitää itselleen johtokunnalle kuuluvia tehtäviä eikä myöskään siirtää johtokunnalle sen itsensä päätettäväksi säädettyjä tehtäviä.

Pankkivaltuutettujen tehtävät jakautuisivat, kuten voimassa olevassakin laissa, kolmeen ryhmään: valvontatehtäviin, hallintotehtäviin ja muihin tehtäviin. Tehtäväkokonaisuudet on ryhmitelty eri momentteihin.

Pankkivaltuuston 1 momentissa säädetyt valvontatehtävät olisivat pääosin samat kuin voimassa olevan lain 13 §:n 1 momentissa säädetyt tehtävät.

Voimassa olevan 1 momentin 2 kohdan mukaan pankkivaltuusto päättää muun muassa vastuuvapauden myöntämisestä johtokunnalle. Ehdotettu kohta ei enää sisältäisi säännöstä vastuuvapauden myöntämistä. Perussääntö edellyttää, että johtokunta on itsenäinen käsitellessään ja ratkaistessaan sille kuuluvia EKPJ:n tehtäviä. Tähän itsenäisyysvaatimukseen sisältyy myös, ettei johtokunnan jäseneltä voida evätä vastuuvapautta EKPJ:n tehtäviin liittyvän toiminnan johdosta. Käytännössä EKPJ:n tehtävien erottaminen kansallisista tehtävistä on erittäin vaikeaa ja joissain tapauksissa jopa mahdotonta.

Voimassa olevan lain mukainen vastuuvapausmenettely on poikkeuksellinen Suomen oikeusjärjestyksessä, koska johtokunnan jäsenet ovat virkamiehiä. Virkamiehille ei myönnetä vastuuvapautta, vaan heidän vastuunsa määräytyy virkamies-, rikos- ja vahingonkorvausoikeudellisten säännösten mukaisesti.

Vastuuvapauden myöntäminen johtokunnan jäsenille on oikeudellisesti merkitykse-

töntä siinä mielessä, että vastuuvapauden myöntäminen ei estä syytteen nostamista virkarikoksesta eikä sillä ole merkitystä mahdollisen virkarikossyytteen käsittelyssä. Rikoslain (39/1889) 8 luvun 1 §:n 4 momentin mukaan virkarikoksen lyhyin vanhentumisaika on viisi vuotta. Tältä osin vastuuvapauden myöntämistä koskevan säännöksen poistaminen ei aiheuttaisi muutosta. Sen sijaan siviilioikeudellinen vahingonkorvausvastuu määräytyisi vastaisuudessa vahingonkorvauslain (412/1974) mukaan. Lain 7 luvun 2 §:n mukaan vahingonkorvausta on vaadittava kymmenen vuoden kuluessa vahingon tapahtumisesta. Tältä osin vastuuvapauden myöntämismahdollisuuden poistaminen tuententaisi johtokunnan vastuuta.

Talousvaliokunta on lausunnossaan hallituksen esityksestä laiksi Suomen Pankista sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 261/1996 vp) katsonut, että kertomusmenettelyn kehittäminen tulee ottaa huomioon, kun hallitus valmistelee edelleen Suomen Pankkia koskevaa lakia EMU:n kolmatta vaihetta varten (TaVM 17/1997 vp). Talousvaliokunta toteaa lausunnossaan edelleen, että "erityisesti kolmatta vaihetta ajatellen on tarpeen miettiä myös rahapolitiikan legitimitteettiä, eli miten tavoitteenasettelu on ankkuroitunut yhteiskuntaan. Tämä näkökohta on tärkeä rahapolitiikan onnistumisen ja talouden vakauden kannalta. Erityisesti rahaliittoon osallistuttaessa EKP:n päätöksentekoon osallistuva Suomen Pankin johtokunta toimisi erillään poliittisesta päätöksenteosta ja muusta yhteiskunnasta tavalla, joka voisi vaarantaa rahapolitiikan legitimitteetin".

Suomen Pankin toiminnallisen riippumattomuuden kääntöpuolena on vaatimus yhteiskunnallisen valvonnan merkityksen lisäämisestä yhteiskunnallisesti merkittävässä päätöksenteossa. Pankkivaltuuston tehtävien keskittyminen valvontaan luo edellytykset aikaisempaa tehokkaammalle Suomen Pankin toiminnan valvonnalle. Valvontakäytäntöjä voidaan kuitenkin kehittää nykyiseltä pohjalta. Säännökset tarjoavat mahdollisuuden luoda tehokas kuulemismenettely, jossa Suomen Pankin pääjohtajaa tai muita johtokunnan jäseniä kuullaan eduskunnan talousvaliokunnassa ajankohtaisista rahapoliittisista tai muista keskuspankin toimintaan liittyvistä kysymyksistä.

Pankkivaltuuston momentin 4 kohdassa tarkoitettua vuosittaista kertomusta talousvaliokunnalle Suomen Pankin toiminnasta ja

hallinnosta voidaan kehittää niin, että se sisältää eduskuntakeskustelua varten myös pankkivaltuuston arvioita ja näkemyksiä toteutetusta rahapolitiikasta. Pankkivaltuuston kertomuksen käsittelyn yhteydessä eduskunnalla on täysistunnossa mahdollisuus keskustella Suomen Pankkia koskevista asioista.

Momentin 5 kohdan mukaan pankkivaltuusto voisi tarvittaessa antaa eduskunnalle vuosittaisen kertomuksen lisäksi erillisiä kertomuksia rahapolitiikan toteuttamisesta ja muusta Suomen Pankin toiminnasta. Näitä kertomuksia voitaisiin antaa ja käsitellä joustavammin kuin 4 kohdassa tarkoitettua vuosittaista kertomusta. Suomen Pankin johtokunta olisi 14 §:n 4 momentin mukaan velvollinen säännöllisesti antamaan selvityksiä pankkivaltuustolle rahapolitiikan toteuttamisesta ja muusta Suomen Pankin toiminnasta. Vaikka pankkivaltuustolla ei ole päätösvaltaa rahapolitiikkaan tai muihin EKPJ:n tehtäviin liittyvissä asioissa, pankkivaltuustolla olisi mahdollisuus aina halutessaan käydä keskustelua rahapolitiikasta. Pankkivaltuusto voisi myös kutsua ulkopuolisia asiantuntijoita kuultavakseen ja käydä näin yleisempääkin keskustelua rahapolitiikasta.

Pankkivaltuuston eduskunnalle laatimista rahapolitiikkaa koskevista kertomuksista olisi mahdollista kehittää ajankohtaisia rahapoliittisia puheenvuoroja, joista eduskunta voi käydä perusteellisen keskustelun. Kertomuksissa pankkivaltuusto voisi esittää rahapolitiikkaan liittyviä kansallisia painotuksia ja käsityksiä.

Pankkivaltuuston jäseniä sitoo yhteisön lainsäädännön salassapitosäännökset, kun kyse on EKPJ:n tehtäviin liittyvistä tai muutoin yhteisön lainsäädännön mukaan salassapidettävistä tiedoista. Perussäännön 38 artiklan 1 kohdan mukaan EKP:n ja kansallisen keskuspankin päätöksentekuelimen jäsen tai sen henkilöstöön kuuluva ei saa ilmaista salassapitovelvollisuuden piiriin kuuluvia tietoja. Salassapitovelvollisuus jatkuu myös tehtävän päätyttyä. Artiklan 2 kohdan mukaan myös henkilöt, joilla on käytettävissään yhteisön lainsäädännön mukaan salassa pidettäviä tietoja, ovat tämän lainsäädännön alaisia. Esimerkiksi, jos pääjohtaja selostaa pankkivaltuustolle EKP:n neuvostossa käsiteltäviä asioita tai siellä tehtyjä päätöksiä, siltä osin kuin se pääjohtajaa koskevien salassapitosäännösten mukaan on mahdollista, pankkivaltuuston on pidettävä selostetut asiat salassa, jollei EKP:n neuvosto ole nimenomai-

sesti päättänyt julkistaa päätöstään. Perussäännön 10 artiklan 4 kohdan mukaan EKP:n neuvoston kokoukset ovat luottamuksellisia, mutta EKP:n neuvosto voi päättää julkistaa, mihin se on käsittelyssä päätenyt.

Pykälän 2 momentin säännökset pankkivaltuuston tehtävistä pankin hallinnon osalta säilyisivät kahta kohtaa lukuunottamatta ennallaan. Momentin 1 kohtaan lisättäisiin voimassa olevan lain 15 §:n 2 momentissa olevan säännös, että pankkivaltuuston esitys johtokunnan jäsenen viran täyttämiseksi tehdään valtioneuvostolle. Samalla poistettaisiin turhana viittaus johtokuntaa koskevaan pykälään.

Momentin 2 kohtaan lisättäisiin säännös siitä, että pankkivaltuusto päättää johtokunnan jäsenen viran hoitamisesta yli viikon kestäväen virkavapauden aikana. Säännös on tarpeen, jotta johtokunnan toiminta on turvattu johtokunnan jäsenen virkavapauden ajan, koska johtokunnan jäsenen virkaan nimittää tasavallan presidentti.

Pankkivaltuusto ei säännöksen nojalla kuitenkaan voi päättää siitä, kuka toimii pääjohtajan sijaisena EKP:n neuvostossa hänen virkavapautensa aikana, vaikka virkavapaus kestäisi yli viikon. Perussäännön 10 artiklan 2 kohdan mukaan EKP:n neuvoston työjärjestyksessä voidaan määrätä, että EKP:n neuvoston jäsen, joka on pidemmän aikaa estynyt äänestämästä, voi nimetä varajäsenen EKP:n neuvoston jäseneksi. Kohdan mukaan äänioikeus EKP:n neuvostossa on vain läsnä olevilla jäsenillä. EKP:n neuvoston työjärjestyksessä voidaan määrätä, että EKP:n neuvoston jäsen voi äänestää teleneuvottelussa. Perussäännön 10 artiklan 3 kohdan mukaan kohdan tarkoittamia päätöksiä käsiteltäessä kansallisen keskuspankin pääjohtaja, joka on estynyt osallistumasta kokoukseen, voi nimetä varajäsenen käyttämään äänioikeutta. Perussäännön mukaan pääjohtaja määrää itse varajäsenen itselleen perussäännön sallimissa puitteissa.

Pykälän 3 momentin säännökset pankkivaltuuston muista tehtävistä vastaa voimassa olevan lain 13 §:n 3 momenttia. Perussäännön 27 artiklan nojalla neuvoston hyväksymillä riippumattomilla ulkopuolisilla tilintarkastajilla on oikeus tarkastaa myös Suomen Pankin kirjanpito ja tilit. Tämän lisäksi Suomen Pankilla olisi edelleen omat, kansalliset tilintarkastajat, jotka eduskunta valitsee. Tämän johdosta momentin 3 kohtaan tarkistettaisiin siten, että pankkivaltuusto vahvistaisi

eduskunnan valitsemien tilintarkastajien palkkioiden ja korvausten perusteet. Momentin 4 kohtaan tehtäisiin ehdotetun lain pykälänumeroinnista johtuva tarkistus.

Ehdotettu laki ei sisällä säännöksiä Suomen Pankin virkamiehistä, joista eduskunnalle on tarkoitus antaa lähiaikoina erillinen lakiesitys. Tästä syystä 3 momentin 5 kohdan viittaussäännös korvattaisiin sanallisella ilmauksella. Voimassa olevan lain 43 §:n 6 momentin mukaan virkamiehellä, joka ilman valtion virkamieslain 9 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettua perustetta on nimitetty määräjäksi tai joka ilman pätevää syytä on toistuvasti peräkkäin nimitetty määräjäksi, on oikeus virkasuhteen Suomen Pankkiin päättyessä sen vuoksi, ettei häntä enää nimitetä Suomen Pankin virkamieheksi, saada pankilta vähintään kuuden ja enintään 24 kuukauden palkkaa vastaava korvaus. Vastaava säännös on tarkoitus sisällyttää eduskunnalle annettavaan esitykseen Suomen Pankin virkamiehiä koskevaksi erillislaiksi.

12 §. *Pankkivaltuuston päätöksenteko.* Pykälä vastaa voimassa olevan lain 14 §:ää.

13 §. *Johtokunta.* Pykälä vastaa pääosin voimassa olevan lain 15 §:ää. Johtokunnan kokoonpano sekä johtokunnan puheenjohtajan ja jäsenten toimikaudet säilyisivät ennallaan. Johtokunnan jäsenet nimittäisi edelleen tasavallan presidentti. Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin voimassa olevan lain 15 §:n 2 momentissa oleva säännös siitä, että nimittäminen tapahtuu virkaa haettavaksi julistamatta. Muulta osin nykyisen lain 15 §:n 2 momentin säännös ehdotetaan sisällytettäväksi johdonmukaisuuden vuoksi pankkivaltuuston tehtäviä koskevaan 11 §:ään. Pykälän 2 ja 3 momentit vastaavat nykyisen lain 15 §:n 3 ja 4 momenteja.

14 §. *Johtokunnan tehtävät.* Pykälä vastaa pääosin voimassa olevan lain 16 §:ää. Johtokunnan tehtävänä olisi huolehtia Suomen Pankille kuuluvien tehtävien hoitamisesta ja hallinnosta, ellei asiaa nimenomaisesti ole säädetty pankkivaltuuston tehtäväksi. Pykälässä ei enää viitattaisi laissa Suomen Pankille säädettyihin tehtäviin, koska Suomen Pankin tehtävistä paitsi säädetään laissa myös määrätään perustamissopimuksessa ja perussäännössä sekä säädetään niiden nojalla annetussa yhteisön sekundaarilainsäädännössä.

Johtokunta on vakiintuneen käytännön mukaan selostanut rahapolitiikkaa ja pankin muuta toimintaa pankkivaltuuston kokouk-

sisä. Johtokunnan asema muuttuu Suomen Pankin tultua osaksi EKPJ:ää. Pääjohtaja on oikeutettu ja velvollinen toimimaan EKP:n neuvostossa itsenäisesti perustamissopimuksen ja perussäännön edellyttämällä tavalla. Tämän johdosta pykälän 4 momentissa säädettäisiin pääjohtajalle ja muille johtokunnan jäsenille aikaisemman kollektiivisen velvollisuuden sijasta henkilökohtainen velvollisuus antaa pankkivaltuustolle selvityksiä rahapolitiikan toteuttamisesta ja muusta Suomen Pankin toiminnasta.

Perustamissopimus ja perussääntö edellyttävät johtokunnan jäseniltä itsenäisyyttä EKPJ:n tehtävien suorittamisessa. ERI on katsonut, että säädännäinen velvollisuus keskustella etukäteen tai muutoin selvittää asioita ennen EKPJ:n tehtäviin liittyvää päätöksentekoa, on vastoin perustamissopimuksen edellyttämää päätöksentekojäsenen itsenäisyysvaatimusta. Momentissa säädettävä velvollisuus selvittää pankkivaltuustolle rahapolitiikan toteuttamista ja muuta pankin toimintaa koskisi EKPJ:n tehtävien kohdalla vain jälkikäteen tapahtuvaa tietojen antamista. Pääjohtaja ja muut johtokunnan jäsenet voisivat, yhteisön salassapitosäännösten rajoissa, oman harkintansa mukaan antaa selvityksiä myös jo ennen päätöksentekoa.

Perussäännön 38 artiklan 1 kohdan mukaan EKP:n ja kansallisen keskuspankin päätöksentekojäsen tai sen henkilöstöön kuuluva ei saa ilmaista salassapitovelvollisuuden piiriin kuuluvia tietoja. Salassapitovelvollisuus jatkuu myös tehtävän päätyttyä. Pääjohtaja ja muut johtokunnan jäsenet voivat selvittää rahapolitiikan toteuttamista ja muuta Suomen Pankin toimintaa pankkivaltuustolle vain siinä laajuudessa kuin se mahdollista rikkomatta yhteisön lainsäädännön salassapitosäännöksiä.

15 §. *Johtokunnan päätöksenteko.* Pykälä sisältäisi säännön johtokunnan päätöksentekotavasta ja vastaa voimassa olevaa päätösvaltasäännöstä. Johtokunta olisi päätösvaltainen, kun vähintään kolme johtokunnan jäsentä on läsnä.

Perustamissopimuksen 107 artiklan ja perussäännön 7 artiklan mukaan käyttäessään sille perustamissopimuksella ja perussäännöllä annettuja valtuuksiaan tai suorittaessaan niillä sille annettuja tehtäviään ja velvollisuuksiaan EKP tai kansallinen keskuspankki taikka EKP:n tai kansallisen keskuspankin päätöksentekojäsen ei saa pyyttää eikä ottaa ohjeita yhteisön toimieli-

miltä tai laitoksilta, jäsenvaltioiden hallituksilta eikä miltään muultakaan taholta. Perustamissopimuksen 109 a artiklan 1 kohdan ja perussäännön 10 artiklan 1 kohdan mukaan EKP:n neuvoston muodostavat EKP:n johtokunnan jäsenet sekä kansallisten keskuspankkien pääjohtajat. Perussäännön 10 artiklassa on myös määräykset äänioikeuden käyttämisestä EKP:n neuvostossa.

Oikeudellisen selkeyden vuoksi ja jotta vältettäisiin tilanne, jossa pääjohtajan toimivaltaa ja riippumattomuutta koskeva kansallinen sääntely olisi ristiriidassa yhteisön lainsäädännön kanssa, pykälän 2 momentissa säädettäisiin pääjohtajan riippumattomuudesta ja toimivallasta hänen suorittaessaan tehtäviään EKP:n neuvostossa. Koska pääjohtajan asemasta hänen toimiessaan EKP:n neuvostossa määrätään perustamissopimuksessa ja perussäännössä, momentissa viitattaisiin perustamissopimukseen ja perussääntöön.

Pykälän 3 momentin mukaan johtokunnan päätösmenettelystä ja esittelystä sen yhteydessä voitaisiin antaa tarkempia määräyksiä johtosäännössä. Säännöksen nojalla olisi mahdollista järjestää tarvittava esittelymenetely. Säännös vastaa voimassa olevassa lain 15 §:n 2 momenttia. Johtosäännön vahvistaisi 11 §:n mukaan pankkivaltuusto.

16 §. *Johtokunnan jäsenen virkasuhteen päättäminen.* Kansallisen keskuspankin pääjohtaja voidaan perussäännön 14 artiklan 2 kohdan toisen alakohdan mukaan erottaa tehtävästään ainoastaan, jos hän ei enää täytä niitä vaatimuksia, joita hänen tehtävänsä edellyttävät, tai jos hän on syyllistynyt vakavaan rikkomukseen. Pääjohtaja, jota asia koskee, tai EKP:n neuvosto voi saattaa tämän päätöksen yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi sillä perusteella, että perustamissopimusta tai sen soveltamista koskevaa oikeussääntöä on rikottu. Tämä kanne on pantava vireille kahden kuukauden kuluessa päätöksen julkaisemisesta tai siitä, kun se on annettu kantajalle tiedoksi, taikka jollei päätöstä ole julkaistu tai annettu tiedoksi, kahden kuukauden kuluessa siitä, kun kantaja on saanut siitä tiedon.

ERI on lähentymisen edistymistä koskevassa raportissaan katsonut, että voimassa olevan lain säännös Suomen Pankin johtokunnan jäsenten virkasuhteen päättämisestä ei ole sopusoinnussa perustamissopimuksen ja perussäännön kanssa. ERI katsoo, että johtokunnan jäsenten virkasuhteen päättäminen perusteiden tulee olla sanatarkasti samat

kuin perussäännössä. ERI on lisäksi katsonut, että muilla johtokunnan jäsenillä kuin pääjohtajalla pitää olla mahdollisuus saattaa virkasuhteen päättäminen kansallisen tuomioistuimen käsittelyyn. Näin voidaan turvata perustamissopimuksen 107 artiklan ja perussäännön 7 artiklan Suomen Pankin päätöksentekooimelta edellyttämä riippumattomuus.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin johtokunnan jäsenten virkasuhteen päättämisen perusteista. Säännös vastaa perussäännön 14 artiklan 2 kohdan toisen alakohdan määräystä kansallisen keskuspankin pääjohtajan erottamisperusteista.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin muiden johtokunnan jäsenten kuin pääjohtajan oikeudesta hakea muutosta virkasuhteen päättämisestä koskevasta tasavallan presidentin päätöksestä. Muutosta haettaisiin korkeimmalta hallinto-oikeudelta noudattaen soveltuvin osin, mitä hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään. Muutoksenhakua käsitellessään korkein hallinto-oikeus joutuisi pyytämään yhteisöjen tuomioistuimen enakkoratkaisua, koska kyse olisi itse asiassa yhteisön primaarioikeuteen kuuluvan perussäännön tulkinnasta. Pääjohtajan muutoksenhakuoikeus määräytyy perussäännön mukaan, minkä vuoksi säännöksessä viitattaisiin lisäksi perussääntöön.

17 §. *Johtokunnan jäsenen sivutoimilupa.* Pykälä vastaa pääosin voimassa olevan lain 19 §:ää. Perustamissopimus ja perussääntö edellyttävät johtokunnan jäseniltä riippumattomuutta EKPJ:n tehtävissä. Riippumattomuusvaatimus sisältää myös sen, että johtokunnan jäsenellä ei saa olla sivutoimia, jotka voivat vaarantaa riippumattomuuden. Selkeyden vuoksi säännökseen lisättäisiin nimenomainen viittaus EKPJ:n tehtäviin.

18 §. *Tilintarkastajien valinta.* Pykälä vastaa asiallisesti voimassa olevan lain 20 §:ää. Perussäännön 27 artiklan nojalla neuvoston hyväksymillä riippumattomilla ulkopuolisilla tilintarkastajilla on oikeus tarkastaa myös Suomen Pankin kirjanpito ja tilit. Näiden lisäksi Suomen Pankilla olisi edelleen omat, kansalliset tilintarkastajat, jotka eduskunta valitsee. Uusi hallitusmuoto ei enää sisältäisi Suomen Pankin tilintarkastajien valintaa koskevia säännöksiä. Viittauksella valtiopäiväjärjestykseen ei ole itsenäistä oikeudellista merkitystä. Tämän johdosta pykälässä ei enää viitattaisi valtiopäiväjärjestykseen tai muuhun perustuslakiin.

3 luku. Tilinpäätös, rahoitustulo, ylijäämän käyttö ja tilintarkastus

19 §. *Tilinpäätös.* Pykälä vastaa pääosin voimassa olevan lain 29 §:ää. EKPJ:n konsolidoitu tase julkaistaan perussäännön 15 artiklan 2 kohdan mukaan viikoittain. Kansallisen keskuspankin taseella ei enää yksinään tule olemaan nykyisen kaltaista merkitystä. Kun Suomen Pankista tulee osa EKPJ:ää, ei enää ole tarpeen julkaista Suomen Pankin tasetta erikseen viikoittain. Pykälän 4 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että Suomen Pankin tase julkaistaisiin kerran kuukaudessa. Tämä vastaisi suomalaisten luottolaitosten vakiintunutta käytäntöä julkaista kuukausitaseensa. Keskuspankin erityisaseman johdosta olisi kuitenkin perusteltua, että kuukausitaseen julkistamisesta säädettäisiin laissa.

20 §. *Kirjanpito.* Pykälä vastaa pääosin voimassa olevan lain 30 §:ää. Pykälään ei enää sisältyisi voimassa olevan lain 2 momentin valuuttavarantoon sisältyvien arvopapierien ja rahamarkkinoilla kaupan kohteena olevien arvopapierien arvostusta koskevaa säännöstä. Pankkivaltuuston tehtävänä olisi vahvistaa 11 §:n 1 momentin 1 kohdan perusteella johtokunnan esityksestä pankin tilinpäätöksen perusteet. Vaikka pankkivaltuustolla on valta vahvistaa tilinpäätöksen perusteet, saattavat EKP:n perussäännön 26 artiklan 4 kohdan perusteella vahvistamat standardit tulla otettaviksi päätöksenteossa huomioon. Perussäännön mainitun määräyksen perusteella EKP:n neuvosto vahvistaa perussäännön 26 artiklan soveltamiseksi tarvittavat säännöt kansallisten keskuspankkien kirjanpidon ja niiden toimintaa koskevien tietojen standardisoimiseksi.

21 §. *Rahoitustulo ja ylijäämän käyttö.* Pykälän 1 momentissa säädettäisiin EKPJ:ssä kertyvästä rahoitustulosta viittaamalla perussääntöön. Rahoitustulon laskenta tulee muodostamaan osan keskuspankin tuloslaskelmasta. Rahoitustulo on siinä määrin normaalista kirjanpito- ja tuloslaskelmakäsitteistä poikkeava, että perussäännön 32 artiklan mukainen määrittely on syytä ottaa huomioon myös kansallisessa lainsäädännössä.

Perussäännön 32 artiklan 1 kohdan mukaan kansalliselle keskuspankille EKPJ:n rahapoliittisten tehtävien hoidon yhteydessä kertyvä tulo, rahoitustulo, jaetaan kunkin tilikauden lopussa artiklan mukaisesti. Artiklan 2 kohdan mukaan, jollei artiklan 3 koh-

dasta muuta johdu, kunkin kansallisen keskuspankin rahoitustulo vastaa sitä vuotuista tuloa, joka sille kertyy niistä saamisista, jotka vastaavat liikkeeseen laskettuja seteleitä ja luottolaitosten tekemistä talletuksista johtuvia sitoumuksia. Kansalliset keskuspankit yksilöivät nämä varat EKP:n neuvoston vahvistamien suuntaviivojen mukaisesti.

Artiklan 3 kohdan mukaan, jos EKP:n neuvosto EMU:n kolmannen vaiheen alkamisen jälkeen katsoo, että kansallisten keskuspankkien taseiden rakenteen vuoksi ei voida soveltaa 32 artiklan 2 kohtaa, se voi päättää määränemmistöllä, että artiklan 2 kohdasta poiketen rahoitustulo lasketaan enintään viiden vuoden ajan toisen menetelmän mukaisesti.

Artiklan 4 kohdan mukaan kunkin kansallisen keskuspankin rahoitustulosta vähennetään määrä, joka vastaa kyseisen keskuspankin luottolaitosten perussäännön 19 artiklan mukaisesti tekemille talletuksille maksamaa korkoa. EKP:n neuvosto voi päättää, että kansallisille keskuspankeille korvataan setelien liikkeeseen laskemisesta aiheutuneet kulut tai, poikkeuksellisissa olosuhteissa, EKPJ:n lukuun toteutetuista rahapoliittisista toimista aiheutuneet erityiset tappiot. EKP:n neuvosto päättää, missä muodossa korvaus on asianmukaista antaa. Nämä määrät voidaan vähentää kansallisista keskuspankeista saatavasta rahoitustulosta.

Kansallisten keskuspankkien rahoitustulon summa jaetaan artiklan 5 kohdan mukaan keskuspankkien kesken suhteessa niiden maksamiin osuuksiin EKP:n pääomasta, jollei EKP:n neuvoston tekemistä päätöksistä muuta johdu. Artiklan 6 kohdan mukaan EKP hoitaa rahoitustulon jakauman loppusummien selvityksen ja siihen liittyvät maksut EKP:n neuvoston vahvistamien suuntaviivojen mukaisesti ja 7 kohdan mukaan EKP:n neuvosto toteuttaa kaikki muut artiklan soveltamisen edellyttämät toimenpiteet.

Perussäännön 51 artiklassa määrätään poikkeuksesta 32 artiklaan. Artiklan 1 kohdan mukaan, jos EKP:n neuvosto EMU:n kolmannen vaiheen alkamisen jälkeen päättää, että perussäännön 32 artiklan soveltaminen muuttaa merkittävästi kansallisten keskuspankkien suhteellista tulotilannetta, 32 artiklan mukaisesti maksettavan tulon määrää alennetaan yhtenäisellä prosentilla, joka ensimmäisenä tilikautena EMU:n kolmannen vaiheen alkamisen jälkeen saa olla enintään

60 prosenttia ja joka laskee vähintään 12 prosenttiyksiköllä jokaisena seuraavana tilikautena. Määräystä voidaan artiklan 1 kohdan mukaan soveltaa enintään viitenä kokonaisuutena tilikautena EMU:n kolmannen vaiheen alkamisen jälkeen.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin Suomen Pankin ylijäämän käytöstä. Keskuspankeille on muun muassa valuuttakurssien kehityksestä ja muista paljolti keskuspankkien omista toimista riippumattomista syistä johtuen tyypillistä voimakas tuloksen vaihtelu. Tämän johdosta keskuspankin toimintaedellytykset vaativat riittävän vahvaa taserakennetta. Suomen Pankin taloudellisten toimintaedellytysten turvaamiseksi pankin vuotuisesta ylijäämästä käytettäisiin 2 momentin mukaan puolet vararahaston kartuttamiseen. Toinen puoli ylijäämästä siirrettäisiin valtion tarpeisiin käytettäväksi.

Suomen Pankin taloudellisen aseman ja taserakenteen tulee olla niin vahva, että pankki pystyy kaikissa olosuhteissa suorittamaan sille kuuluvat tehtävät. Tämä voi edellyttää, että vararahastoa kartutetaan enemmän kuin puolella vuotuisesta ylijäämästä. Toisaalta Suomen Pankin asema voi olla niin vahva taikka vararahasto niin suuri, ettei vararahaston kartuttaminen ole lainkaan tarpeen tai vararahastoa voidaan kartuttaa vähemmän kuin puolella ylijäämästä. Tämän johdosta pankkivaltuusto voisi päättää ylijäämän käyttämisestä myös toisin kuin mitä momentissa säädetään. Pankkivaltuuston tulisi perustaa päätöksensä ylijäämän käyttämisestä Suomen Pankin taloudelliseen asemaan ja vararahaston suuruuteen. Pankkivaltuuston tulisi erityisesti ottaa huomioon pankin taseeseen sisältyvät riskit. Päätöksenteossa tulee lisäksi ottaa huomioon, että Suomen Pankin EKPJ:n tehtävien hoitaminen ei vaarannu.

Perustuslakivaliokunta katsoi lausunnsa (PeVL 5/1997 vp), että lausunnon tarkoittaman esityksen tultua voimaan ei hallitusmuodon 73 §:n vaatimus Suomen Pankin toimimisesta "eduskunnan hoidossa" enää vakiintuneessa merkityksessä toteudu, mutta valiokunta piti kuitenkin tärkeänä kehittää eduskunnan ja Suomen Pankin välistä suhdetta erilaisin järjestelyin siten, että Suomen Pankki toimii eduskunnan hoidossa huolimatta pankkivaltuutettujen tehtävien supistumisesta. Ehdotettu säännös ylijäämän käyttämisestä korostaa ja vahvistaa pankkivaltuuston asemaa Suomen Pankkia eduskunnan

puolesta valvovana toimielimenä.

Valtion tarpeisiin siirrettävän ylijäämän osan käyttämisestä päättää eduskunta. Tämä tapahtuu pankkivaltuuston ja talousvaliokunnan ehdotusten perusteella siinä yhteydessä, kun eduskunta käsittelee talousvaliokunnan mietintöä pankkivaltuuston vuosittaisesta kertomuksesta Suomen Pankin toiminnasta ja hallinnosta.

Jos Suomen Pankin tilinpäätös on alijäämäinen, alijäämä katettaisiin pykälän 3 momentin mukaan ensisijaisesti vararahastosta. Siltä osin kuin vararahasto ei riitä, alijäämä voitaisiin jättää kattamatta tilapäisesti. Kattamatta jäänyt alijäämä olisi katettava seuraavien vuosien ylijäämällä.

22 §. *Tilintarkastus.* Pykälässä säädettäisiin Suomen Pankin tilintarkastuksesta. Pykälän 1-3 momentit vastaavat pääosin voimassa olevan lain 32 §:ää. Momenttien säännökset koskisivat eduskunnan valitsemien tilintarkastajien toimintaa.

Eduskunnan valitsemien tilintarkastajien lisäksi pankin tilintarkastusta suorittavat neuvoston hyväksymät ulkopuoliset tilintarkastajat. Perussäännön 27 artiklan 1 kohdan mukaan tehtävään nimetyt, neuvoston hyväksymät riippumattomat ulkopuoliset tilintarkastajat tarkastavat EKP:n ja kansallisten keskuspankkien tilit. Tilintarkastajilla on täydet valtuudet tarkastaa EKP:n ja kansallisten keskuspankkien koko kirjanpito ja kaikki tilit sekä saada kaikki tiedot niiden toimista. Pykälän 4 momenttiin sisällytettiin säännös neuvoston hyväksymien tilintarkastajien oikeudesta perussäännön mukaisesti suorittaa tilintarkastus Suomen Pankissa.

23 §. *Tilintarkastuskertomus.* Eduskunnan valitsema tilintarkastajat antaisivat pykälän mukaan kirjallisen tilintarkastuskertomuksensa pankkivaltuustolle. Tarkastuskertomuksen tulisi sisältää lausunnot tuloslaskelman ja taseen vahvistamisesta sekä johtokunnan ehdotuksesta pankin tulosta koskeviksi toimenpiteiksi. Lisäksi kertomus voisi sisältää muistutukset, jotka saattavat vaikuttaa tuloslaskelman ja taseen vahvistamiseen. Koska johtokunnan jäsenille ei enää myönnettäisi vastuuvapautta, pykälästä ehdotetaan poistettavaksi vastuuvapauden myöntämiseen liittyvät säännökset.

4 luku. Erinäiset säännökset

24 §. *Hallintomenettely ja hallintokieli.*

Pykälä vastaa voimassa olevan lain 34 §:ää eikä siihen ehdoteta tehtäväksi muutoksia.

25 §. *Maksut.* Pykälä vastaa pääosin voimassa olevan lain 35 §:ää. Säännöstä muutettaisiin kuitenkin siten, että valtion maksuperustelakia (150/1992) noudatettaisiin vain siltä osin kuin kyse ei ole EKPJ:n tehtävistä perittävistä maksuista. EKPJ:n tehtävistä mahdollisesti perittävistä maksuista päättää EKP eikä niistä voida säätää kansallisessa lainsäädännössä.

26 §. *Oikeus saada ja antaa tietoja.* Pykälä vastaa pääosin voimassa olevan lain 37 §:ää. Tilastotarkoituksiin kerättyjä tietoja luovuttamista koskeva yleinen periaate on, ettei niitä saa luovuttaa esitutkinta- ja syyttävöviranomaisille muuhun kuin tilastotarkoituksiin. Suomen Pankilla ei myöskään käytännössä ole sellaisia tilastotarkoituksia varten kerättyjä tietoja, joiden luovuttaminen esitutkinta- ja syyttävöviranomaisille näiden tehtävien suorittamisen kannalta olisi välttämätöntä. Nämä viranomaiset saavat tarvitsemansa tiedot helpommin, tarkemmin ja tehävänsä hoitamisen kannalta tarkoituksenmukaisemmin muilta viranomaisilta, kuten rahoitustarkastukselta tai veroviranomaisilta. Pykälään ei tästä syystä enää sisältyisi säännöstä, että tilastotarkoitusta varten kerättyjä tietoja voitaisiin luovuttaa esitutkinta- ja syyttävöviranomaisille muuhun kuin tilastotarkoituksiin.

Pykälän 3 momentissa viitattaisiin yhteisön lainsäädännön salapitosäännöksiin. Perussäännön 38 artiklan 1 kohdan mukaan EKP:n ja kansallisen keskuspankin päätöksentekojäsen tai sen henkilöstöön kuuluva ei saa ilmaista salassapitovelvollisuuden piiriin kuuluvia tietoja. Salassapitovelvollisuus jatkuu myös tehtävän päätyttyä. Artiklan 2 kohdan mukaan myös henkilöt, joilla on käytettävissään yhteisön lainsäädännön mukaan salassa pidettäviä tietoja, ovat tämän lainsäädännön alaisia. Tietojen antamista koskevia säännöksiä on lisäksi muun muassa yhteisön sekundaarilainsäädäntöön kuuluvassa EKP:n tilastoja koskevassa asetuksessa.

27 §. *Velvollisuus antaa tietoja valiokunnalle.* Pykälä vastaa voimassa olevan lain 38 §:ää. Uusi hallitusmuoto ei enää sisältäisi säännöksiä talousvaliokunnan tehtävistä Suomen Pankkia koskevia asioita käsittelevänä valiokuntana. Eduskunnan valiokuntien työnjako määräytyisi tältä osin erikoisvaliokuntien pääasiallisia tehtäviä koskevien

puhemiesneuvoston antamien yleisohjeiden mukaisesti. Tämän johdosta Suomen Pankista annettavassa laissa säädettäisiin vain, että eduskunnan valiokunnalla on oikeus saada tarvitsemansa tiedot, viittaamatta valtiopäiväjärjestykseen tai muihin säännöksiin.

Perustuslakivaliokunta katsoo lausunnossaan (PeVL 5/1997 vp), että pykälän säännös muodostaa riidattoman oikeudellisen perusteen Suomen Pankin pääjohtajan ja muiden johtokunnan jäsenten kuulemiselle talousvaliokunnassa.

28 §. *Oikeus saada tietoja maksutasetilaintointia varten.* Pykälän 1 momentti vastaa voimassa olevan lain 39 §:ää. Euroalueeseen osallistumattomien jäsenvaltioiden ja yhteisön ulkopuolisten valtioiden rajojen yli tapahtuvissa toimissa kyse on valuuttatoimista. Sen sijaan euroalueeseen osallistuvien jäsenvaltioiden rajojen yli tapahtuvissa toimissa on kyse samassa rahassa tapahtuvista toimista. Tämän vuoksi tiedonantovelvollisuus koskisi sekä valuutta- että euromääräisiä toimia.

Pykälän 2 momentin säännös muutoksenhausta Suomen Pankin päätökseen uhkasakolla velvoittaa maksutasetta varten tarvittavien tietojen antamiseen ja päätöksen täytäntöönpanosta valituksesta huolimatta vastaa sisällöltään voimassa olevan lain 42 §:ää.

29 §. *Puhevallan käyttö ja oikeuspaikka.* Yhteisöjen tuomioistuimen toimivallasta kansallisten keskuspankkien perustamissopimuksen ja perussäännöstä johtuvien velvollisuuksien täyttämässä määrätään perustamissopimuksen 180 artiklassa. Sen d kohdan mukaan yhteisöjen tuomioistuimella on toimivalta ratkaista riidat, jotka koskevat perustamissopimuksesta sekä perussäännöstä johtuvien kansallisten keskuspankkien velvollisuuksien täyttämistä. EKP:n neuvostolla on kansallisten keskuspankkien suhteen samat valtuudet kuin komissiolla 169 artiklan mukaan jäsenvaltioiden suhteen. Jos yhteisöjen tuomioistuin toteaa, että kansallinen keskuspankki on jättänyt täyttämättä sille tämän sopimuksen mukaan kuuluvan velvollisuuden, tuon pankin on toteutettava yhteisöjen tuomioistuimen tuomion täytäntöönpanemiseksi tarvittavat toimenpiteet. Perussäännön tuomioistuinvalvontaa ja siihen liittyviä kysymyksiä käsittelevän 35 artiklan 6 kohdan mukaan EKP:n katsoessa, että kansallinen keskuspankki on laiminlyönyt sille perussäännössä määrätyn velvollisuuden, se

antaa asiasta lausunnon perusteluineen varattuaan keskuspankille, jota asia koskee, tilaisuuden esittää huomautuksensa. Jos kansallinen keskuspankki, jota asia koskee, ei noudata lausuntoa EKP:n asettamassa määräajassa, EKP voi saattaa asian yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi.

Ehdotettu pykälä vastaa voimassa olevan lain lain 40 §:ää. Selvyyden vuoksi siihen on kuitenkin lisätty säännös siitä, että yhteisöjen tuomioistuimessa Suomen Pankkia edustaa sen johtokunta.

30 §. *Virkasyyte.* Pykälän mukaan pankki-valtuutettua ja johtokunnan jäsentä syytetään virkavirheestä Helsingin hovioikeudessa. Säännös vastaa voimassa olevan lain 41 §:ää.

5 luku. Voimaantulo

31 §. *Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset.* Pykälässä on lain voimaantulosäännös. Ehdotettu laki kumoaisi voimassa olevan Suomen Pankista annetun lain.

Ehdotettu laki sisältäisi säännökset, jotka ovat tarpeen, jotta Suomen Pankki voisi tulla osaksi EKPJ:ää. EKPJ aloittaa toimintansa EMU:n kolmannen vaiheen alussa eli 1 päivänä tammikuuta 1999. Perustamissopimuksen 108 artikla edellyttää, että jäsenvaltioiden on saatettava kansallisia keskuspankkeja koskeva lainsäädäntönsä sopusointuun perustamissopimuksen ja perussäännön kanssa viimeistään siihen mennessä, jona EKPJ perustetaan. EKPJ on tarkoitus perustaa toukokuuhun vaihteessa 1998.

Perustamissopimuksen 109 e artiklan mukaan EMU:n kolmanteen vaiheeseen sisältyviä, perustamissopimuksen EKPJ:ää koskevia määräyksiä sovelletaan kolmannen vaiheen alusta ja 109 k artiklan mukaan määräyksiä sovelletaan vain niihin jäsenvaltioihin, jotka osallistuvat euroalueeseen. Ehdotettu laki tulisi voimaan samanaikaisesti, kun Suomen osallistuminen euroalueeseen alkaa.

Ehdotetut 4 §:n 1 momentti, 15 §:n 2 momentti, 16 § ja 17 §:n 2 momentti sisältävät kansallisen keskuspankin EMU:n toiseen vaiheeseen kuuluvan itsenäisyysvaatimuksen täyttämiseksi tarpeellisia muutoksia. ERI on lähentymisen edistymistä koskevissa raporteissaan katsonut, että itsenäisyysvaatimuksen täyttämiseksi tarpeellisten säännösten tulee olla voimassa, kun neuvosto 109 j artiklan 4 kohdan mukaisesti arvio, mitkä jäsenvaltiot täyttävät euroalueeseen osallistu-

misen edellytykset. Koska neuvoston on tarkoitus suorittaa arvionsa toukokuun alussa 1998, ehdotettujen 4 ja 15—17 §:n olisi tultava voimaan ennen 1 päivää toukokuuta 1998.

Pykälän 3 momentin mukaan kumottavan lain 31 §:n 1 ja 2 momenttia sovellettaisiin ehdotetun lain ylijäämän käyttöä koskevien säännösten sijasta edelleen vuoden 2001 loppuun saakka. Näin varmistettaisiin, että Suomen Pankin tullessa osaksi EKPJ:ää sen taloudellinen asema säilyisi mahdollisimman vakaana. Ehdotettujen ylijäämää koskevien säännösten soveltaminen aloitettaisiin, kun EKPJ:n toiminta olisi ehtinyt vakiintua.

Lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin voitaisiin 4 momentin mukaan ryhtyä jo ennen sen voimaantuloa. EKP perustetaan perustamissopimuksen mukaan jo ennen EMU:n kolmannen vaiheen alkamista. Ehdotettu 4 momentin säännös mahdollistaisi Suomen Pankin osallistumisen tarpeellisilta osin EKP:n toimintaan jo ennen lain voimaantuloa.

1.2. Laki rahalain kumoamisesta

1 §. Euron käyttöön ottamisen yhteydessä rahaa koskeva toimivalta siirtyy yhteisölle. Tämän vuoksi voimassa oleva rahalaki siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen ehdotetaan kumottavaksi.

Hallitusmuodon 72 §:n toisen virkkeen mukaan lailla säädetään, miten markan ulkoisesta arvosta päätetään. Säännöstä koskevan hallituksen esityksen (HE 262/1990 vp) yksityiskohtaisissa perusteluissa todetaan, että säännöksen mukaan vain rahan ulkoisen arvon määräytymistä koskevasta päätöksestä tulisi säätää laissa. Lailla säädettäisiin eduskunnan, Suomen Pankin ja valtioneuvoston toimivallanjaosta sekä keskeisistä menttelyistä tehtäessä päätöksiä markan ulkoisesta arvosta. Markan ulkoisella arvolla tarkoitetaan perustelujen mukaan markan vaihtoarvoa muihin valuttoihin nähden. Suomen osallistuessa euroalueeseen Suomen rahayksikkö on euro. Samalla toimivalta euron ulkoista arvoa koskevissa asioissa siirtyy unionitasolle, eikä ulkoista arvoa koskevia päätöksiä tehdä kansallisesti. Tämän vuoksi euron ulkoista arvoa koskevien päätösten kansallisesta valmistelusta ei säädettäisi erikseen lailla. Päätösten valmistelussa noudatettaisiin Euroopan unionin asioiden käsittelyä annettuja yleisiä säännöksiä.

2 §. Pykälä sisältää lain voimaantulosäännöksen. Ne markan ulkoista arvoa koskevat päätökset, jotka liittyvät Suomen osallistumisesta euroalueeseen koskevaan päätökseen, tehdään voimassa olevan rahalain 4 §:n (379/1996) mukaisesti. Päätökset tekee valtioneuvosto Suomen Pankin johtokunnan ehdotuksen perusteella tehdystä pankkivaltuuston esityksestä. Valtioneuvosto voi yksittäistapauksissa ja määräämillään ehdoilla Suomen Pankin vastaavalla tavalla tekemästä esityksestä valtuuttaa valtiovarainministeriön päättämään muutoksista markan ulkoiseen arvoon ja vaihtelualueen rajoihin.

Rahaa koskeva toimivalta siirtyy euron käyttöön ottamisen yhteydessä yhteisölle. Useita kansallisia rahayksikköjä koskevia kansallisia säännöksiä tullaan yhteisön sekundaarilainsäädännön mukaan kuitenkin soveltamaan niin kauan kuin ne ovat laillisia maksuvälineitä. Senkin jälkeen kansallisiin rahayksikköjen lunastamiseen sovelletaan kansallisia säännöksiä. Tämän vuoksi on tarpeen, että useita voimassa olevan rahalain säännöksiä sovelletaan niin kauan kuin se on tarpeen yhteisön lainsäädännön nojalla.

Pykälän 2 momentin 1 kohdan mukaan seuraavia kumottavan rahalain säännöksiä sovellettaisiin siihen asti, kun sen nojalla liikkeeseen lasketut rahat lakkaavat olemasta laillisia maksuvälineitä:

- Suomen markan jakautuminen sataan penniin (1 §);

- valtiovarainministeriön oikeus päättää tarvittaessa maksujen pennimäärien pyöristämisestä (8 §);

- Suomen Pankin velvollisuus ottaa vastaan seteleitä ja metallirahaa rajoituksetta sekä muiden velvollisuus ottaa vastaan samassa maksussa metallirahaa vain enintään 50 kappaletta (10 §); sekä

- metalliraha-asetuksen (676/1991) voimassa olo sitä koskevan voimassa olevan rahalain säännöksen mukaisesti (17 §:n 3 momentti).

Momentin 2 kohdan mukaan kumottavan rahalain 15 §:n säännöstä seuraavien päätösten julkaisemisesta Suomen säädöskokoelmaa sovellettaisiin siihen asti, kun kumottun rahalain nojalla liikkeeseen lasketut rahat lakkaavat olemasta laillisia maksuvälineitä:

- Suomen Pankin päätös setelien nimellisarvoista ja ominaisuuksista (6 §:n 2 momentti);

- valtiovarainministeriön päätös metallirahojen nimellisarvoista ja ominaisuuksista

(7 §:n 2 momentti);

- valtiovarainministeriön päätös maksujen pennimäärien pyöristämisestä (8 §);

- Suomen Pankin päätös setelien lakkauttamisesta laillisina maksuvälineinä (14 §:n 1 momentti).

Momentin 3 kohdan mukaan kumottavan rahalain 11 §:n 1 momenttia ja 18 §:n 1 momenttia ehdotetaan sovellettavaksi setelien osalta siihen saakka, kunnes kumottavan rahalain nojalla liikkeeseen lasketut setelit ovat lakanneet olemasta laillisia maksuvälineitä. Kumottavan rahalain 11 §:n 1 momentin mukaan rahaa, joka on huomattavasti vahingoittunut ei tule käyttää maksuvälineenä, eikä sitä tarvitse hyväksyä maksuksi. Kumottavan rahalain 18 §:n 1 momentin mukaan setelit ja metallirahat, jotka ovat laillisia maksuvälineitä ennen lain voimaantuloa annettujen säännösten nojalla, pysyvät edelleen laillisina maksuvälineinä, kunnes lain 14 §:n 1 momentin nojalla toisin määrätään.

Momentin 4 kohdan mukaan seuraavia kumottavan rahalain säännöksiä sovellettaisiin yhteisön lainsäädännön mukaisesti euron käyttöön ottamista koskevan siirtymäajan eli 31 päivään joulukuuta 2001:

- säännös Suomen Pankin oikeudesta päättää setelien nimellisarvoista ja ominaisuuksista (6 §:n 2 momentti); sekä

- säännös valtiovarainministeriön oikeudesta päättää metallirahojen nimellisarvoista ja ominaisuuksista (7 §:n 2 momentti).

Momentin 5 kohdan mukaan kumottavan rahalain 14 §:n 1 momentin säännöstä Suomen Pankin oikeudesta päättää setelien lakkauttamisesta laillisena maksuvälineenä sovellettaisiin niin kauan kuin kumottavan rahalain nojalla liikkeeseen lasketut setelit ovat laillisia maksuvälineitä eli 30 päivään kesäkuuta 2002. Säännös valtiovarainministeriön oikeudesta päättää metallirahojen lakkauttamisesta laillisena maksuvälineenä sisällytettäisiin ehdotettuun lakiin metallirahasta.

Momentin 6 kohdan mukaan kumottavan rahalain 18 §:n 2 ja 3 momentin ennen vuotta 1963 liikkeeseen laskettuja rahoja koskevia säännöksiä sovellettaisiin vuoden 2003 loppuun asti. Valtiovarainministeriön päätöksellä eräiden metallirahojen lakkauttamisesta laillisina maksuvälineinä (543/1993) ja Suomen Pankin päätöksellä eräiden setelien lakkauttamisesta laillisina maksuvälineinä (544/1993) on lakkautettu laillisina maksu-

välineinä kaikki ennen vuotta 1963 liikkeeseen lasketut setelit ja metallirahat. Päätökset tulivat voimaan 1 päivänä tammikuuta 1994. Ehdotetun säännöksen perusteella Suomen Pankki voi lunastaa mainittujen päätösten tarkoittamat setelit ja metallirahat rahalain mukaisesta arvosta.

Momentin 7 kohdan mukaan kumottavan rahalain 11 §:n 2 momentin säännöstä Suomen Pankin velvollisuudesta ottaa vastaa rikkinäisiä seteleitä sekä 14 §:n 2 momentin säännöstä Suomen Pankin velvollisuudesta lunastaa nimellisarvosta ne setelit, jotka eivät enää ole laillisia maksuvälineitä ehdotetaan sovellettavaksi kymmenen vuoden ajan siitä, kun kumottavan rahalain nojalla liikkeeseen lasketut setelit ovat lakanneet olemasta laillisia maksuvälineitä. Metallirahojen koskevasta vastaavasta lunastusvelvollisuudesta ehdotetaan säädettäväksi laissa metallirahasta.

Pykälän 3 momentin mukaan kumottavan rahalain 15 §:ää ei sovellettaisi eräisiin pykälän tarkoittamiin päätöksiin. Valtioneuvoston ja valtiovarainministeriön markan ulkoisen arvon määristä koskeviin päätöksiin liittyvää julkaisemisvelvoitetta ei ole tarpeen jatkaa, koska tällaisia päätöksiä ei euroalueella voida tehdä. Myöskään valtiovarainministeriön metallirahojen lakkauttamista laillisena maksuvälineenä koskevan päätöksen julkaisemisvelvoitetta ei tässä säännöksessä esitetä jatkettavaksi, vaan velvoite ehdotetaan sisällytettäväksi ehdotettuun lakiin metallirahasta.

1.3. Laki metallirahasta

1 §. Pykälän mukaan valtiolla olisi edelleen yksinoikeus lyöttää Suomessa metallirahaa omaan lukuunsa. Säännös koskisi euroja senttimääräisiä metallirahoja sekä viimeistään 1 päivänä heinäkuuta 2002 päättyvän siirtymävaiheen aikana myös markka- ja pennimääräisiä metallirahoja.

Valtion yksinoikeutta lyöttää metallirahaa rajoittaisi kuitenkin yhteisön lainsäädäntö. Perustamissopimuksen 105 a artiklan 2 kohdan mukaan jäsenvaltiot voivat laskea liikkeeseen metallirahoja saatuaan EKP:n hyväksymisen liikkeeseen laskemisen määrälle. Neuvosto voi myös EKP:a kuultuaan toteuttaa toimenpiteitä kaikkien liikkeeseen tarkoitettujen metallirahojen yksikköarvojen ja teknisten eritelmien yhdenmukaistamiseksi siinä laajuudessa kuin se on tarpeen niiden

moitteettoman liikkeen turvaamiseksi yhteisössä.

Neuvoston on tarkoitus antaa asetus euro-metallirahojen yksikköarvoista ja teknisistä eritelmistä sekä asetus euron käyttöön ottamisesta.

2 §. Voimassa olevan rahalain tapaan metallirahat laskisi liikkeeseen Suomen Pankki ja asianomainen ministeriö luovuttaisi rahat Suomen Pankille niiden nimellisarvosta liikkeeseen laskemista varten.

Pykälän 3 momentin mukaan Suomen Pankki ja ministeriö voisivat sopia metallirahan liikkeeseen laskemisessa sovellettavasta menettelystä. Säännös mahdollistaisi muun muassa sen, että Suomen Pankki hankkisi 2 momentin edellyttämän EKP:n hyväksymisen liikkeeseen laskemisen määrälle. Säännöksen perusteella Suomen Pankki ja ministeriö voisivat edelleen myös sopia juhla- ja erikoisrahojen liikkeeseen laskemisesta ja jakelusta, jos se yhteisön lainsäädännön mukaan on euroalueella ylipäänsä mahdollista.

Pykälä koskisi euro- ja senttimääräisiä metallirahoja sekä viimeistään 1 päivänä heinäkuuta 2002 päättyvän siirtymävaiheen aikana myös marka- ja pennimääräisiä metallirahoja.

3 §. Pykälässä olisi säännökset vahingoituneesta metallirahasta. Pykälä vastaa voimassa olevan rahalain 11 §:n 1 ja 3 momentteja. Pykälä koskisi euro- ja senttimääräisiä metallirahoja sekä viimeistään 1 päivänä heinäkuuta 2002 päättyvän siirtymävaiheen aikana myös marka- ja pennimääräisiä metallirahoja.

4 §. Pykälässä säädettäisiin Suomen Pankille palautuneiden metallirahojen lunastamisesta. Säännös vastaa voimassa olevan rahalain 12 §:ää. Säännös koskisi sekä euro- ja senttimääräisiä että marka- ja pennimääräisiä metallirahoja.

5 §. Pykälässä säädettäisiin metallirahojen lakkauttamisesta laillisina maksuvälineinä. Säännökset vastaavat pääosin voimassa olevan rahalain 14 ja 15 §:n metallirahaa koskevia säännöksiä. Pykälän soveltamista rajoittaa kuitenkin yhteisön lainsäädäntö. Pykälä koskisi sekä euro- ja senttimääräisiä että marka- ja pennimääräisiä metallirahoja.

6 §. Pykälässä olisi voimaantulosäännös. Pykälän 2 momentin mukaan metallirahat, jotka ovat laillisia maksuvälineitä ennen ehdotetun lain voimaantuloa annettujen säännösten nojalla, pysyvät edelleen laillisina maksuvälineinä, kunnes ehdotetun lain 5 §:n

1 momentin nojalla toisin päätetään. Säännös on tarpeen, jotta 12 päivänä huhtikuuta 1991 annetun metalliraha-asetuksen mukaiset metallirahat pysyisivät edelleen laillisina maksuvälineinä.

2. Voimaantulo

Lait ehdotetaan tulemaan voimaan, kun Suomi Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 109 l artiklan mukaisesti osallistuu yhtenäisvaluutan alueeseen.

Suomen Pankin riippumattomuutta, pääjohtajan riippumattomuutta ja toimivaltaa hänen toimiessaan EKP:n neuvostossa, johdokunnan jäsenen virkasuhteen päättämistä ja sivutoimilupaa koskevat säännökset ovat osa EMU:n toiseen vaiheeseen kuuluvaa, perustamissopimuksen edellyttämää keskuspankin itsenäisyysvaatimusta. Perustamissopimuksen 108 artikla edellyttää, että unionin jäsenvaltioiden on saatettava kansallista keskuspankkiaan koskeva lainsäädäntönsä perustamissopimuksen ja perussäännön mukaiseksi viimeistään päivänä, jolloin EKPJ perustetaan. Tästä syystä Suomen Pankista annettavaksi ehdotetun lain 4 ja 15—17 §:n olisi tultava voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun laki on hyväksytty ja vahvistettu.

3. Säättämisjärjestys

Seuraavat 1. lakiehdotuksen keskeisimmistä muutoksista perustuvat välittömästi perustamissopimukseen tai perussääntöön eli unionisopimukseen: Suomen Pankin toimiminen EKPJ:n osana EKP:n ohjeiden ja suuntaviivojen mukaisesti (1 §:n 2 ja 3 momentti), Suomen Pankin toiminnan tavoitteet (2 §), Suomen Pankin tehtävä toteuttaa EKP:n neuvoston määrittelemää rahapolitiikkaa, huolehtia valuuttavarannon hallussapidosta ja hoidosta sekä setelien liikkeeseen laskemisesta (3 §), Suomen Pankin riippumattomuus EKPJ:n tehtävien hoidossa (4 §:n 1 momentti), Suomen Pankin luotonannon vakuusvaatimus (7 §), Suomen Pankin pääjohtajan riippumattomuus ja toimivalta (15 §:n 2 momentti), Suomen Pankin pääjohtajan erottaminen tehtävästään (16 §) sekä EKPJ:ssä kertyvän rahoitustulon huomiointi ottaminen Suomen Pankin yli- tai alijäämässä (21 §:n 1 ja 2 momentti).

Lailla Suomen liittymisestä Euroopan unioniin tehdyn sopimuksen eräiden mää-

räysten voimaansaattamisesta (1540/1994) saatettiin voimaan myös unionisopimus Suomessa lainsäädännön alaan kuuluvilta osin koko laajuudessaan, ja Suomi on sitoutunut kaikkiin unionin jäsenyydestä aiheutuviin velvoitteisiin. Eduskunnan perustuslakivaliokunta on todennut (PeVL 18/1997 vp), että koska EU-liittymissopimuksen voimaansaattamislaki käsiteltiin poikkeuslakina supistetussa perustuslainsäätämisyjärjestyksessä, ovat myös EMU:n kolmanteen vaiheeseen siirtymistä ja yhteisen rahan käyttöä koskevat sopimusmääräykset tulleet voimaansaateuiksi, asianomaisin kohdin myös poikkeuksina perustuslaeistamme.

Edellä tarkoitettut muutokset johtuvat välittömästi liittymissopimuksesta, eivätkä voimaansaattamislain vaikeutetun käsittelyjärjestyksen vuoksi enää vaikuta lakiehdotuksen käsittelyjärjestykseen.

Esityksessä ei muilta osin ehdoteta muutoksia Suomen Pankin tai pankkivaltuutettujen valtiosääntöoikeudelliseen asemaan. Edellä esitetyn perusteella lakiehdotukset voitaisiin hallituksen käsityksen mukaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

Suomen Pankista

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

2 §

Yleiset säännökset

Tavoite

1 §

Suomen Pankin ensisijaisena tavoitteena on perustamissopimuksen mukaisesti pitää yllä hintavakautta.

Asema

Suomen Pankki on Suomen keskuspankki. Se on itsenäinen julkisoikeudellinen laitos.

Suomen Pankki toimii Euroopan yhteisön perustamissopimuksessa, jäljempänä *perustamissopimus*, sekä Euroopan keskuspankkijärjestelmän ja Euroopan keskuspankin perussäännössä, jäljempänä *perussääntö*, määrättyllä tavalla osana Euroopan keskuspankkijärjestelmää.

Hoitaessaan Euroopan keskuspankkijärjestelmän tehtäviä Suomen Pankki toimii Euroopan keskuspankin suuntaviivojen ja ohjeiden mukaisesti.

Suomen Pankin on perustamissopimuksen mukaisesti tuettava muidenkin talouspolitiikan tavoitteiden saavuttamista vaarantamatta kuitenkaan 1 momentissa säädettyä tavoitetta.

3 §

Tehtävät

Suomen Pankin tehtävänä on toteuttaa osaltaan Euroopan keskuspankin neuvoston määrittelemää rahapolitiikkaa.

Suomen Pankin tehtävänä on myös:

1) huolehtia osaltaan rahahuollosta ja seteli-liikkeeseen laskemisesta;

2) huolehtia osaltaan valuuttavarannon hallussapidosta ja hoidosta;

3) huolehtia osaltaan maksu- ja muun rahoitusjärjestelmän luotettavuudesta ja tehokkuudesta sekä osallistua sen kehittämiseen;

4) huolehtia toimintansa kannalta tarpeellisten tilastojen laatimisesta ja julkaisemisesta.

4 §

Riippumattomuus ja yhteistoiminta muiden viranomaisten kanssa

Hoitaessaan Euroopan keskuspankkijärjestelmän tehtäviä Suomen Pankki tai sen toimielimen jäsen ei saa pyytää tai ottaa vastaan toimintaansa koskevia määräyksiä muulta kuin Euroopan keskuspankilta.

Suomen Pankin on oltava tarvittaessa yhteistoiminnassa valtioneuvoston ja muiden viranomaisten kanssa.

5 §

Toimivaltuudet

Suomen Pankki voi tehtäviensä hoitamiseksi:

1) antaa ja ottaa luottoa;

2) ottaa vastaan ja tehdä talletuksia;

3) harjoittaa arvopaperi-, jalometalli- ja valuuttakauppaa;

4) hoitaa maksuliikettä ja maksujen selvitystä;

5) harjoittaa muutakin arvopaperi-, rahat tai valuuttamarkkinatoimintaa;

6) antaa pankeille ja muille rahalaitoksille sekä vastaaville yhteisöille rahan käsittelyä koskevia määräyksiä ja ohjeita.

Suomen Pankki voi omistaa osakkeita, osuuksia ja kiinteistöjä siinä määrin kuin se on perusteltua pankin tehtävien hoitamiseksi tai toiminnan järjestämiseksi.

6 §

Julkisen rahoituksen kieltö

Suomen Pankki ei saa antaa luottoa Euroopan unionin toimielimille tai laitoksille, Euroopan unionin jäsenvaltiolle, sen alueelliselle, paikalliselle tai muulle viranomaiselle taikka muulle julkisyhteisölle.

Suomen Pankki ei myöskään saa merkitä 1 momentissa tarkoitettujen yhteisöjen liikkeeseen laskemia velkasitoumuksia.

Mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, koskee luottolaitoksia lukuun ottamatta myös yrityksiä, joissa 1 momentissa tarkoitettulla julkisyhteisöllä on määräysvalta. Suomen Pankin on keskuspankkirahoituksessa kohdeltava julkisessa omistuksessa olevia luottolaitoksia samalla tavalla kuin yksityisiä luottolaitoksia.

7 §

Vakuudet

Suomen Pankilla on oltava luotonannossaan riittävät vakuudet.

8 §

Peruspääoma

Suomen Pankilla on kantarahasto ja vararahasto.

Vararahastoa voidaan käyttää kantarahaston korotukseen tai alijäämän kattamiseen siten kuin 21 §:ssä säädetään.

2 luku

Hallinto

9 §

Toimielimet

Suomen Pankin toimielimiä ovat pankkivaltuusto ja johtokunta.

10 §

Pankkivaltuusto

Pankkivaltuustoon kuuluu yhdeksän eduskunnan valitsemaa pankkivaltuutettua. Pankkivaltuutetut valitsevat keskuudestaan puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan.

Pankkivaltuutettu on velvollinen eroamaan, jos hänet kutsutaan valtioneuvoston jäseneksi tai nimitetään johtokunnan jäseneksi taikka jos hän on ottanut sellaisen toimen, joka pankkivaltuuston yksimielisen päätöksen mukaan ei sovellu hoidettavaksi pankkivaltuutetun toimen ohella.

11 §

Pankkivaltuuston tehtävät

Suomen Pankin hallintoa ja toimintaa valvovana toimielimenä pankkivaltuuston tehtävänä on:

1) vahvistaa johtokunnan esityksestä pankin tilinpäätöksen perusteet;

2) päättää tilintarkastajien lausunnon perusteella pankin tuloslaskelman ja taseen vahvistamisesta;

3) päättää johtokunnan esityksestä pankin tilikauden tulosta koskevista toimenpiteistä;

4) antaa eduskunnalle vuosittain kertomus pankin toiminnasta ja hallinnosta sekä pankkivaltuuston käsittelemistä tärkeimmistä asioista;

5) antaa eduskunnalle tarvittaessa kertomuksia rahapolitiikan toteuttamisesta ja muusta pankin toiminnasta.

Pankkivaltuuston tehtävänä Suomen Pankin hallinnon osalta on:

1) tehdä esitys johtokunnan jäsenen viran täyttämisestä valtioneuvostolle;

2) päättää johtokunnan jäsenen palkkauksen, virkavapauden ja vuosiloman määräytymisen perusteista sekä viran hoitamisesta yli viikon kestävästä virkavapauden ajan;

3) päättää varoituksen antamisesta johtokunnan jäsenelle sekä ratkaista muut johtokunnan jäsenten virkasuhteeseen liittyvät asiat;

4) nimittää johtajat johtokunnan esityksestä;

5) määrätä johtokunnan varapuheenjohtaja;

6) vahvistaa pankin eläke- ja perhe-eläkesäännöt sekä antaa johtokunnan esityksestä määräykset pankin eläkevastuun hoitamisesta;

7) antaa johtokunnan esityksestä määräykset pankin virkamiehiltä vaadittavasta kielitaidosta.

Lisäksi pankkivaltuuston tehtävänä on:

1) päättää eduskunnalle tehtävistä esityksistä;

2) päättää valtioneuvostolle tehtävistä ehdotuksista periaatteellisesti merkityksellisissä asioissa;

3) vahvistaa eduskunnan valitsemille tilintarkastajille ja heidän sihteerilleen maksettavien palkkioiden ja korvausten perusteet;

4) vahvistaa johtokunnan esityksestä 15 §:n 3 momentissa tarkoitettu johtosääntö;

5) määrätä maksettavaksi korvaus pankin virkamiehen nimittämisestä määräajaksi il-

man laissa säädettyä perustetta.

Pankkivaltuustolla on oikeus saada tässä pykälässä säädettyjen tehtäviensä hoitamiseksi tarvittavat tiedot.

12 §

Pankkivaltuuston päätöksenteko

Pankkivaltuusto on päätösvaltainen, kun läsnä on vähintään kuusi jäsentä. Päätökseksi katsotaan mielipide, jota useimmat ovat kannattaneet. Jos äännet menevät tasan, ratkaisee puheenjohtajan ääni.

Johtokunnan jäsenillä on oikeus olla läsnä ja käyttää puhevaltaa pankkivaltuuston kokouksessa.

13 §

Johtokunta

Johtokuntaan kuuluu puheenjohtaja ja enintään viisi muuta jäsentä, jotka tasavallan presidentti nimittää virkoja haettaviksi julkistamatta. Johtokunnan puheenjohtaja nimitetään seitsemän vuoden toimikaudeksi ja muut johtokunnan jäsenet viiden vuoden toimikaudeksi. Johtokunnan jäsenellä on oltava tehtävien edellyttämä asiantuntemus.

Johtokunnan puheenjohtaja on Suomen Pankin pääjohtaja.

Sama henkilö voidaan nimittää johtokunnan jäseneksi enintään kolmeksi toimikaudeksi. Johtokunnan puheenjohtajaksi voidaan sama henkilö kuitenkin nimittää kahdeksi toimikaudeksi, vaikka hän on toiminut aikaisemmin johtokunnan jäsenenä.

14 §

Johtokunnan tehtävät

Johtokunta huolehtii Suomen Pankille kuuluvien tehtävien hoitamisesta ja pankin hallinnosta, jollei asia ole lailla säädetty pankkivaltuuston tehtäviin kuuluvaksi tai jollei rahoitustarkastuslaista (503/1993) muuta johdu.

Pankin toiminta on järjestettävä tehokkaalla ja taloudellisella tavalla.

Johtokunnalla on oikeus antaa tarkempia määräyksiä pankin yksiköiden ja pankin palveluksessa olevien tehtävistä ja toimivallasta.

Pääjohtaja ja muut johtokunnan jäsenet

ovat velvollisia säännöllisesti antamaan selvityksiä pankkivaltuustolle rahapolitiikan toteuttamisesta ja muusta pankin toiminnasta.

15 §

Johtokunnan päätöksenteko

Johtokunta on päätösvaltainen, kun läsnä on vähintään kolme jäsentä. Päätökseksi katsotaan mielipide, jota useimmat ovat kannattaneet. Jos äänet menevät tasan, ratkaisee puheenjohtajan ääni.

Suomen Pankin pääjohtajan riippumattomuudesta ja toimivallasta hänen suorittaessaan tehtäviään Euroopan keskuspankin neuvostossa määrätään perustamissopimuksessa ja perussäännössä.

Johtokunnan päätösmenettelystä ja esittelystä sen yhteydessä voidaan antaa tarkempia määräyksiä johtosäännössä.

16 §

Johtokunnan jäsenen virkasuhteen päättäminen

Tasavallan presidentti voi erottaa johtokunnan jäsenen tehtävästään ainoastaan, jos hän ei enää täytä niitä vaatimuksia, joita hänen tehtävänsä edellyttävät tai jos hän on syyllistynyt vakavaan rikkomukseen.

Edellä 1 momentissa tarkoitettusta päätöksestä saa muu johtokunnan jäsen kuin puheenjohtaja valittaa korkeimpaan hallinto-oikeuteen noudattaen soveltuvin osin, mitä hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään. Johtokunnan puheenjohtajan valitusoi-keudesta määrätään perussäännössä.

17 §

Johtokunnan jäsenen sivutoimilupa

Johtokunnan jäsen ei saa ottaa vastaan eikä pitää sivutointa, ellei pankkivaltuusto hakemuksesta myönnä hänelle siihen lupaa. Sivutoimilupa voidaan antaa myös määräajaksi ja rajoitettuna. Sivutoimilupa voidaan peruuttaa, kun siihen on syytä.

Harkittaessa sivutoimiluvan myöntämistä on otettava huomioon, että johtokunnan jäsen ei saa tulla sivutoimen vuoksi esteelliseksi tehtävässään. Sivutoimi ei myöskään saa vaarantaa luottamusta johtokunnan jäse-

neen hänen Euroopan keskuspankkijärjestelmän tai muiden tehtäviensä hoidossa eikä muutenkaan haitata tehtävien asianmukaista hoitamista.

Sivutoimella tarkoitetaan 1 ja 2 momentissa virkaa sekä palkattua ja palkatonta työtä ja tehtävää, joista johtokunnan jäsenellä on oikeus kieltäytyä, samoin kuin ammattia, elinkeinoa ja liikettä.

18 §

Tilintarkastajien valinta

Eduskunta valitsee Suomen Pankin tilinpäätöstä ja kirjanpitoa sekä hallintoa tarkastamaan viisi tilintarkastajaa ja kullekin heistä yhden varajäsenen.

Vähintään kahden tilintarkastajan sekä heidän varajäsentensä on oltava Keskuskauppa-kamarin hyväksymiä tilintarkastajia tai julkishallinnon ja talouden tilintarkastajan tutkinnon suorittaneita.

Tilintarkastajat valitsevat keskuudestaan puheenjohtajan ja ottavat sihteerin, jonka tulee olla Keskuskauppa-kamarin hyväksymä tilintarkastaja.

3 luku

Tilinpäätös, rahoitustulo, ylijäämän käyttö ja tilintarkastus

19 §

Tilinpäätös

Suomen Pankin tilikausi on kalenterivuosi.

Tilinpäätös, joka käsittää taseen, tuloslaskelman ja niiden liitetiedot sekä toimintakertomuksen, on laadittava helmikuun loppuun mennessä ja julkaistava huhtikuun loppuun mennessä.

Tilinpäätöksen tulee antaa oikeat ja riittävät tiedot pankin taloudellisesta asemasta ja tuloksen muodostumisesta. Tilinpäätöksen laatii ja allekirjoittaa johtokunta.

Pankin tase julkistetaan tilikauden aikana kuukausittain.

20 §

Kirjanpito

Suomen Pankin on kirjanpidossaan noudatettava hyvää kirjanpitoa.

Tilinpäätöksessä voidaan tehdä varauksia, jos se pankin rahastojen reaaliarvon turvaamiseksi taikka valuuttakurssien tai arvopapereiden markkinahintojen muutoksista aiheutuvien tuloksen vaihtelujen tasaamiseksi on tarpeen.

Tilinpäätöksessä voidaan tehdä pankin eläkevastuun kattamiseksi tarpeellisia varauksia.

21 §

Rahoitustulo ja ylijäämän käyttö

Euroopan keskuspankkijärjestelmässä rahapoliittisten tehtävien hoidon yhteydessä kertyvä rahoitustulo lasketaan ja jaetaan kansallisten keskuspankkien kesken perussäännön määräysten ja Euroopan keskuspankin neuvoston tekemien päätösten mukaisesti.

Suomen Pankin ylijäämästä, sen jälkeen kun Euroopan keskuspankkijärjestelmässä kertyvä rahoitustulo on jaettu, käytetään puolet vararahaston kartuttamiseen. Muu osa ylijäämästä siirretään käytettäväksi valtion tarpeisiin. Pankkivaltuusto voi päättää ylijäämän käyttämisestä toisin, jos se pankin taloudellisen aseman tai vararahaston suuruuden vuoksi on perusteltua. Valtion tarpeisiin käytettävän ylijäämän osan käytöstä päättää eduskunta.

Jos pankin tilinpäätös on alijäämäinen, alijäämä on katettava vararahastosta. Siltä osin kuin vararahasto ei riitä, alijäämä voidaan jättää kattamatta toistaiseksi. Seuraavien vuosien ylijäämä on ensisijaisesti käytettävä kattamatta jääneiden alijäämien kattamiseen.

22 §

Tilintarkastus

Eduskunnan valitsevat tilintarkastajat toimittavat Suomen Pankin tilintarkastuksen vuosittain tilivuotta seuraavan maaliskuun loppuun mennessä.

Tilintarkastuksessa on noudatettava hyvää tilintarkastustapaa.

Tilintarkastajien käyttöön on annettava kaikki asiakirjat ja tiedot, jotka he katsovat tarpeellisiksi tilintarkastuksen toimittamiseksi.

Euroopan unionin neuvoston hyväksymien tilintarkastajien oikeudesta tarkastaa Suomen

Pankin kirjanpito ja tilit sekä saada tiedot pankin toimista määrätään perussäännössä.

23 §

Tilintarkastuskertomus

Eduskunnan valitsemien tilintarkastajien tulee antaa pankkivaltuustolle kirjallinen tarkastuskertomus, joka sisältää lausunnot pankkivaltuuston vahvistamien tilinpäätöksen perusteiden noudattamisesta tilinpäätöstä laadittaessa, tuloslaskelman ja taseen vahvistamisesta sekä johtokunnan ehdotuksesta pankin tulosta koskeviksi toimenpiteiksi. Lisäksi tilintarkastuskertomukseen on otettava mahdolliset muistutukset, jotka saattavat vaikuttaa tuloslaskelman ja taseen vahvistamiseen.

4 luku

Erinäiset säännökset

24 §

Hallintomenettely ja virkakieli

Suomen Pankissa noudatetaan hallintomenettelylakia (598/1982) käsiteltäessä hallintoasioita.

Suomen Pankin virkakiielestä on voimassa, mitä kaksikielisen virka-alueen virkakiielestä säädetään.

25 §

Maksut

Suomen Pankki on oikeutettu perimään suoritteistaan maksuja. Pankin viranomais toiminnan suoritteista perittäviä maksuja määrättäessä on, muiden kuin Euroopan keskuspankkijärjestelmän tehtävistä perittävien maksujen osalta, otettava soveltuvin osin huomioon, mitä valtion maksuperustelaisissa (150/1992) säädetään.

26 §

Oikeus saada ja antaa tietoja

Suomen Pankilla on muiden salassapitosäännösten estämättä oikeus saada viranomaisilta sekä luotto- ja rahoituslaitoksilta ja muilta rahoitusmarkkinoilla toimivilta kaikki

ne ilmoitukset, selvitykset ja muut tiedot, jotka ovat tarpeen pankin laissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi.

Suomen Pankilla on salassapitosäännösten estämättä velvollisuus antaa tietoja rahoitusmarkkinoita valvovalle viranomaiselle sekä muita kuin tilastotarkoituksiin saatuja tietoja muulle viranomaiselle, jolla on lain nojalla oikeus saada sellaisia tietoja. Tilastotarkoituksiin saatuja tietoja pankilla on oikeus luovuttaa muulle viranomaiselle tilastotarkoituksiin, jos viranomaisella on lain nojalla oikeus saada sellaisia tietoja.

Oikeudesta saada ja antaa Euroopan keskuspankkijärjestelmän tehtäviä koskevia tietoja säädetään lisäksi Euroopan yhteisön lainsäädännössä.

27 §

Velvollisuus antaa tietoja valiokunnalle

Suomen Pankki on velvollinen antamaan eduskunnan valiokunnalle kaikki ne tiedot, jotka ovat tarpeen valiokunnan tehtävien hoitamiseksi.

28 §

Oikeus saada tietoja maksuasetilastointia varten

Jokaisen on annettava Suomen Pankille maksuasetilastointia varten sen antamien ohjeiden mukaisesti tiedot seuraavista toimistaan:

- 1) maksut ulkomaille ja ulkomailta;
- 2) saamiset ulkomailta, muut ulkomailla olevat varat sekä velat ulkomaille;
- 3) muista toimista, jotka muuttavat tai saattavat muuttaa saamisia ulkomailta tai velkoja ulkomaille.

Suomen Pankki voi uhkasakolla velvoittaa antamaan 1 momentissa tarkoitetut tiedot. Uhkasakon tuomitsee maksettavaksi Suomen Pankki.

Edellä 2 momentissa tarkoitetusta päätöksestä saadaan valittaa korkeimpaan hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. Päätös voidaan valituksesta

huolimatta panna täytäntöön, jollei valitusviranomainen toisin määrää.

29 §

Puhevallan käyttö ja oikeuspaikka

Johtokunta käyttää Suomen Pankin puhevaltaa Euroopan yhteisöjen tuomioistuimessa ja muissa tuomioistuimissa sekä muissa viranomaisissa ja yhteisöissä.

Riita-asioissa Suomen Pankki vastaa Helsingin käräjäoikeudessa.

30 §

Virkasyyte

Pankkivaltuutettua ja johtokunnan jäsentä syytetään virkavirheestä Helsingin hovioikeudessa.

5 luku

Voimaantulo

31 §

Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

Tämä laki tulee voimaan, kun Suomi perustamissopimuksen 109 l artiklan mukaisesti osallistuu yhtenäisvaluutan alueeseen. Tällä lailla kumotaan Suomen Pankista 24 päivänä heinäkuuta 1997 annettu laki (719/1997) siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen, jäljempänä *aikaisempi laki*. Aikaisemman lain 36 § on kuitenkin voimassa, kunnes lailla toisin säädetään.

Tämän lain 4 ja 15—17 § tulevat kuitenkin 1 momentista poiketen voimaan jo päivänä kuuta 1998. Niiden voimaantuloon asti sovelletaan aikaisemman lain 5 ja 17—19 §:ää.

Aikaisemman lain 31 §:n 1 ja 2 momenttia sovelletaan tämän lain 21 §:n 2 momentin sijasta 1 päivään tammikuuta 2002.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

2.

Laki**rahallain kumoamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Tällä lailla kumotaan 16 päivänä huhtikuuta 1993 annettu rahalaki (358/1993) siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen.

2 §

Tämä laki tulee voimaan, kun Suomi Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 109 artiklan mukaisesti osallistuu yhtenäisvaluuttan alueeseen.

Rahallain säännöksiä sovelletaan kuitenkin edelleen seuraavasti:

1) 1, 8 ja 10 §:ää sekä 17 §:n 3 momenttia ja siinä tarkoitettua metalliraha-asetusta (676/1991) siihen asti, kun rahallain nojalla liikkeeseen lasketut rahat lakkaavat olemasta laillisia maksuvälineitä;

2) 15 §:ää 4 ja 5 kohdassa sekä 3 momentissa säädetyn poikkeuksen siihen asti, kun rahallain nojalla liikkeeseen lasketut rahat lakkaavat olemasta laillisia maksuvälineitä;

3) 11 §:n 1 momenttia ja 18 §:n 1 momenttia setelien osalta siihen asti, kun rahallain nojalla liikkeeseen lasketut setelit lakkaavat olemasta laillisia maksuvälineitä;

4) 6 §:n 2 momenttia ja 7 §:n 2 momenttia Euroopan yhteisön lainsäädännön mukaisesti 31 päivään joulukuuta 2001;

5) 14 §:n 1 momenttia setelien osalta 30 päivään kesäkuuta 2002;

6) 18 §:n 2 ja 3 momenttia 31 päivään joulukuuta 2003;

7) 11 §:n 2 momenttia ja setelien osalta 14 §:n 2 momenttia kymmenen vuoden ajan siitä, kun rahallain nojalla liikkeeseen lasketut setelit ovat lakanneet olemasta laillisia maksuvälineitä.

Mitä rahallain 15 §:ssä säädetään lain 4 §:ssä tarkoitetuista markan ulkoisen arvon määrittämisestä koskevista ja lain 14 §:n 1 momentissa tarkoitettua metallirahojen lakauttamisesta laillisina maksuvälineinä koskevista päätöksistä, ei sovelleta tämän lain tultua voimaan.

3.

Laki**metallirahasta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Valtiolla on yksinoikeus Euroopan yhteisön lainsäädännön mukaisesti lyöttää Suomessa metallirahaa omaan lukuunsa.

2 §

Metallirahat laskee liikkeeseen Suomen Pankki. Asianomainen ministeriö luovuttaa rahat Suomen Pankille nimellisarvosta liikkeeseen laskemista varten.

Liikkeeseen laskettavan metallirahan määälle on saatava Euroopan keskuspankin hyväksyminen.

Suomen Pankki ja asianomainen ministeriö

voivat sopia metallirahan liikkeeseen laskemisessa sovellettavasta menettelystä.

3 §

Metallirahaa, joka on huomattavasti vahingoittunut, ei saa käyttää maksuvälineenä, eikä sitä tarvitse hyväksyä maksuksi.

Suomen Pankki on velvollinen ottamaan vastaan vahingoittuneen metallirahan, jos se voidaan varmasti todeta oikeaksi.

4 §

Valtio lunastaa Suomen Pankille palaautettua, Suomen Pankin liikkeeseen laskemat

metallirahat niiden nimellisarvosta.

5 §

Asianomainen ministeriö voi Euroopan yhteisön lainsäädännön mukaisesti päättää metallirahojen lakkauttamisesta laillisina maksuvälineinä.

Suomen Pankki on kuitenkin velvollinen lunastamaan nimellisarvosta kymmenen vuoden ajan 1 momentissa tarkoitetun päätöksen voimaantulosta metallirahat, jotka eivät enää ole laillisia maksuvälineitä.

Valtiolla on vastaavasti velvollisuus lunastaa Suomen Pankin 2 momentin mukaisesti lunastamat metallirahat vuoden kuluessa momentissa säädetyn määräajan päättymisestä.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu ministeriön päätös on julkaistava Suomen säädöskoelmassa viimeistään kuusi kuukautta ennen päätöksen voimaantuloa, jollei erityisestä syystä muuta johdu.

6 §

Tämä laki tulee voimaan, kun Suomi Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 109 l artiklan mukaisesti osallistuu yhtenäisvaluutan alueeseen.

Metallirahat, jotka ovat laillisia maksuvälineitä tämän lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten nojalla, pysyvät laillisina maksuvälineinä, kunnes 5 §:n 1 momentin nojalla toisin päätetään.

Helsingissä 27 päivänä helmikuuta 1998

Tasavallan Presidentti

MARTTI AHTISAARI

Ministeri Jouko Skinnari

